

LOS HECHOS

Jesús igū buedoregu beyenerārē:
“Ōāgū deyomarīgū aarigukumi”, āri
weredeā
(Lc 1.1-4)

1 ¹Opū Teófilo, yu mārē
gojadupiyudea pūguere Jesús
neōgorague irinūgādeare, igū bueada
āārīpererire gojabu. ²Igū ūmugasigūe
mūrīaburo dupiyuro Ōāgū deyomarīgū
turaro merā igū buedoregu beyenerārē:
“Āsū irirākoa”, āri weredeadeare gojabu.
³Jesús igū boa, masādero pūru, igūsārē
cuarenta nūrīgora deyoayuru. Irasirigu
igū dupaturi okarire igūsārē ōārō
masīmakū iriyuru. Marīpu igūyarārē
doreri kerere igūsārē weryuru.

⁴Jesús igūsā merā āārīgū, igūsārē āsū
ārīyuru:

—Jerusaléta dujaka dapa! Iripoegue
Yuru: “Ōāgū deyomarīgūrē musārē
iriugura”, ārideare yūka! Irire weresiabu.
⁵Juan musārē deko merā wāiyedi āārīmī.
Yu gapu mērogā pūru musārē Ōāgū
deyomarīgū merā wāiyegukoa, igū musā
merā āārīnīkōāburo, ārīgū, ārīyuru.

Jesús ūmugasigūe mūrīadea

⁶Puru ūtāū Olivos wāikudigūe Jesús
merā nerē, igūrē sērēñañurā:
—Gua Opū, ūdapagorare gajigu
guaya nikūmūrē guare dorebure, opu
pīgukuri? ārīñurā.

⁷Jesús igūsārē yujyuru:

—Yuru sugūta masīmī. Igū irasūta
waaburo, ārīmakū irasūta waarokoa.
Musāya meta āārā i. ⁸Mērogā pūru Yuru
Ōāgū deyomarīgūrē iriugu, musārē
igū turarire opamakū irigukumi.
Igū irasirimakū, musā gūiro marīrō
gūñaturari merā masakare yaa kerere

wererā waarākoa. Jerusalén marārē,
Judea nikū marārē, Samaria nikū
marārē, āārīperero i nikūgue āārīrārē
wererā waarākoa, ārīyuru Jesús igū
buedoregu beyenerārē.

⁹Igū irasū āri wereadero pūru, Marīpu
ūmugasigūe igūrē āimūrīākōāyuru.
Igūsā igūrē iāmutuyamakū, su yebo
īmikāyebo tūbiakōāyuro. Irasirirā
igūrē neō iānemobiriñurā. ¹⁰Igūsā
iāmutuyariopoe gūñaña marīrō pērā ūma
surī boreri sāñanerā igūsā pūro deyoa,
¹¹āsū ārīñurā:

—Galilea marā, ūnasirirā ūmugasire
iāmunīrī? Jesús ūmugasigūe mūrīaguta
dupaturi i ūmuguere aarigukumi
doja. Musā igūrē mūrīamakū iārōsūta
aarimakū iārākoa, ārīñurā.

Judare gorawayurā, Matías wāikugure beyedeā

¹²Irasiri, pūru Jesús buedoregu
beyenerā Olivos wāikudi ūtāūgue
āārānerā dijāa, Jerusalēgue dujāakōāñurā
doja. Iri makā pūrogā āārīyuro iri ūtāū.

¹³Dujaja, igūsā kārīrī taribu ūmarōma
taribugue ūjākōāñurā. Iīsākū āārīñurā:
Pedro, Santiago, Juan, Andrés, Felipe,
Tomás, Bartolomé, Mateo, Simón celote
wāikuri bumu, Santiago Alfeo magū,
Judas Santiago magū āārīñurā. ¹⁴Gajirāde
igūsā merā nerēñurā: Jesús pagupūrā,
Jesús pago María, gajirā nome āārīñurā.
Ūmūrīkū iri taribugue Marīpūre sērēmūrā
nerēñañurā.

¹⁵Sunū igūsā merā gajirā Jesūre
buremurā ciento veinte gora nerēñurā.
Irasirigu Pedro igūsā watopegue
wāgānūgā, igūsārē āsū ārīyuru:

¹⁶⁻¹⁷—Yaarā, gua Judas merā
pe mojōma pere su gubu peru

pêrebejarâgora âârâdibũ. Jesús guare beyederosũta ïgũdere beyeadimi, gũa merâ ïgũya kerere weredoregũ. Judas gapũ Jesũre peresugue ñeawâgãmurârê ïgũrê ïmumi. Ôãgũ deyomarïgũ Judas waaburire Davire iripoegue gojadorederosũta diayeta waabũ. ¹⁸ ïgũ Jesũre oparâguere ïmudea wajare ïgũsarê wia, makâ ojarogue waa, dipuru gapũ merâ meêmejã, ïgũya paru meê ooreakõã, guramisi wirisiri kõmoakõâyupũ. Irasirirã oparã iri niyeru merâ ïgũ meêmejãdea nikũrê wajariñũrã. ¹⁹ Judas irasũ waadeare âãripererã Jerusalén marã péperekõãñũrã. Irasirirã, ïgũ irasũ waaderore: “Acéldama” wãiyenũrã. “Acéldama”, ârĩrõ, ïgũsã ya merã: “Dí beódero”, ârĩduaro irikoa. ²⁰ Iripoegue Salmos wãikuri pũgue ãsũ ãrĩ gojasũdero âãrĩbũ Judare:

Ïgũya wii âãrĩdero masaka marĩrõ dujaburo. Neõ sugũ ïgũ âãrĩderore dupaturi âãrĩbirikõãburo, ãrĩ gojasũdero âãrĩbũ.^a

Ãsũ ãrĩ gojasũdero âãrĩbũ doja:

Gajigũ ïgũya moãdeare gorawayuburo, ãrĩ gojasũdero âãrĩbũ.^b

²¹⁻²² Irasirirã marĩrê sugũ Judas gorawayugure beyero gããmea. Sugũ, gũa merâ âãrĩdire, Juan marĩ Opũ Jesũre deko merâ wãiyemakũ ïãdire, âãripereri Jesús irideare ïãdire, Marĩpũ ïgũrê ïmũgasigue ãimurĩãmakũ ïãdire beyero gããmea. Irasirigũ, Jesús boadigue masãdeare gũa merâ wereregũ waagũkumi, ãriyupũ Pedro.

²³ ïgũ irasũ ãrimakũ pé, pêrãrê beyenũrã. Sugũ José wãikuyupũ. Gajirã ïgũrêta “Justo”, gajirã “Barsabás” wãiyenerã âãrimã. Gajigũ Matias wãikuyupũ. ²⁴⁻²⁵ Beye odo, ãsũ ãrĩ sêrênũrã Marĩpũre:

—Gũa Opũ, mũ âãripererã masaka gũñarĩrê ôãrõ masĩa. Judas ïgũ dapagora âãrĩrõgue waagũ, mũya kere

weredoredeare pirikõãmi. Sugũ ïgũ gorawayubure beyesiabũ mũ. Irasirigũ mũ beyeadire ïmuka guare! ârĩñũrã.

²⁶ Irasũ ãrĩ odo, peye ïtãyegãgue Matias, José wãirê goja, puuigãgue sã, suye ãi ïãñũrã. Matias wãi gojatúadeayere ãi bokañũrã. Irasirirã Matiare: “Gũa pe mojõma pere su guburu suru pêrebejarã âãrãnerã merã Jesũya kerere wereregũ waagũkoa”, ârĩñũrã ïgũrê.

Ôãgũ deyomarïgũ Jesũre buremurãrê ejadea

2 ¹ Pentecostés^c wãikuri bosenu âãrimakũ, âãripererã Jesũre buremurã ïgũsã nerêdea wiigueta nerêñũrã. ² Purũ gũñaña marĩrõ ïmũgasigue mirũ burõ aarirõsũ, ïgũsã âãrĩrõguere burõ busũ dijiriyuro. ³ Irasũ waaripoe peame ãjũrĩ pũrã dijari, nediru irirosũ deyori masakakure dipu weka deyoayuro. ⁴ âãripererã Ôãgũ deyomarïgũrê opatari, ïgũ iritamurĩ merã gajĩ masã ya ïgũsã dupiyuro werenĩbirideare werenĩmũgãñũrã.

⁵ Iripoere wãrã judío masaka âãripereri nikũ marã Jerusalégue ejanerã âãrimã. ïgũsã buremurĩrê ôãrõ tũyarimasã âãrĩñũrã. ⁶ Irasũ busurire pêrã, Jesũre buremurã purõgue nerêwãgãñũrã. Irogue masakakũ ïgũsãya werenĩrĩ merã Jesũre buremurã werenĩmakũ péñũrã. Irasũ waarĩre pémasĩbirĩñũrã. ⁷⁻⁸ Irasirirã ïãgũka, ãsũ ãrĩ gãme werenĩñũrã:

—¿Nasirirã ïgũsã Galilea marã âãrĩkererã, marĩ yare ôãrõ werenĩrĩ? Marĩ deyoadea nikũ marã irirosũ werenĩma. ⁹ Marĩ gajiro marã âãrã. Partia marã, Media marã, Elam marã, Mesopotamia marã, Judea marã, Capadocia marã, Ponto marã, Asia marã, ¹⁰ Frigia marã, Panfilia marã, Egipto marã, Libia Cirene wãikuri nikũ tũro marã âãrã. Marĩ Roma marãde ôõguere naarĩmasã âãrã. ¹¹ Surãyeri

^c 2.1 Pascua bosenu waadero purũ, cincuenta nurĩ purũ, Pentecostés wãikuri bosenu waayuro.

^a 1.20a Sal 69.25 ^b 1.20b Sal 109.8

judío masaka, gajirā judío masaka
 āārībirikererā, judío masaka irirosū
 būremurā ōōguere āārā. Creta marā,
 Arabia marāde marī merā āārīma.
 Irasirirā marī āārīpererā gajiro marā
 āārīkererā, marī ya merā īīsā ōārō
 werenímakū péa. Īgūsā Marīpu ōārō
 iridea kerere werenírā yáma, ārīnūrā.

¹² Irasirirā āārīpererā pégukakōānūrā.

—¿Nasiriro irasū waari? ārī gāme
 wereníñūrā.

¹³ Gajirā gapu:

—Mejārā yáma, ārī būridañūrā.

Pedro masakare weredea

¹⁴ Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Pedro
 gajirā pe mojóma pere su gubu suru
 pērebejarā Jesús buedoregu beyenerā
 merā wāgānūgā, būro busuro
 wereníyupu:

—Mūsā āārīpererā judío masaka
 ōōgue Jerusalégue āārírā ōārō péka yu
 wererire! ¹⁵ Mūsā guare: “Mejārā yáma”,
 ārī gūñarā, diaye gūñabea. Goeripoe
 dupiyuro āārā dapa. Irasirirā gua mejārā
 meta yáa. ¹⁶ Gua irasū werenírirē Joel
 Marīpuya kerere weredupiyudi āsū ārī
 gojadi āārīmí:

¹⁷⁻¹⁸ Marīpu āsū ārīmi: “I ūmu pereburo
 dupiyuro Ōāgū deyomarīgūrē
 iriugura, masaka āārīpereri buri
 marārē. Irasirirā mūsā pūrā ūma,
 nomede yaa kerere wererākuma.
 Maamarā kērō irirosū, mūrā
 kērōgue yu īmurirē īārākuma. Yu
 dorerire irirārē ūmarē, nomedere
 Ōāgū deyomarīgūrē iriugura.
 Irasirirā, yaa kerere wererākuma.

¹⁹ Yu ūmūgasiguere gajirosūperi
 deyoamakū irigura. I nikūdere dí,
 peame, īimikā deyoamakū irigura.

²⁰ Abe ūmūmu naītiāgukumi. Abe
 ñamimū dí irirosū deyogu
 waagukumi. Mūsā Opū i
 ūmūguere dupaturi aariburo
 dupiyuro irasū waarokoa. Īgū
 aarirīnū goerīnū āārīrokoa. Ubu
 āārīrīnū āārībirikoa.

²¹ ‘Yu Opū, tauka yure!’ ārīgūnorē
 taugura”, ārīmi Marīpu, ārī gojadi
 āārīmí Joel.^d

²² Mūsā Israel bumarā yu
 wererire ōārō péka! Marīpu Jesúre
 Nazaretmūrē iriudi āārīmí. Jesús mūsā
 pūroque āārīgū, Marīpu turari merā
 pūrīrikurārē tau, wātēa masakare
 ñajānerārē béowiu, boanerārē masūdi
 āārīmí. Irasirigu Jesús, Marīpu iriudi
 āārīsīā, Īgū turari merā irire iri īmudi
 āārīmí. Irire mūsā ōārō masía. ²³ Mūsā
 ñerārē Īgūrē curusague pábiatú
 wējēdoremakū, Marīpu iripoegue Jesúre
 irasū waarokoa, ārīderosūta waabu.

²⁴ Irasū waakeremakū, Marīpu gapu Īgū
 boadiguere masūkōādi āārīmí. Boanerā
 āārīrōrē Īgūrē wiudi āārīmí. Irasirimakū,
 boari Jesúre tarinūgāmasībiridero
 āārībá. ²⁵ Iripoegue David āsū ārī gojadi
 āārīmí, Jesús Marīpūre wereníburire:

Yu Opū, mūrē īānīkōāa. Mū yu
 diaye gapu, yu merā āārīnīkōāa.
 Irasirigu yu neō gūibea.

²⁶⁻²⁷ Yaa yūjūpūrāgue būro ūsuyari
 merā āārā. Irasirigu ūsuyari
 merā werenía. Yu boamakū,
 boanerā āārīrōgue béobirikoa. Yu
 masāgobegue āārīmakū, yaa dūpu
 neō boabirikoa. Yure dupaturi
 okamakū irigukoa doja. Irasirigu
 yu gūiro marīrō āārīgukoa.

²⁸ Mū, yu dupaturi okaburire yure ōārō
 masīmakū yáa. Irasirigu yu merā
 mū āārīmakū, būro ūsuyari merā
 āārā, ārī gojadi āārīmí David.^e

²⁹ Yaarā, yu mūsārē diayeta weregura.
 Marī ñekū David boadi āārīmí. Marī
 ñekūsāmarā Īgūrē yāanerā āārīmā.
 Īgūya masāgobe i makāguere āārā dapa.
³⁰⁻³¹ Iripoegue Marīpu Davire āsū ārī
 weredi āārīmí:

Yu mūrē diayeta werea: “Pūruque
 mū parāmi i nikū marā Opū
 āārīgukumi. Yu mūrē pīderosūta
 pīgukoa Īgūdere”, ārīdi āārīmí.
 David Marīpuya kerere weredupiyugu
 āārīdi āārīmí. Irasirigu Jesúre Marīpu

^d 1.21 J1 2.28-32 ^e 2.28 Sal 16.8-11

píburire masísíā, āsū ārī weredi āārīmí ĩgū masāburire:

Īgū boadero puru, boanerā
āārīrōgue neō beósūbirikumi.
Īgūya dupu masāgobegue neō
boabirikoa, ārī gojadi āārīmí./

³²Marīpu Jesúre boadiguere masūdi āārīmí. Īgūrē masūadero puru, gua āārīpererā ĩgūrē ĩābu. “Dupaturi okami”, ārī masīa. ³³Īgū Pagu ĩgūrē masū, ūmugasigue āīmuriā, ĩgū diaye gapu dobodi āārīmí. Īgū ārīderosūta Jesúre Ōāgū deyomarīgūrē iriudi āārīmí. Irasirigu Jesús guare Ōāgū deyomarīgūrē iriumi. Irasirirā musā, ĩgū guaguere ejamakū ĩāa. Īgū iritamurī merā gua werenímakū péa. ³⁴⁻³⁵David^s gapu ĩgū boadero puru, Jesús murīaderosū murīabiridi āārīmí. Īgū boaburo dupiyuro āsū ārī gojadi āārīmí, Marīpu Jesúre ārīdeare gojagu:

Marīpu yu Opure āsū ārīmi:
“Ōo yu diaye gapu doaka, yu
merā dorebu! Irasiriripoe
mūrē ĩāturirārē mu dorerire
tarinūgānemobirimakū irigura”,
ārīmi, ārī gojadi āārīmí.^h

³⁶Irasirirā musā Israel bumarā āārīpererā ōārō pémasīka! Marīpu Jesúre, musā curusague pábiatú wējēdire marī Opū āārīmī iridi āārīmí. Marīpu ĩgūrē iriudi āārīmí, marīrē tauburo, ārīgū, ārī weryupu Pedro masakare.

³⁷Īgū irasū ārīmakū pérā, ĩgūsāya yujupūrārīgue buro bujawereri merā gūñariku, Pedrose, gajirā Jesú buedoregu beyenerārē āsū ārī serēñañurā:

—Guayarā, ¿nasirirākuri gua?

³⁸Pedro ĩgūsārē yujuyupu:

—Musā ñerō irideare bujawere, musā gūñarīrē gorawayuka! Irasirirā musā āārīpererā Jesucristore buremua, ārī, guare deko merā wāyēdoreka! Musā irasirimakū, Marīpu musā ñerō irideare

kātigukumi. Ōāgū deyomarīgūrē iriugukumi, musā merā āārīnīkōāburo, ārīgū. ³⁹Marīpu ārīderosūta musārē, musā purā āārīturiarārē, gajiro marādere āārīpererā ĩgū beyenerārē Ōāgū deyomarīgūrē iriugukumi, ārīyupu.

⁴⁰Irire ārī odo, gajī wārī werenemoyupu Pedro ĩgūsārē:

—Ōārō pémasīka musā! I nikū marā Jesúre wējēnerā ñerā āārīma. Īgūsā ñerō iridea waja Marīpu ĩgūsārē wajamoāgukumi. Īgūsā ñerā irirosū neō irinembirikōāka pama! Irasiribirimakū, Marīpu ĩgūsārē wajamoāgū, musā gapure wajamoābirikumi, ārīyupu.

⁴¹Wārā ĩgū wererire ōārō péñurā.

Irasirirā deko merā wāyēsūñurā Jesúre buremurī ĩmurā. Irasirirā Jesúre buremupurorinerā merā āārīnūgāñurā. Pedro ĩgūsārē wereadeanu merāta wārā tres mil gora masaka buremunūgāñurā.

⁴²Irasirirā ūmūriku Jesúre buremupurorinerā merā nerēñañurā, ĩgū buedoregu beyenerā buerire pémurā. Irasū nerēñarā, Marīpūre sērē, páré dukawa, siu baanañurā.

Jesúre buremupurorinerā iridea

⁴³Jesús buedoregu beyenerā ĩgū iriderosūta wārī Marīpu turari merā iri ĩmunañurā. Irasirirā pūrīrikurārē tau, wātēa masakare ñajānerārē béowiu, boanerārē masūñañurā. Īgūsā irasirimakū ĩārā, masaka āārīpererā ĩāgukanañurā. ⁴⁴Āārīpererā Jesúre buremurā su bumarā irirosū ōārō āārīrikūñurā. Irasirirā ĩgūsā oparire gāme sīñañurā. ⁴⁵Gajinorē oparā, irire dua, iri waja merā gajino opamerārē sīñañurā. ⁴⁶Ūmūriku āārīpererā surosū gūñarī oparā Marīpūya wiigue nerēñañurā. Īgūsāya wiirigue páré dukawa, ōārō usuyari merā siu baanañurā. ⁴⁷Marīpūre: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari sīñañurā. Gajirā masaka

^s2.34-35 David ĩgū boadero puru, ĩgū dupu merā ūmugasigue murīabiridi āārīmí. Irasirigu Jesús murīaderosū murīabiridi āārīmí.

/2.30 Sal 132.11 ^h2.35 Sal 110.1

ígúsarē: “Ōārā āārīma”, āri iāñūrā.
 Ūmurikū marī Opū Jesús gajirārē ígūrē
 būremumakū iriyupū. Irasirirā ígūrē
 būremurā wārā āārīñūrā.

**Sugu waamasībere
 waamasīmakū iridea**

3 ¹ Sunu, ñamika tres āārīmakū
 Pedro, Juan merā Marīpūya wiigwe
 waañūrā. Iri horata masaka Marīpūre
 sērēnañūrā. ² Iri wiima makāpūrore sugu
 masakū deyoagūgueta waamasībi āārīdi
 doayupū. Iri makāpūro: “Ōārī makāpūro”
 wāikuyuro. Ūmurikū ígū merāmarā
 ígūrē āiwāgā, iri makāpūroge
 dobonañūrā, iri wii ñajārārē niyeru sērē
 doanídorerā. ³ Pedrosā iri wii ñajāmūrā
 iriripoe ígúsarē iā, niyeru sērēyupū.
⁴ Ígūsā pērāgueta ígūrē iā, Pedro gapū
 ígūrē āriyupū:

—Guare iāka!

⁵ Ígū irasū ārīmakū: “Yure niyeru
 sīmurā irikuma”, āri gūñarī merā būro
 iāyupū. ⁶ Pedro gapū ígūrē āriyupū:
 —Niyerure opabea. Irire opabirikeregū,
 yū oparī merā mūrē iritamugura.
 Jesucristo Nazaretmū wāi merā, ígū
 turaro merā wāgāñugā waaka! āriyupū.

⁷ Pedro ígūrē irasū ārīgūta, diayema
 mojōrē ñeā, tūāwāgūnūyupū.
 Irasirimakūta, ígūya guburi, ígūya
 āñagubuyeri turanūgājayuro. ⁸ Irasirigu
 parī wāgāñugāja, waapūrori, pūru
 ígūsā merā Marīpūya wiigwe Marīpūre:
 “Ōātaria mū”, āri gaguinī, pariñajāyupū.
⁹⁻¹⁰ Ígū ūsuyari merā Marīpūre: “Ōātaria
 mū”, āri, pariñajāmakū iārā, iri wiigwe
 āārīrā āārīpererā ígūrē iāmasī:

—Ī, i wii ōārī makāpūroge niyeru
 sērē doaníadita āārīmi, ārīñūrā. Irasirirā
 ígū waamasīmakū iārā, “¿Naāsū waari?”
 āri iāgukakōañūrā.

**Pedro masakare Marīpūya
 wiigwe weredea**

¹¹ Waamasībiradi Pedrosārē
 duúbirimakū, āārīpererā masaka
 iri wii āārīrā iāgukari merā, ígūsā
 pūroge “Pórtico de Salomón”
 wāikūroge ūmanerēñūrā. ¹² Ígūsā

irasū ūmanerēmakū iāgū, Pedro ígúsarē
 āriyupū:

—Musā, Israel bumarā, ¿nasirirā
 iropa gūkari? ¿Nasirirā guare būro
 iārī? “Ígūsā Marīpūre būremurī merā,
 ígūsā turaro merā iirē waamasīmakū
 iriama”, āri gūñabirikōāka! ¹³ Jesús
 ígū turaro merā ígūrē waamasīmakū
 iriami. Marī ñekūsāmarā Abraham,
 Isaac, Jacob Marīpūre ūmugasigwe
 āārīgūrē būremunerā āārīma. Marīpū
 ígū magū Jesúre, ígū doreri ōārō
 iridire: “Ōātariyū āārīmi”, ārīdi
 āārīmí. Musā gapū ígūrēta oparāguere
 wiabu. Pilato ígūrē wiuduakeremakū,
 musā gapū gāamebiribu. ¹⁴ Jesús
 ōāgū, ñerīrē neō iribi āārīkeremakū,
 ígūrē neō wiudorebiribu. Sugu ñegū
 masakare wējēdi gapure wiudorebu
 musā. ¹⁵ Irasirirā, Jesús marīrē okari
 sīgū gapure wējēdorebu. Ígū boadero
 pūru, Marīpū gapū ígūrē masūdi
 āārīmí. Gua ígūrē Marīpū masūdire
 iābu, āri masīa. ¹⁶ Jesúta ígū turaro merā
 īi waamasībiradire musā iāmasīgūrē
 waamasīmakū iriami. Gua Jesús
 taumasīrīrē būremumakū iāgū, ígūrē
 tauami. Musā āārīpererā ígū tauadire ígū
 waamasīmakū iāa.

¹⁷ Yaarā, musā, musā oparāde
 Jesúre: “Marīpū magūta āārīmí”,
 āri pēmasībirisīā, ígūrē wējēdorebu.
¹⁸ Iripoegwe Marīpū ígūya kerere
 weredupiyunerā āārīpererārē: “Cristo
 yū iriubu ñerō tarīgukumi”, ārīderosūta
 Jesúre waabu. ¹⁹ Irasirirā musā ñerō
 irideare būjawere, musā gūñarīrē
 gorawayuka! Marīpū dorerire irika!
 Irasirimakū, Marīpū musārē musā
 ñerō irideare kāti, siñajārī merā
 āārīrikumakū irigukumi. ²⁰ Irasirigu
 musārē Cristore dupaturi irigukumi.
 Cristo, Marīpū beyedi musārē taugu,
 Jesúta āārīmí. ²¹ Jesucristo ūmugasigwe
 mūrīadi, irogueta āārīmí dapa. Marīpū
 iripoegwe ígū iriburire ígūya kerere
 weredupiyunerārē weredorederosūta
 āārīpererire ōārō āmu, pūru Jesúre
 irigukumi. ²² Iripoegwe Moisés irimarē
 marī ñekūsāmarārē āsū ārīdi āārīmí:

Purugue Marīpu marī Opu
sugu ĩgūya kerere werebure
iriugukumi. Yure iriuderosūta
ĩgūdere iriugukumi. ĩgūde
marīyaguta āārīgukumi.
Āārīpereri ĩgū wererire péka! ĩgū
dorerire ōārō irituyaka!

²³ ĩgū dorerire irituyamerā gapu
béosūrākuma. Irasirirā Marīpūyārā
merā neō āārīnemobirikuma pama,
ārīdi āārīmī Moisés.ⁱ

²⁴ Āārīpererā iripoegue marā
Marīpūya kerere weredupiyunerāku,
Samuel puru marāde dapagora waarīre
irasūta ārī gojanerā āārīmā. ²⁵ Iripoegue
Marīpu marī nekū Abrahāre: “Yu, mu
parāmi āārīturiagu merā i ĩmu marā
āārīpererārē ōārō irīgura”, ārīdi āārīmī.
ĩgūya kerere weredupiyunerārē ĩgū
Abrahāre ārīdeare weredoredi āārīmī
marī nekūsāmarārē. Irasirigu Marīpu
ĩgūsārē ārīderosūta musārē iridi āārīmī.
²⁶ Irasirigu ĩgū magū Jesús boadiguere
masū, marīrē judío masakare
iripuroridi āārīmī, marīrē ōārī gapure
iri, marī nerō iririre piriburo, ārīgū, ārī
weryepu Pedro ĩgūsārē.

Pedrore, Juārē oparā purogue āādea

4 ¹⁻² Pedro, Juan merā masakare
werenīropoe paia, Marīpūya wii
korerā surara opu, gajirā saduceo
bumarā ejañurā. Pedrosā masakare:
“Jesús boadero puru masādi āārīmī.
Irasirirā marīde boadero puru āārīpererā
masārākoa”, ārī buenañurā. ĩgūsā irasū
ārī buemakū pérā, saduceo bumarā,
masaka boanerā masārīrē būremubirisīā,
ĩgūsā merā būro guañurā. ³ Irasirirā abe
ñajāriropoe āārīmakū, Pedrosārē ñeā, iri
ñamirē peresu iriñurā. ⁴ Irasirikeremakū,
gajirā wārā Jesúya kerere pénerā, ĩgūrē
būremunugārā āārīñurā. Irasirirā
dupiyurogue Jesúre būremupurorinerā
merā wārā āārīñurā. Ūma ditare
keomakū, cinco mil āārīñurā.

⁵ Pedrosārē peresu iriadero puru,
gajinū gapu Jerusalégue judío masaka

oparā, gajirā murā, gajirā Moisés
gojadeare buerimasā nerēñurā.

⁶ Gajirāde, paia opu Anás, Caifás, Juan,
Alejandro, gajirā paia opūyarā ĩgūsā
merā āārīñurā. ⁷ Iroge nerē, Pedrosārē
ĩgūsā puro āāridore, ĩgūsā ejamakū:

—ĽNoā musārē doreri, noā musārē
inorē irasiridoreri? ārī sērēñañurā.

⁸⁻⁹ Pedro Ōāgū deyomarīgūrē
opatarisīā, āsū ārī yujuyupu ĩgūsārē:

—ĽMusā judío masaka oparā, murāde
guare ĩi waamasībiradire ōārō iriadeare,
ĩgūrē tauadeare sērēñarā yári? ¹⁰ Musārē
ire weregura, āārīpererā Israel bumarā
ōārō pémasīburo, ārīgū. Jesucristo
Nazaretmu turaro merā, ĩgū wāi
merā ĩi waamasībiradi waamasīami.
Musā ĩgūrēta curusague pábiatú
wējédorebu. ĩgū boadero puru, Marīpu
gapu ĩgūrē masū, dupaturi okamakū
iridi āārīmī. ¹¹ Iripoegue Marīpūya
kerere weredupiyudi āsū ārī gojadi
āārīmī: “Suye ũtāye wii iririmasā ĩgūsā
béoadeaye merā gajigu gapu ōārō turari
wii irīgukumi”, ārī gojadi āārīmī. Jesús
iri ũtāye ĩgūsā béoadeaye irirosū āārīmī.
Marīpu ĩgūrē beyedi āārīmī marīrē
taubure. ¹² I nikūguere Jesús sugūta
marīrē taugu āārīmī. Gajigu marīrē
taugu neō mámi. Marīpu ĩgūrēta iriudi
āārīmī marīrē taubure, ārī weryepu
Pedro ĩgūsārē.

¹³ Judío masaka oparā Pedro, Juan
buebirinerā āārīkererā, ōārō gūñaturari
merā, pémasīrī merā weremakū pérā,
pégukakōāñurā. ĩgūsārē: “Diayeta Jesús
merāmarāta āārīmā”, ārī ĩāmasīñurā.
¹⁴ Waamasībiradi Pedrosā puro nīmakū
iārā, ĩgūsārē: “Nerō irirā iriabu”, ārī
werewuamasībiriñurā.

¹⁵ Irasirirā, ĩgūsārē ĩgūsā nerērī
taribugue āārīrārē wriadoreñurā, ĩgūsā
basi gāme werenimurā:

¹⁶ Āsū ārīñurā:

—ĽNasirirākuri ĩgūsārē? ĩi
waamasībiradire ĩgūsā waamasīmakū
iriadeare Jerusalén marā
péperekōāñurā. Irasirirā: “Iribirama”,

ⁱ 3.23 Dt 18.15-19; 34.10

ārīmasībirikoa marī. ¹⁷ Gajirārē irire neō pēnemomakū iribirikōārō gāāmea marīrē. Irasirirā: “Jesúyamarē gajirāguere neō werenemobirikōāka pama!” ārīrā īgūsārē, ārī werenīnurā.

¹⁸ Irasū ārī werenī odo, Pedrosārē siiu, āsū ārīñurā:

—Gajirāguere neō Jesúyamarē werenemobirikōāka! Neō īgūya kerere buenemobirikōāka! ārīñurā.

¹⁹ Īgūsā irasū ārīkeremakū, Pedro, Juan gapu āsū ārī yujñurā īgūsārē:

—¿Marīpu musā guare dorerire irimakū gāāmerī, o īgū doreri gapure gua irimakū gāāmerī? ¿Naásū gūñarī musā irire? ²⁰ Gūa īgū dorerire irituyarā āārā. Irasirirā gua īādeare, gua pédeare neō wereduúmasīña máa, ārīñurā.

²¹⁻²² Īgūsā irasū ārīmakū pérā, judío masaka oparā gapu dupaturi ārīñurā: —Jesúyamarē neō werenemomerāta pama! Irire pirimerā, wajamoāsūrākoa, ārīñurā. Gajirā gapu usuyarī merā Marīpūre: “Mū ī waamasībiradire tauadea oātariabū”, ārīñurā. Īgū cauenta bojori nemorō opagu āārīyupū. Irasirirā oparā gapu Pedrosārē: “Nerō irirā iriama”, ārīmasībiri, wajamoāmerāta īgūsārē wiukōāñurā.

Jesúre buremurā Marīpūre iritamurī sērēdea

²³ Pedrosā iroque āārānerā wiria, īgūsā merāmarā pūroque waakōāñurā. Iroque eja, paía oparā, judío masaka mūrā īgūsārē ārādeare īgūsā merāmarārē wereñurā. ²⁴ Īgūsā weremakū pérā, āārīpererā iro āārīrā Marīpūre sērēñurā:

—Gūa Opū, mū diayeta ūmugasi, i nikū, dia wádiya, i ūmuma āārīpererire iridi āārā. ²⁵ Iripoegue gua ñekū Davire mūrē moāboegure Ōāgū deyomarīgū merā āsū ārī weredoredi āārībú:

Judío masaka āārīmerā Marīpu merā buro guama. Israel bumarāde Marīpūyare: “Gāāmebea”, ārī gūñadima.

²⁶ I nikū marā oparā Marīpu merā gāmekēādūarā nerērākuma. Īgū beyedi merādere irasūta gāmekēārākuma, ārī weredoredi āārībú.^j

²⁷ Mū weredorederosūta diayeta waabū. I makāguere opu Herodes, Puncio Pilato, gajirā Israel bumarā, gajirā judío masaka āārīmerā nerēma Jesús mū magūrē wējēmurā. Īgū oāgū, mū beyedi āārīmi. ²⁸ Irasirirā, iripoegue mū turaro merā mū beyedire: “Irasū waarokoa īgūrē”, ārīderosūta irima. ²⁹ Gūa Opū, dapagora paía oparā mūya kerere: “Werebirikōāka! Mūsā irire wererā, wajamoāsūrākoa”, ārāma guare. Īgūsā irasū ārādeare gūñaka mū! Gūa mūrē moāboerā āārā. Irasirigū guare mūyare gajirārē gūiro marīrō weremakū irika! ³⁰ Gūare mū turaro merā pūrīrikūrārē taumakū irika! Irasirigū guare mū turaro merā Jesús mū magū, oāgū wāi merā iri īmurīrē irimakū irika! ārī sērēñurā Marīpūre.

³¹ Īgūsā irasū ārī sērēadero pūru, īgūsā āārīrī wii gāmeñayuro. Āārīpererā Ōāgū deyomarīgūrē opatariñurā. Irasirirā, īgū iritamurī merā gūiro marīrō Marīpūya kerere wererā waañurā.

Jesúre buremurā īgūsā oparire gāme dukawadea

³²⁻³³ Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā Marīpu turaro merā masakare: “Marī Opū Jesús boadero pūru masādi āārīmi. Īgū dupaturi okadero pūru, gua īgūrē īābu”, ārī wereñurā. Āārīpererā Jesúre buremurā surosū gūñañurā. Irasirirā īgūsā oparire: “Yaa āārā”, ārīrō marīrō gāme dukawañurā. Marīpu īgūsārē āārīpererārē oārō iritamuyupū. ³⁴⁻³⁵ Irasirirā wiiri oparā, nikū oparā, gajirārē irire duañurā. Īgūsā duadea wjare Jesús buedoregu beyenerā sīnañurā. Jesús buedoregu beyenerā irire īgūsā watope āārīrārē gajino opamerārē dukawañurā. Irasirirā īgūsā watopegue boporā marīñurā pama.

³⁶Iripoere sugu Jesúre buremugū José wāikugū āariyupū. Īgū Chipse wāikuri nūgūrōmū, Levíya bumū āariyupū. Jesús buedoregū beyenerā Īgūrē “Bernabé” wāiyeñurā. “Bernabé”, āirō, griego ya merā: “Masakare ōārō yūjupūrākumakū irigu”, āirīduaro irikoa. ³⁷Īgū nikū opagu āārīsīā, su poee ejatuaro gajirārē duayupū. Īgū duadea wajare Jesús buedoregū beyenerārē sipeokōāyupū.

Ananías, Safira merā ārikatodea

5 ¹Gajigu Ananías wāikugū Īgū marāpo Safira merā su poee ejatuaro nikūrē duayupū. ²Īgū duadea wajare Īgū basi deko merā duripīkōāyupū. Irasirigu āārīpereri niyerure Jesús buedoregū beyenerārē sipeobirikeregū: “Iropata wajariama”, ārikatoyupū. Īgū marāpo āārīpereri Īgū irasiriadeare masīyupo. ³Pedro āsū āriyupū Īgūrē:

—Ananías, čnasirigu wātīrē mūya gūñarīguere ñajādeoreari? Īgū ñajāmakūta, mūya nikū duadea wajare guare sipeobirikeregū, mū Ōāgū deyomarīgūrē ārikatoa. ⁴Iri nikū mū duaburo dupiyuro mūya nikū āārībū. Mū duadea waja mūya niyeruta āārā. Noó mū sīduaropa sīboakuyo. ČNasiribu irasū ārikatori? Gūa ditare ārikatogu meta yāa. Marīpūdere ārikatoa mū, āriyupū.

⁵Īgū irasū ārimakū pégu, mata Ananías meémejā kōmoakōāyupū. Īgū irasū waadea kerere pérā, āārīpererā būro gūñīnurā. ⁶Īgū kōmoaderō pūru, gajirā maamarā ñajāja, Īgūya dūpūre surīro gasiro merā ōma, āīwiriakōāñurā Īgūrē yāarā waarā.

⁷Ūre hora pūru, Ananías marāpo āārādeo ñajājayupo. Īgū boadeare neó masībiriyo. ⁸Igo ñajāmakū Īāgū, Pedro igore sērēñayupū:

—Wereka yūre! ČMūsāya poore duarā, iropata niyeru wajatarī mūsā? āriyupū. Igo Īgūrē yūjuyupo:

—Iropata wajatabū, āriyupo.

⁹Pedro āriyupū igore:

—ČNasirirā mūsā, marī Opū Ōāgū deyomarīgūrē ārikatoari? “Gūa

irasirimakū masībirikumi”, čārī gūñadari mūsā? Īāka! Mū marāpūre yāarā ejanerā sīsā dujarima. Mūya dūpūdere āīwiriārākuma, mū marāpūya dūpūre āīwiriaderosūta, āriyupū. ¹⁰Īgū irasū ārimakūta, igode Pedroya guburi pūro meémejā kōmoakōāyupo. Irasirirā maamarā igo kōmoadeoguere bokaja, igoya dūpūre āīwiria, igo marāpū dagūre Īgūsā yāadero pūrogueta igodere yāañurā. ¹¹Irasirirā āārīpererā Jesúre buremurā, gajirāde Ananías, Safirare waadea kerere pérā, būro gūñīnurā.

Jesús buedoregū beyenerā Marīpū turaro merā iri ĩmudea

¹²Iripoere masaka watopegue Jesús buedoregū beyenerārē Marīpū Īgū turari merā wārī iri ĩmurirē irimakū iriyupū. Āārīpererā Jesúre buremurā Marīpūya wii turo biaña marīrī taribu “Pórtico de Salomón” wāikuri taribugue nerēnañurā. ¹³Masaka Īgūsārē: “Ōārā āārīma”, ārikeremakū, gajirā gapū Īgūsārē gūñīnurā. Īgūsā merā neó nerēduabirīñurā. ¹⁴Gajirā Īgū marī Opū Jesúre wārā ūma, nomede būremuñurā. ¹⁵Irasirirā pūrīrikūrārē Īgūsā peyari gasiri merā Pedro waaburi maa turo pīñurā. “Pedro Īgūsārē ñapeobirikeremakū, Īgū wātī meépiro Īgūsā weka ejamakū, Īgūsārē pūrīri tarirokoa”, āri gūñārā, irasiriñurā. ¹⁶Wārā Jerusalén turo marāde pūrīrikūrārē, wātēa ñajāsūnerārē iroguē āīānañurā. Irasirirā Jesús buedoregū beyenerā Īgūsā āārīpererārē taunañurā.

Oparā Jesús buedoregū beyenerārē ĩaturidea

¹⁷Irasirirā paía opū, gajirā Īgū merāmarā saduceo bumarāde Jesús buedoregū beyenerārē būro ĩaturi, ¹⁸Īgūsā merā būro gua, Īgūsārē ñēā, peresu irīñurā. ¹⁹Irasirikeremakū, sugu Marīpūre wereboegū iri ñamita peresu wii makāpūrorire tūpā, Īgūsā āārīrī taribugue ñajāja, Īgūsārē āsū āri āīwiriayupū:

²⁰—Marīpūya wiigūe waaka! Iroguē eja, Marīpū Jesúre būremurārē Īgū merā

ōārō āārīmakū iriburi kerere wereka masakare! āriyupū Marīpūre wereboegū īgūsārē.

²¹Īgū irasū ārīmakū pérā, īgūsā peresu āārānerā wiriakōāñurā. Gajinū gapū boyoripoe āārīmakū, Marīpūya wiigūe ñajāa, masakare buenūgāñurā, Marīpūre wereboegū īgūsārē weredoreaderosūta.

Īgūsā irogue bueripoe paía opū gapū, īgū merāmarāde, Pedrosā peresu āārānerā wiriadeare masībiriñurā dapa. Irasirirā īgūsā Israel bumarā oparārē āārīpererārē neeōñurā. Īgūsā nerēperemakū iārā, surarare peresu iriri wiigūe Jesús buedoregū beyenerārē īgūsā biadoboanerārē āiridoreñurā. ²²Irasirirā surara īgūsārē āirā waadiñurā. Irogue eja, Pedrosārē neō bokabiriñurā. Īgūsārē bokabirisiā, oparāguere wererā dujáakōāñurā doja. ²³Dujaja, oparārē:

—Peresu iriri wii makāpūrōri oārō biadea makāpūrōri āārādabū. Irogue biadoboanerārē korerāde iri makāpūrōrikū níadama. Irasū āārīkeremakū, gua īgūsā āārādea taribure makāpūrō tūpāmakū neō marāma, āriñurā.

²⁴Īgūsā irasū ārīmakū pérā, paía opū, Marīpūya wii marā surara opū, paía oparāde: “¿Naásū waayuri īgūsārē?” āri gūñarikūñurā. ²⁵Īgūsā irasū gūñarikūripoe sugū masakū īgūsā pūrō eja:

—Musā peresu irianerā Marīpūya wiigūe āārāma. Masakare buerā iriama, āriyupū.

²⁶Īgū irasū ārīmakū pérā, Marīpūya wii marā surara opū, īgūyarā surara merā īgūsārē ñeārā waañurā. Irogue eja, īgūsārē ñeā, paía oparā pūrō āiñurā doja. Masakare guisiā, īgūsārē tārābiriñurā. “Gua īgūsārē tārāmakū iārā, masaka guare ūtāyeri merā deabukuma”, āri gūñañurā. ²⁷Īgūsārē judío masaka oparā pūrō āijamakū, paía opū īgūsārē turiyupū:

²⁸—Gua musārē: “Jesúyare neō buenemobirikōāka!” ārādibū. Gua irasū

ārīkeremakū, musā āārīperero Jerusalén marārē buegorenāa. Jesús boadea waja guare waja opamakū iriduarā yāa musā, āriyupū.

²⁹Īgū irasū ārīmakū, Pedro gajirā Jesús buedoregū beyenerā merā īgūrē āsū āri yujuyupū:

—Masaka doreri nemorō Marīpūya gapūre iriro gāamea. Gua musā dorerire irirā, Marīpū doreri gapūre iribiribukoa.

³⁰Musā Jesúre curusague pábiatú wējēdoredire Marīpū, marī ñekūsamarā Opū gapū īgūrē masudī āārīmī. ³¹Īgūrē masū odo, ūmugasigūe āimurīagū, īgū diaye gapū dobodi āārīmī.

Marirē taubure, marī Opū āārībure irasiridi āārīmī. Irasirigū marī judío masaka marī ñerō irideare bujaware, gūñarirē gorawayumakū kātīgukumi.

³²Gua āārīpereri Jesús irideare iānerā āārā. Irasirirā irire werea. Ōāgū deyomarīgūde guare irire pémasimākū yāmi. Irasirirā īgū iritamurī merā werea. Marīpū dorerire pérānodere Ōāgū deyomarīgūrē iriugukumi, āri wereyupū Pedro paía opūre.

³³Īgū irasū ārīmakū pérā, oparā gapū guataria, Pedrosārē wējēduadiñurā.

³⁴Sugū fariseo bumū Gamaliel wāikūgū gapū wāgānūgāyupū īgūsārē werebu. Īgū judío masaka oparā merāma Moisés gojadeare buerimasū āārīyupū. Masaka īgūrē: “Ōāgū āārīmī”, āri buremuñurā. Īgū wāgānūgā, surarare: “Īisārē āiwiriaka dapa!” āriyupū. ³⁵Īgūsārē āiwiriadero pūrū, oparārē āsū āriyupū:

—Musā Israel bumarā, musā īgūsārē iriduarire oārō gūñaka! ³⁶Teudas wāikūgū waadeare gūñaka! Irinūguere īgū masakare: “Masītarinūgāgū āārā yū”, ārīdi āārādimi. Irasirirā wārā cuatrocientos ūma īgū merāmarā āārīnerā āārādima īgū buerire péduarā. Pūrū gajirā īgūrē wējēkōānerā āārīmā. Īgūrē wējēadero pūrū, īgū merāmarā āārādinerā waasiriakōānerā āārīmā. Irasū waadero pūrū, īgū buedeadea preakōādero āārībū. ³⁷Pūrū i nikū marārē īgūsā keoripoe gajigū Judas wāikūgū Galileamu āārīdi āārādimi.

Wará ĩgũ merāmarā āārīnerā āārādima. Pũru gajirā ĩgũdere wējēkōānerā āārīmá. ĩgũrē wējēadero pũru, ĩgũ merāmarā āārādinērā waasiripereakōānerā āārīmá. ³⁸ Irasirigũ musārē werea. Sīsārē, marī peresugue biadoboanerāre wiuka! Musā ĩgũsārē iriduare iribirikōāka! ĩgũsā bueri, Marīpũya bueri āārībero, pereakōārokoa Teudas, Judas buedea perederosũta. ³⁹ ĩgũsā bueri, Marīpũya bueri āārīrō, neō perebirikoa. ĩgũsārē irire pirimakũ iribirikoa. Irasirirā irire ōārō pēmasīka! ĩgũsā bueri, diayeta Marīpũya bueri āārīmakũ, musā ĩgũsārē wējēduarā, Marīpu merā gāmekēāduarā irirosũ iribukoa, āriyupu Gamaliel.

⁴⁰ ĩgũ irasũ ārīmakũ pērā: “Jáu, marīrē diayeta weremi ĩr”, āri pēnurā. Irasirirā Jesús buedoregu beyenerārē siuu, surarare tārādoreñurā. “Jesũyare neō werenemobirikōāka!” āriñurā. Irasũ āri odo: “Waaka!” āri, wiuñurā ĩgũsārē pama. ⁴¹ Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā judío masaka oparā pũro āārānerā waakōñurā. “Marī Jesũyare bueri waja marīrē tārādoreama gũyasīriburo, ārīrā”, āriñurā. “Marīpu gapũ marīrē: ‘Irire bokatiũkōāma’, āri masimi”, āriñurā. Irasirirā oparā ĩgũsārē ñerō irikeremakũ, buro usũyañurā.

⁴² Irasirirā ũmuriku Marīpũya wiigue, wiiriguedere masakare: “Jesũta Marīpu iriudi, Cristo āārīmi”, āri buenañurā.

Jesús buedoregu beyenerā ĩgũsārē iritamumurārē beyede

6 ¹ Irasirirā irinũrērē wārā judío masaka Jesũre bũremunũgāñurā. Surāyeri hebreo ya merā werenĩñurā. Gajirā griego ya merā werenĩñurā. ĩgũsā wapiweyarā nomerē ũmuriku ĩgũsā baarire keoro guerebirimakũ ĩārā, hebreo ya merā werenĩrā gapure turiñurā. ² Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā Jesũre bũremurārē āārīpererārē ĩgũsā pũrgue siuu neō, āsũ āri wereñurā:

—Gua baarire guererā, Marīpũya kere gapure wereduĩmakũ ōābiribukoa.

³ Irasirirā musā guayarā, Jesũre

bũremurā musā watope āārīrārē su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejarāgora beyeka! “Ōārō masirā, Ōāgũ deyomarīgũ turarire opatarirā āārīma”, musā āri ĩārārē beyeka! Musā beye odomakũ, gua ĩgũsārē baari guereumurārē soorākoa. ⁴ Irasirirā gua ũmuriku Marīpũre sērē, ĩgũyare buerākoa, āriñurā.

⁵ ĩgũsā irasũ ārīmakũ pērā, āārīpererā: “Jáu, irasũta irirārā”, āri, Esteban wāikũgure beyeñurā. ĩgũ Jesũre ōārō bũremugũ, Ōāgũ deyomarīgũrē opatarigu āārīyupu. Gajirā Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás wāikũrārē beyeñurā. Nicolás Antioquíamũ judío masakũ āārībirikeregu, judío masaka irirosũ bũremugũ āārīyupu. ⁶ ĩgũsārē beye odo, Jesús buedoregu beyenerā pũro āiñurā. ĩgũsā āĩjamakũ ĩārā, Marīpũre: “Ōārō iritamuka ĩgũsārē!” āri sērēbosa, ĩgũsāya dipu weka mojóri merā ñapeoñurā.

⁷ Irasirirā Marīpũya kerere weregorenamakũ, wārā masaka irire pēñurā. Wārā Jerusalén marā masaka, paĩade Jesũre bũremunũgāñurā.

Estebārē peresu iridoredea

⁸ Esteban Marīpu iritamurĩ merā ĩgũ turaro merā pũrĩrikũrārē tau, gaji ōārĩ iri ĩmurĩrē iriyupu masaka wārā watopere. ⁹ ĩgũ irasirimakũ ĩārā, surāyeri judío masaka “Eslavos Libertado” wāikũri bumarā ĩgũ merā guaseopũroriñurā. ĩgũsā: Cirene marā, Alejandría marā, Cilicia marā, Asia marā su wii judío masaka ĩgũsā nerērĩ wiigue nerēnarā āārĩñurā. ¹⁰ Esteban, Ōāgũ deyomarīgũ ĩgũrē ōārĩ masĩrĩ sirĩ merā werenĩmakũ pērā, ĩgũrē neō werenĩ bokatiũbiriñurā. ¹¹ Irasirirā masaka ĩāberogue gajirārē niyeru wajari: “Āsũ ārikatoka masakare!” āriñurā:

—“Esteban Moisére, Marīpũre ñerō werenĩmakũ péabu gua”, ārika! āriñurā.

¹² Irasirirā ĩgũsā ārikatodoresũanerā irire weremakũ pērā, iri makā marā, murā, Moisés gojadeare buerimasāde

Esteban merā buro gua, ĩgūrē ñeā, oparā p̄ro āññurā. ¹³Īgūrē iroque āñja, gajirārē āsū ārikatonemodoreñurā doja:

—Ī ñmariku Marīp̄ya wiire, Moisés gojadedere ñerō werenigorenami.

¹⁴Masakare: “Jesús Nazaretm̄, Marīp̄ya wiire beogukumi. Moisés marirē pídeade gawayugukumi”, ārimakū péabū gua, ārikatoñurā oparārē.

¹⁵Īgūsā irasū ārimakū pérā, oparā āārīpererā iroque doarā Estebārē buro ññurā. Īgūsā ĩamakū, ĩgūya diapu Marīp̄re wereboeguya diapu irososū deoyuro.

Esteban oparārē weredeá

7 ¹Īgūsā Estebārē ĩaripoe paía opu ĩgūrē sērēñayup̄:

—¿Diayeta āriri, ĩgūsā murē weresārā? āriyup̄.

²Esteban uȳyup̄ ĩgūrē:

—Yaará, yure oārō péka! Marī ñekū Abraham, Harán wāik̄ri makāgue waaburo dupiyuro Mesopotamiague āārīdi āārimí Caldea masaka āārīrógue. Īgū iroque āārīp̄oe Marīp̄u oārō gosesiriri merā ĩgūrē deyoa, ³āsū ārīdi āārimí: “I nikūrē, mayarārē beowāgaka! M̄ waamakū, yu gajī nikū m̄ āārīburi nikūrē ĩmugukoa”, ārīdi āārimí Marīp̄u Abrahārē. ⁴Marīp̄u irasū ārimakū pégu, Abraham Caldea nikū āārādi Harāgue waadi āārimí. Iroque ejadero p̄ru, ĩgū pagu boadi āārimí. Īgū boadero p̄ru, Marīp̄u Abrahārē wiridoredi āārimí doja. Irasirigu Abraham oō, marī āārīrī nikūrē ejadi āārimí pama. ⁵Īgū oōgue ejamakū, Marīp̄u ĩgūrē neō nikūrē sībīrīdi āārimí dapa. Sībīrīkeregu, ĩgūrē: “P̄rugue m̄ya, m̄ parāmerā āārīturiarāya nikū āārīrokoa”, ārīdi āārimí. Īgū irasū āārīpoere Abraham neō pūrā marīdi āārimí dapa. ⁶Gajī Marīp̄u ĩgūrē ārīnēmodi āārimí doja: “M̄ parāmerā

āārīturiarā gajī nikūgue waarākuma dapa. Cuatrocientos bojorigora iri nikū marārē moāboerākuma. Īgūsārē moādore, pábirarākuma. ⁷Yu gapu iri nikū marārē wajamoōgura ĩgūsā irasiriri waja. Yu ĩgūsārē wajamoā odoadero p̄ru, m̄ parāmerā āārīturiarā iri nikūrē wirirākuma. Wiri, yu ĩgūsārē sīburi nikūgue eja, yure buremurā yu dorerire irirākuma”, ārīdi āārimí Marīp̄u Abrahārē. ⁸Īgū irasū ārādero p̄ru, āsū iridoredi āārimí doja: “Āārīpererā ĩmarē ĩgūsāya d̄p̄ma gasirogārē^k wiirika! Irasirirā musā yu werenirī buremurirē yure ĩmurākoa”, ārīdi āārimí. Irasirigu Abraham ĩgū magū Isaare su semana ĩgū deyoadero p̄ru, ĩgūrē wiirīdi āārimí. M̄rārōta Isaade ĩgū magū Jacore irīdi āārimí. Jacode m̄rārōta ĩgū pūrārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari buri āārīmurārē irīdi āārimí.

⁹⁻¹⁰Jacob pūrā marī ñekūsāmarā ĩgūsā pagumurē Josere ĩaturisā, Egiptogue waarārē duanerā āārimā, iro marārē moāboegu āārīburo, ārīrā. Marīp̄u gapu ĩgū merā āārīnīkōādi āārimí ĩgūrē iritamugū. Īgū ñerō tarikeremakū, āārīpereri ĩgū ñerō taririre taudi āārimí. Wāri masirī sīdi āārimí. Irasirigu faraón^l Egiptom̄ i nikū marā opu Josere beyedi āārimí, ĩgū dokamu opu āārīburo, ārīgū. Īgūya wiimadere moādoregu sóodi āārimí.

¹¹P̄ru āārīperero Egiptoguerē, Canaán nikūguedere baari p̄reākōādero āārībū. Irasirirā masaka buro ñerō tarinerā āārimā. Marī ñekūsāmarā uaboanerā āārimā. ¹²Irasirigu Egiptogue trigo āārīrī kerere pégu, Jacob ĩgū pūrārē marī ñekūsāmarārē: “Wajarirā waaka!” ārī iriudi āārimí. Īgū irasū ārimakū pérā, neō waarā irinerā āārimā iroguere. Iroque eja, baari wajari odo, gāme dujarikōānerā āārimā doja. ¹³Īgūsā baari wajariadeare baapeo,

^k7.8 Gn 17.1-14: Iripoegue Marīp̄u Abrahārē ĩgū pūrā ñmarē: “Yaará āārīburo”, ārīgū, ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiiridoredi āārimí. P̄ru iri dorerire Moisére pídi āārimí. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā āārīturiarā iri dorerire irirā, ĩgūsā pūrā ñmarē su mojōma pere gajī mojō ureru pērēbejarinirī waarō merā ĩgūsā deyoadero p̄ru irasū yāma. ^l7.9-10 “Faraón”, ārīrō, Egipto marā ya merā: “opu”, ārīduaro yāa.

dupaturi wajarirā waanerā āārīmā doja. Iripoeta pama José ĩgūsārē: “Musā pagumuta āārā yu”, ārī weredi āārīmī. Irasirigu Egipto marā opu José tīrārē masīdi āārīmī. ¹⁴Puru José ĩgū tīrā merā kerere iriudi āārīmī ĩgū pagure. “Yuru, ĩgūyarā merā aariburo”, ārī iriudi āārīmī. Jacoyarā setenta y cinco gora āārīnerā āārīmā. ¹⁵José kere iriuadeare pégu, Jacob ĩgū pūrā merā Egiptogue waadi āārīmī. Jacob irogue boadi āārīmī. ĩgū pūrā, marī ñekūsamarāde boanerā āārīmā. ¹⁶Purugue ĩgūsā parāmerā āārīturiarā ĩgūsāya gōārīrē Siquem wāikuri makāgue Abraham, Hamor pūrārē ĩgū ũtāgobe wajaridea gobegue pīmurā āānerā āārīmā.

¹⁷Marīpu Abrahārē: “Mu parāmerā āārīturiarārē i nikūrē sīgura”, ārīdero ejawāgāripoe Abraham parāmerā āārīturiarā Egiptogue āārīrā wārā masāporenerā āārīmā. ¹⁸ĩgūsā irogue āārīmakū, José boadero puru yoadero puru, gajigu iri nikū marā opu ñajādi āārīmī doja. ĩgū, José ōārō irideare ōārō masībiridi āārīmī. ¹⁹Irasirigu marī ñekūsamarā wārā masāporemakū ĩāgū, ĩgūsārē tarinugāduagu, ñerō iridi āārīmī. ũma pūrā deyoarārē boaburo, ārīgū, béodoredi āārīmī. ²⁰Iripoeta Moisés deyoadi āārīmī. ĩgū Marīpu iūrōrē ōāgū āārīdi āārīmī. Irasirirā ĩgū deyoadero puru, ĩgū pagusāmarā ĩgūsāya wiigue urerā abegora duri merā ĩgūrē masūnerā āārīmā. ²¹ĩgūrē duúnemomasīmerā, diague puui merā paubēonerā āārīmā. Puru Egipto marā opu magō ĩgūrē boka, igoya wiigue āīmajā, igo magū diaye irirosū masūdeo āārīmō. ²²Moisés iri wiigue masā, āārīpereri Egipto marā buerire buepeodi āārīmī. Irasirigu ĩgū masīrī merā werenī, āārīpereri ōārō iridi āārīmī.

²³Puru cuarenta bojori opagu ĩgūyarārē Israel bumarārē iāduagu, ĩgūsā purogue waadi āārīmī. ²⁴Irogue ejagu, sugu Egiptomu ĩgūyagure ñerō irimakū iādi āārīmī. Irasirigu ĩgūrē gāmibosagu Egiptomurē wējekōadi āārīmī. ²⁵ĩgū basi: “Marīpu yaarārē

wijatadoregu iriuami, ĩgūsā irire ōārō pémasīkuma”, ārī gūñadi āārīmī. ĩgūsā gapu ĩgū gūñarōsū gūñabirinerā āārīmā. ²⁶Gajinu gapu Moisés ĩgūsā purogue waadi āārīmī doja. Irogue ejagu, gajirā ĩgūyarā pērā ĩgūsā basi gāmekēamakū iādi āārīmī. “Iropata gāmekēāka! ¿Nasirimurā su bumarā āārīkererā, iropa gāmekēākōārī?” ārīdi āārīmī Moisés ĩgūsārē. ²⁷ĩgū irasū ārīmakū pégu, burō pādi gapu, Moisére túmeenu: “¿Noā murē gna opu, guare dorebu āārīburo’, ārī sóoari?” ²⁸¿Namika Egiptomurē mu wējēaderosū yudere wējēduagu yārī?” ārīdi āārīmī Moisére. ²⁹ĩgū irasū ārīmakū péguca, Moisés Egiptore wiri, gajī nikū Media wāikuri nikūgue waadi āārīmī. Irogue ĩgūsā watopegue āārīgū, imororē marāpoku, pērā ũma pūrākudi āārīmī.

³⁰Moisés cuarenta bojorigora iri nikūguere āārīdi āārīmī. Iriku bojori puru Sinaī wāikudi ũtā purō, masaka marīrōgue waadi āārīmī. Irogue sugu yukugā dupuri watopegue peame ũjūmakū iādi āārīmī. Marīpure wereboegu iri peame ũjūrī pūrā dekogue deyoadi āārīmī ĩgūrē. ³¹Moisés iri peame ũjūmakū ĩāgū, ĩāgukakōadi āārīmī. “¿Naasū waari?” ārī, iri yukugā purogāgue ĩāgū waagū, marī opu āsū ārī werenīmakū pēdi āārīmī. ³²“Yu, mu ñekūsamarā: Abraham, Isaac, Jacob opu āārā”, ārīdi āārīmī. ĩgū irasū ārīmakū pégu, burō güi narada, neō iānemodwabiridi āārīmī. ³³Marīpu ĩgūrē: “Yu purōta nīa mu. Irasirigu mūya gubu surīre tūweaka, yure buremurīrē imubu. ³⁴Yaarā Egiptogue āārīrārē burō poyamakū iāa. ĩgūsā burō bujawereri merā gaguinīmakū péa. Irasirigu ĩgūsārē taubu dijījabu. Irasirigu murē Egiptogueta iriugura ĩgūsārē iritamudoregu”, ārī weredi āārīmī Marīpu Moisére.

³⁵Ī Moiséreta marī ñekūsamarā ĩgūrē gāamemerā: “¿Noā murē gna opu, guare dorebu āārīburo’, ārī sóoari?” ārīnerā āārīmā. Marīpu gapu ĩgūrē: “ĩgūsā opu pīgura murē”, ārī, ĩgūrē iriudi

äärímí ígüsärê taudoregu. Marîpu îgürê wereboegu yukugâ dũpuri watopegue peame ùjũderogue deyoadi merâ îgürê iriudi âärímí. ³⁶Irasirigu Moisés Egiptogue eja, Marîpu turaro merâ wári iri ìmurîrê iridi âärímí. Puru marî ñeküsâmarârê Egiptogue âärânerârê siiuwägâ, wâdiya deko diadiyague eja, Marîpu turaro merâ irasûta iridi âärímí doja. Puru cuarenta bojorigora masaka marîrôgue îgüsâ waagorenamakũdere, irasûta iridi âärímí doja. ³⁷Moiséta marî ñeküsâmarâ Israel bumarârê âsû ârî weredi âärímí: “Purugue marîyagure Marîpu iriugakumi îgüya kerere werebure. Yure îgü iriuderosûta îgũdere iriugakumi. Îgü wererire ôârô péduripíka!” ârî weredi âärímí. ³⁸Marî ñeküsâmarâ masaka marîrôgue nerêmakũ, Moisés îgüsâ merâ âärîdi âärímí. Irogue Sinaí wâikudi ùtâügue Marîpure wereboegu îgürê weredi âärímí. Îgü irasû weremakũ péadeare Moisés marî ñeküsâmarârê weretaudi âärímí. Marî irire pémakũ, Marîpu marîrê îgü merâ ôârô âärímakũ yâmi. Iri neõ perebirikoa.

³⁹Moisés irire werekeremakũ, marî ñeküsâmarâ gapu neõ buremubirinerâ âärímá. Îgũdere buremubiri: “Egiptogue dujáakôârâ”, ârî gũñanerâ âärímá. ⁴⁰Irasirîâ Moisés ùtâügue âärîripoe îgü tígũ Aarórê: “Marîrê Egiptogue âärîrârê âiridi, ¿naásû waayuri? Marî neõ masíbea”, ârînerâ âärímá. Irasirîâ Aarórê: “Keori weabosaka guare! I keori weadea merâ kôâdupiyurâkoa, marî waaburi maarê ìmuburo, ârîrâ”, ârînerâ âärímá. ⁴¹Irasû ârî odo, sugu weku majîgũ keori oro merâ weanerâ âärímá. Puru îgüsâyarâ waimurâ ejoyârê wêjê, soepeonerâ âärímá iri weadeare buremurâ. Puru irire usuyari merâ îârâ, bosenu irinugânerâ âärímá. ⁴²Îgüsâ weadeare buremumakũ îägũ, Marîpu îgüsârê béodi âärímí, îgüsâ gââmerô iriburo, ârîgũ. Irasirîâ neñukârê, abeare buremunugânerâ âärímá. Marîpuya

kerere weredupiyunerâ âsû ârî gojanerâ âärímá Marîpu ârîdeare gojarâ:

Musâ, Israel bumarâ masaka marîrôgue cuarenta bojori âärîrâ, yu gapure musâyarârê waimurâ ejoyârê wêjê soepeo buremubiribũ.

⁴³Irasirîâ musâ Moloc wâikugu keorire buremurâ, îgürê buremurî wiire, musâ surî gasiri merâ iridea wiire kôâgorenabũ.

Gajigu Refán wâikugu neñukâmũ keori musâ weadeare buremubũ. Musâ iri keorire weabũ buremuduarâ. Irasirigu, musâ yure buremubirideja waja musârê Babilonia wâikuro koregue béogura, ârî gojanerâ âärímá.”

⁴⁴Irasû ârî odo, Esteban oparârê Marîpuya wiima gapure wereyupu doja: —Marî ñeküsâmarâ masaka marîrôgue âärîrâ, Marîpure buremurî wii,

waimurâ gasiri merâ îgüsâ iridea wiire operâ âärímá. Iri wiiguerê Marîpu pe mojóma doreri gojadea majî ùtâ majî âärîdero âärîbá. Îgüsâ iri wiire iriburo dupiyuro Marîpu Moisére iri wii keorire: “Âsũpero irika!” ârîdi âärímí. Irasirîâ marî ñeküsâmarâ iri wiire Marîpu dorederosûta keoro irinerâ âärímá. ⁴⁵Îgüsâ boadero puru, îgüsâ puru marî iri wiire opaturianerâ âärímá. Puru Josué îgüsârê siiuwägâmakũ, iri wiire îgüsâ noó waarô âñânanerâ âärímá. Îgüsâ ôogue ejamakũ, Marîpu i nikũ marârê judío masaka âärîbirinerâ béokôâdi âärímí. Yoarîpoe marî ñeküsâmarâ Marîpure iri wiigue buremunerâ âärímá. David opu ñajâdero puruguedere operâ âärímá. ⁴⁶Marîpu Davire îgü îürô ôârô iridire usuyari merâ îâdi âärímí. Irasirigu David Marîpure âsû ârîdi âärímí: “Gua ñekũ Jacob buremudi âârâ mu. Irasirigu yu murê wári wii mu âärîburi wiire iribosasi”, ârîdi âärímí. Îgü irasiriduakeregu,

^m 7.43 Am 5.25-27

iri wiire iribiridi aarími. ⁴⁷Ígũ magũ Salomón gapu iri wiire iridi aarími pama. ⁴⁸Irasirikeremakũ, Marĩpu gapu aarĩpererãre doregu aarĩsĩa, masaka iridea wiirigue dita aarĩbemi. Iripoegue Ígũya kerere weredupiyudi asũ arĩ gojadi aarími Marĩpu arĩdeare gojagu:

⁴⁹Yu, aarĩpererã Opu aarã. Umugasi yu doaro irirosũ aarã. I nikũ yaa guburi kũraña doanĩrõ irirosũ aarã. Irasirirã, yu aarĩburi wiire irimasĩbea musã.

⁵⁰Yuta aarĩpererire iribu, arĩmi Marĩpu, arĩ gojasũdero aarĩbũ.ⁿ

⁵¹Esteban irasũ arĩ odo, asũ arĩ werenemoyupu doja:
—Musã Marĩpu dorerire tarinũgãa. Ígũre masĩmerã irirosũ Ígũ wererire neõ pẽduabea. Oãgũ deyomarĩgũ dorerire neõ iriduabea. Marĩ ñekũsãmarã iriderosũta iririkukõaa. ⁵²Ígũsã aarĩpererã Marĩpũya kerere weredupiyunerãre ñerõ waamakũ irinerã aarĩmã. Gajirãre: “Jesũs marĩrẽ taubu, Marĩpu doreri iribu aarĩgukumi”, arĩ wererãre wẽjenerã aarĩmã. Ígũrẽta Ígũ ejadero puru, musã gapu ñeã, gajirãre wia wẽjẽdorebu. ⁵³Marĩpu Ígũre wereboerã merã Ígũ dorerire marĩ ñekũsãmarãrẽ pĩkeremakũ, musã irire buro tarinũgãa, arĩ weryupu Esteban oparãre.

Estebãre wẽjẽdea

⁵⁴Ígũ irasũ arĩmakũ pẽrã, buro guari merã Ígũsãya guikare kũrĩduútũñurã. ⁵⁵Esteban gapu Oãgũ deyomarĩgũrẽ opatarĩyupu. Umugasĩgue iãmu, Marĩpu gosesarĩrĩre iãyupu. Marĩpu diaye gapu Jesũs nĩmakũ iãyupu. ⁵⁶Esteban Ígũre iãgũ: “Iãka!” arĩyupu. “Umugasi tũpãmakũ iãa. Jesũs aarĩpererã tũgũ Marĩpu diaye gapu nĩmakũ iãa yu”, arĩyupu oparãre. ⁵⁷⁻⁵⁸Ígũ irasũ arĩmakũ pẽduamerã, buro gaguĩni, Ígũsãya gãmĩpũrĩrẽ biañurã. Suro merã umawãgã, Ígũrẽ ñeã, iri makã turogue aĩãñurã. Ígũsãya surĩ

wekamarẽ túwea pí, sugu maamu Saulo wãikũgure irire koredoreñurã. Odo, Estebãre ãtãyeri merã dea wẽjẽñurã.

⁵⁹Ígũsã irasirimakũ, Esteban asũ arĩ sẽrẽyupu:

—Jesũs yu Opu, yu kũmomakũ, yaa yũjũpũrãrẽ ñeãka! arĩyupu. ⁶⁰Puru Ígũya ñadukupuri merã ejamejãja, buro gaguĩnĩ merã:

—Yu Opu, kãtika, iĩsãre yure Ígũsã irasirĩrĩre, arĩyupu. Irasũ arĩ, kũmoakõãyupu pama.

Saulo Jesũre bũremurãre ñerõ iridea

8 ¹Saulo Ígũsã Estebãre dea wẽjẽmakũ iãgũ: “Oãrõ irirã irasũ yãma”, arĩ gũñayupu. Irinũta Jesũre bũremumerã Ígũrẽ bũremurãre Jerusalẽgue aarĩrãrẽ ñerõ irinũgãñurã. Irasirimakũ iã, Jesũre bũremurã gapu aarĩpererã Judea nikũgue, Samaria nikũgue waasiriakõãñurã. Jesũs buedoregu beyenerã dita Jerusalẽguere dujañurã. Gajirogue waabirĩñurã. ²Gajirã ãma Marĩpũre bũremurã Estebãya dũpũre yãrã, buro ore bũjawereñurã. ³Saulo gapu neõ sugu Jesũre bũremugũ marĩkõãburo, arĩgũ, Jesũre bũremurãya wiirigue ñajãa, ãmarẽ, nomedere ñeã, peresu iribu aĩãnayupu.

Felipe Samaria marãre buedea

⁴Ígũ irasirimakũ, Jesũre bũremurã Jerusalẽrẽ wirirã, noõ Ígũsã waarõ Marĩpu masakare tauri kerere werenañurã. ⁵Felipe wãikũgu Samaria nikũ aarĩrĩ makãgue waa, iroque eja, iro marãre Jesucristoya kerere werenayupu. ⁶Ígũ iri kerere weremakũ pẽrã, Ígũ Marĩpu turaro merã iri imumakũ iãrã, Ígũ purõ nerẽñañurã Ígũ wererire oãrõ pẽmurã. ⁷Wãrã wãtea ñajãsũnerãre tauyupu. Wãtea gapu Ígũsãguere aarĩnerã buro gaguĩnĩ merã wiriñurã. Wãrã dũpũ buarãrẽ, waamasĩmerãdere tauyupu. ⁸Irasirimakũ iãrã, iri makã marã buro usũyãñurã.

ⁿ 7.50 Is 66.1-2

⁹Iri makārē sugu Simón wāikugu yé āārīyupū. Īgū yoaripoe yéa iririkurire irigorenamakū ĩārā, Samaria marā ĩagukanokōāñurā. “Yu masitarinugāgū āārā”, āri werenayupū ĩgūsārē.

¹⁰Irasirirā āārīpererā iri makā marā oparā, oparā āārīmerāde ĩgūrē: “Ī ũmugasigue marā Opū irirosū turari opagu āārīkumi”, āri gūñadiñurā.

¹¹Īgū sōo gapu merā wāri yéa iririkurire irimakū ĩārā, wārā masaka ĩgūrē būremuñurā. ¹²Felipe gapu Samaria marārē: “Marīpu āārīpererā Opū āārīmi. Īgū magū Jesucristo marīrē taugu āārīmi”, āri wereyupū. Ūma, nome, ĩgū wererire pé būremumakū ĩāgū, ĩgūsārē deko merā wāīyeyupū.

¹³Simōde Jesúre: “Būremua yu”, ārīmakū pégu, Felipe ĩgūdere wāīyeyupū. Puru Felipe merā waagorenayupū. Felipe Marīpu turaro merā iri ĩmumakū ĩāgū, ĩagukanokōāyupū.

¹⁴Jesús buedoregu beyenerā Jerusalégue āārīrā: “Samaria marā Marīpuyare oārō būremunugāñurā”, ārīrī kerere pérā, Pedro, Juārē ĩādorerā iriñurā. ¹⁵Irogue ejarā, Jesúre būremurārē Marīpūre sērēbosañurā, Ōāgū deyomarīgūrē bokatīrīneāburo, ārīrā. ¹⁶Īgūsā marī Opū Jesúre būremunugādero puru, ĩgū wāī merā dita wāīyesūñurā. Ōāgū deyomarīgū ĩgūsārē ejabiriyupū dapa. ¹⁷Irasirirā Pedrosā ĩgūsāya mojōrī merā Jesúre būremunugānerāya dipu weka ñapeoñurā. Īgūsā ñapeomakū, Ōāgū deyomarīgū ĩgūsāguere ejayupū.

¹⁸Pedrosā ñapeomakū, Ōāgū deyomarīgū ejamakū ĩāgū, Simón gapu ĩgūsā turarire gāāmegū, niyeru merā wajaridūadiyupū. Āsū ārīyupū:

¹⁹—Iri turarire sika yūdere! Yu ñapeorāguere Ōāgū deyomarīgū ejamakū iridūakoa, ārīyupū.

²⁰Īgū irasū ārīmakū, Pedro ĩgūrē yujjuyupū:

—Mu Marīpu turari sīrīrē: “Niyeru merā wajarīgukoa” āri gūñarī waja, mūya niyeru, mu merāta bēosūrokoa.

²¹Marīpu ĩūrōrē mu gūñarī diaye

āārībea. Irasirigu gua irirosū irimasībirikoa. ²²⁻²³Mu ñerō iririre iripautariadi āārā. Irasirigu mu ñerō iririre būjawere, mu gūñarīrē gorawayuka! Marīpūre sērēka, mu ñerō gūñarīrē kātiburo, ārīgū. Gajipoe irigu irire kātibukumi mu ĩgūrē sērēmakū, ārīyupū.

²⁴Irasū ārīmakū pégu, Simón ĩgūsārē ārīyupū:

—Musā Marīpūre sērēbosaka, yūre musā ārādea waabirikōāburo, ārīrā, ārīyupū.

²⁵Pedrosā, Jesús irimakū ĩādeare, ĩgū buemakū pédeare iri makā marārē were odo, Jerusalégue goedujāñurā. Goedujāarā, wārā masakare Samaria nikū āārīrī makārī marādere Jesúya kerere werewāgāñurā.

Felipe Etiopiamūrē weredea

²⁶Puru sugu Marīpūre wereboegu Felipere āsū ārīyupū:

—Jerusalén merā āārīnugāwāgārī maa, Gaza wāikuri makā buari maague waaka! Iri maa masaka marīrōgue āārīwāgāa, ārīyupū.

²⁷Īgū irasū ārīmakū pé, Felipe iri maague buagu, sugu Etiopiamūrē bokajayupū. Īgū iri nikū marā opo dokamu, āārīpereri igoya niyerure korerimasū āārīyupū. Īgū Jerusalégue Marīpūre būremugū ejadi āārīyupū.

²⁸Irogue ejadi ĩgūya nikūgue goedujāagu, ĩgūya tūrūdiru caballua tūādiru wekague doagu, Isaías Marīpūya kerere weredupiyudi gojadesa pūrē buegu iriyupū. ²⁹Īgū bueripoe Ōāgū deyomarīgū Felipere:

—Iri ruroweya waaka! ārīyupū.

³⁰Īgū irasū ārīmakū pé, Felipe iriru puro ũmawāgā, Etiopiamū Isaías gojadesa pūrē buemakū péyupū. Īgū irire buemakū pégu:

—¿Mu buerire pēmasīrī? āri sērēñayupū.

³¹Īgū gapu yujjuyupū:

—¿Nasiri pēmasībukuri, yu gajigu yūre i irasū ārīdūaro yāa, ārīgū marīkeremakū? Mārīñajāka, irire yūre buebu, ārīyupū Felipere.

³²Ígũ bueri ášũ ářiyuro:

Ovejare ñeã wějēderosũta ígũdere ñeã wějērākuma. Oveja majĩgũrē ígũya poarire ígũsã peramakũ, ígũ gaguinĩbiriderosũta ñĩ masakude gaguinĩbirikumi.

³³Masaka ígũrē buridarākuma.

Ígũ ñerō iribirikeremakũ, neō sugũ ígũrē: “Waja opabemi”, ářibirikuma.

Irasirirã, ígũ i nikũgue áãřiripoe ígũya nikũ marã ígũrē ñerō iri, wějērākuma. Ígũsã ñerō irideare neō sugũ werepeomasĩbirikumi, ářĩ gojadea áãřiyuro.^o

³⁴Irire bue odo, Felipere sērēñayupũ:

—Wereka yũre! ¿Noãrē gojagu iriyuri Isaías, ígũ basi, o gajĩgũguere?

³⁵Felipe ášũ ářĩ yũjuyupũ ígũrē:

—Iri Jesũre ářĩ gojadea áãrã, ářiyupũ. Irasirigũ Jesũyare ígũ óãrō iridea kerere wereyupũ ígũrē. ³⁶Irasũ werenĩwãgãrã, ditarugue ejañurã. Iri ditarure iãgũ, Etiopĩamũ Felipere:

—Íaka! Deko áãrã. ¿Mũ yũre wãiyemakũ óãgorabukuri? ářiyupũ.

³⁷Felipe gapũ ígũrē:

—Mũ Jesucristore óãrō buremumakũ, mũrē deko merã wãiyegũra, ářiyupũ.

Etiopĩamũ ígũrē ářiyupũ doja:

—Jesucristore buremua yũ. Ígũta Marĩpũ magũ áãřĩmi, ářiyupũ.

³⁸Irasirigũ Etiopĩamũ ígũya tũrũdiru wejatugũre dujupĩdore, ígũsã pērã dijĩnũgã, ditarugue ñũmuwija, Felipe ígũrē deko merã wãiyeyupũ. ³⁹Ígũrē wãiyē odo, ñũmuwãgãřiripoe gũñaña marĩrō merã Óãgũ deyomarĩgũ Felipere gajirogue áĩãkóãyupũ. Etiopĩamũ ígũrē dupaturi iãnemobirikeregũ, ígũrē waadeare gũña, bũro usũyari merã ígũya makãgue dujãakóãyupũ.

⁴⁰Felipe gapũ Óãgũ deyomarĩgũ ígũrē áĩaderō pũrũ, Azote wãĩkũri makãgue ejayupũ. Irogue eja, makãřĩkũ Jesũya kerere weregorenagũ, Cesarea wãĩkũri makãgue weretũnyajupũ.

Saulo Jesũre buremunũgãdea

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Felipe buegorenaripoe Saulo gapũ Jesũre buremurãrē iãturigũ: “Wějēpeokóãgũra”, ářĩřĩrē piribirisã, paía opũ pũrogue waa, ášũ ářiyupũ:

²—Yũre papera pũ amubosaka, Damascogue waaburire. Iri pũrē marĩ nerērĩ wiiri marã oparãrē wiabu yãa. Iri makã marã Jesũre buremurãrē ũma, nomerē, noó yũ bokajarãrē ñeã ářirigũra Jerusalégue peresu iribu, ářĩ sērēyupũ Saulo paía opũre. ³Iri pũrē siadero pũrũ, Saulo gajirã merã Damascogue waakóãyupũ. Ígũ iri makã ejabu iriripoe gũñaña marĩrō ũmũgasigue merã bũro kũmijũrō ígũ pũrore gosesiridijuyuro. ⁴Irasũ waamakũ, Saulo yebague meémejãgũ, ášũ ářĩ werenĩmakũ péyupũ:

—Saulo, ¿nasirigũ yũre ñerō yáři mũ?

⁵Ígũ irasũ ářĩmakũ pégu: “¿Noã áãřĩři mũ?” ářiyupũ.

—Yũ Jesũs, mũ ñerō irigũta áãrã. Mũ yũre ñerō irigũ, mũ basita ñerō yãa, ářiyupũ.

⁶Ígũ irasũ ářĩmakũ, Saulo bũro gũi naradari merã:

—Yũ Opũ, ¿naásũpero gapũ yũ irimakũ gããmerĩ? ářiyupũ.

Ígũ irasũ ářĩmakũ, ígũrē:

—Wãgãnũgã, makãgue waaka! Irogue sugũ yũ mũrē iridoreburire weregukumi, ářiyupũ Jesũs Saulore.

⁷Saulo merã waanerãde Jesũs werenĩřĩrē pērã gũka, werenĩmasĩbiriñurã. Irire pēkererã, Jesũs gapure neō iãbiriñurã. ⁸Saulo yebague oyadi wãgãnũgãja, iãpãgũ, neō iãbiriñurã. Irasirirã ígũ merãmarã ígũrē tũãwãgãñurã Damascogue waarã. ⁹Irogue eja, ũrenũgora koye iãbiri, neō baabiri, iĩřĩbiri iriyupũ.

¹⁰Damascogue sugũ Jesũre buremugũ Ananías wãĩkũgũ áãřiyupũ. Kērō irirosũgue Jesũs ígũrē werenĩyupũ: —¿Ananías, áãřĩři mũ?

—Үн Ору, òóta àārā, āri yuɣuɣuɣu.

¹¹Īgū irasū ārimakū, Jesús ĩgūrē:

—Wāgānugāka! “Diayema maa” wāikuri maague waaka! Iri maague waagā, Judaya wiigue ñajāa, sugu Tarsomurē Saulo wāikugure sērēñaka! Dapagorare ĩgū yure sērēgū yāmi.

¹²Īgūdere neāgue kērō irirosū āārīrī merā ĩmuabu. Mū ĩgū pūro ñajāa, ĩgūya dipurure ñapeori merā dupaturi ĩgūya koye ĩaburire ĩmuabu. Mū wāidere ĩmuabu ĩgūrē, āriyupu Jesús Ananiare.

¹³Īgū irasū ārimakū pégu, āsū āriyupu:

—Үн Ору, ĩgū murē buremurārē Jerusalégue āārīrārē ñerō iriadeare wārā masaka yure wereama. ¹⁴I makā marādere murē buremurārē āārīpererā mū wāi merā Marīpūre sērērārē persu iribu, paía oparā: “Āsū irikal!” āri iriuadea pū merā ejaayupu, āri wereyupu.

¹⁵Īgū irasū ārikeremakū, Jesús gapu:

—Īgū pūrogu waaka! Īgū yu beyesūdi āārīmi. Irasirigu yaa kerere gajai nikū marārē, ĩgūsā oparārē, Israel bumarādere weregukumi. ¹⁶Irire weregorenagū, būro ñerō tarigukumi. Үн basi ĩgūrē weregura, āriyupu.

¹⁷Īgū irasū ārimakū pé, Ananiás Judaya wiigue waa, iri wiigue ñajāa, Saulore bokaja, ĩgūya dipurure ñapeo, āsū āriyupu:

—Yaagu Saulo, péka yure! Marī Ору Jesúta murē maague deyoadi yure iriuami, murē dupaturi koye ĩaburo, āriḡū. Ōāgū deyomarīgūdere opatariburo, āriḡū, iriuami, āriyupu.

¹⁸Īgū irasū āriripoeta Sauloya koyegure waaf nūtūri irirosū deyori tuuyadea yurisiridijakōāyuro. Ōārō ĩākōāyupu doja. Irasirigu wāgānugā, deko merā wāiyesūadi dujayupu. ¹⁹Pūru baa, turakōāyupu. Iri makāguere yoawayaripoe Jesúre buremurā merā dujayupu dapa.

**Saulo Damasco marārē
Jesúyare buenugādea**

²⁰Iro āārīgū, judío masaka nerērī wiirigue waa, iroguere āārīrārē: “Jesús,

Marīpu magū āārīmi”, āri werenayupu.

²¹Īgū weremakū pérā, āārīpererā péguka, ĩgūsā basi āsū āri gāme werenīnurā:

—Ī Jerusalégue Jesúre buremurārē ĩgū wāi merā Marīpūre sērērārē wējēdoredita āārīmi. Dapagorare i makāguedere òō marārē Jesúre buremurārē ñeāgū aarigū iriañumi Jerusalégue āia, paía oparāguere wiabu, āriñurā.

²²Īgūsā irasū ārikeremakū, Saulo gapu ũmuriku judío masakare, Damascogue āārīrārē güiro marīrō òārō merā: “Jesús diayeta Marīpu iriudi, Cristo āārīmi”, āri werenayupu. Īgū irasū āri weremakū pérā, ĩgūrē: “Ārīkatogu yāmi ĩ”, ārīmasībirīñurā.

Saulo judío masakare duriwāgādea

²³Yoadero pūru, surāyeri judío masaka Saulore ĩgūsā wējēburire werenīmurā nerēñurā. ²⁴Irasirirā ũmuriku, ñamiriku makā turo ĩgūsā ũtā koeri merā weadea sārīrō makāpūrore koreñañurā ĩgūrē wējēduarā. Saulo gapu ĩgūsā ĩgūrē wējēduarire masikōāyupu. ²⁵Irasirirā su ñami Jesúre buremurā wāri puui merā ĩgūrē iri sārīrōma gobegue yótaudijuñurā. Āsū irisā, Saulo iri makārē wiriyupu.

Saulo Jerusalégue goedujāadea

²⁶Pūru Jerusalégue goedujayupu doja. Iroguere ejaḡu, Jesúre buremurā merā āārīduadiyupu. Īgūsā gapu ĩgūrē güigorañurā. “Jesúre buremugū āārībemi ĩ”, āriñurā. ²⁷Īgūsā irasirimakū ĩāgū, Bernabé gapu Saulore Jesús buedoreḡu beyenerā pūro āiayupu. Iroguere eja, ĩgūsārē Saulo maague waagū ĩgū Jesúre ĩādeare, Jesús ĩgū merā wereniādeare, ĩgū Damascogue Jesúya kerere güiro marīrō merā wereadeadere ĩgūsārē wereyupu. ²⁸⁻²⁹Īgū irasū āri wereadero pūru, Saulo ĩgūsā merā āārīñugāyupu. Irasirigu ĩgūsā merā Jerusalégue güiro marīrō marī Ору Jesúya kerere weregorenayupu. Iri kerere weregorenagū, surāyeri judío

masaka, griego ya merā werenírārē were, igrūsā merā gāme wereniyupũ. Igrūsā gapũ igrũ wererire pēduabirisīā, igrūrē wējēduadiñurā. ³⁰Irasirirā igrūsā wējēduamakū iārā, Jesúre buremurā gapũ igrūrē Cesarea wāikuri makāgue āia, irogue eja, igrūya makā Tarsogue iriukōañurā pama.

³¹Igrũ irogue waadero purũ, āārīpererā Jesúre buremurā Judea marā, Galilea marā, Samaria may siñajārī merā dujañurā. Ōāgũ deyomarigrũ iritamurō merā buremunemoñurā. Jesúyare goepeyari merā irituyañurā. Gajirā wārā igrūrē buremunegañurā.

Pedro Enearē taudea

³²Pedro āārīpereri makārī marārē Jesúre buremurārē iāgorenagũ waagũ, Lida wāikuri makāguedere ejayupũ.

³³Irogue eja, sugũ Eneas wāikugure bokajayupũ. Su mojóma pere gaji mojó ureru pērēbejari bojorigora igrūya wiiguere dupũ buadi peyayupũ. ³⁴Pedro igrūrē ārīyupũ:

—Eneas, Jesucristo murē taugukumi. Wāgānugā, mũ peyaderore āmu duripíka!

Igrũ irasũ ārīmakũta, Eneas wāgānugākōayupũ. ³⁵Āārīpererā Lida marā, Sarón marāde igrūrē iārā, iripogue igrūsā buremunadeare piri, Jesús gapũ buremunegañurā.

Pedro Dorcare masũdea

³⁶Gaji makā Jope wāikuri makāgue sugo nomeō Jesúre buremugō “Tabita” wāikugo āārīyupũ. Griego ya merā “Dorcas” wāikuyupũ. Igo dārīrē irigo, boporārē dārō iritamugō āārīyupũ.

³⁷Iripoere Pedro Lidague āārīripoe igo purīriku kōmoakōayupũ. Igo kōmoadero purũ, igrūsā irinaderosũta igo merāmarā igrōya dupũ darore koeñurā. Koe odo, ūmarōma taribugue pīñurā. ³⁸Jope, Lida purōgā āārīyuro. Irasirirā Jope marā Jesúre buremurā Pedro Lidague āārīmakũ pērā, ūma pērārē igrũ purōgue iriñurā. Irogue ejarā, igrūrē:

—Mumurō merā Jopegue waaka! ārīñurā.

³⁹Igrūsā irasũ ārīmakũ pēgu, mata Pedro igrūsā merā Jopegue waayupũ. Irogue ejarā, igrūrē Dorcas boadeo peyari taribugue siu mūrīañurā. Igrũ iri taribugue ejamakũ, wapiweyarā nome Pedro puro nerēnugājañurā. Orerāta, igo igrūsārē surī eabosadeare ĩmuñurā igrūrē. ⁴⁰Pedro iri taribugue āārīrārē āārīpererārē wiriadoreyupũ. Igrūsā wiriadero purũ, ñadukupuri merā ejamejāja, Marīpure sērēyupũ. Sērē odo, boadeore gāmenugā iā:

—Tabita, wāgānugāka! ārīyupũ.

Igrũ irasũ ārīmakũta, koye iāpā, Pedrorē iāgōta wāgādoayupũ. ⁴¹Pedro igrōya mojógue ñeā, tūāwāgūnũ, purũ wapiweyarā nomerē gajirā Jesúre buremurādere siiumũ, igrūsārē wiayupũ igrōre. ⁴²Āārīpererā Jope marā igrōre igrũ masũadea kerere pēpereakōañurā. Irasirirā wārā Jesúre buremunegañurā. ⁴³Pedro yoaripoe Jopeguere sugũ Simón wāikugũ, waimurā gasirire āmurīmasũya wiigüe āārīyupũ.

Cornelio Pedrorē siudoredea

10 ¹Cesareaguere Cornelio wāikugũ wārā surara, “Italiano” wāikuri bumarā opũ āārīyupũ. ²Cornelio, āārīpererā igrūya wii marā merā Marīpure goepeyari merā buremuñurā. Irasirigũ judío masaka boporārē iritamugũ wārī niyeru sīnayupũ. ³Sunũ ñamika tres āārīmakũ, kērō irirosũgue sugũ Marīpure wereboegũ deyoa, igrũ puro ñajāmakũ iāyupũ. Najāa, igrūrē: —Cornelio, ārīyupũ.

⁴Cornelio burō güiri merā igrũ ditare iā:

—Yũ Opũ, ¿ñeonorē gāamerī? ārīyupũ.

Igrũ irasũ ārīmakũ, Marīpure wereboegũ igrūrē ārīyupũ:

—Marīpũ mũ sērērīrē pēmi. Mũ boporārē niyeru sīridere iāmi. ⁵Irasirigũ Simón Pedro wāikugure siudoregũ, Jopegue iriuka muyarā ūmarē! ⁶Igrũ gajigũ Simón wāikugũ waimurā gasirire āmurīmasũya wiigüe āārīmi. Iri wii wādiya tũro āārā, ārīyupũ.

⁷Marĩpure wereboegu irasũ arĩ odo, waadero puru, Cornelio ĩgũrẽ moãboerã pẽrãrẽ, gajigu surara ĩgũrẽ iritamugũrẽ Marĩpure goepeyari merã buremugũrẽ siuyupu. ⁸Īgũsãrẽ siiu, ããrĩpererĩ Marĩpure wereboegu ĩgũrẽ wereadeare weryupu. Were odo, ĩgũsãrẽ Jopegue iriukõãyupu.

⁹Īgũsã waadeanu gajinu gapu goeripoe ããrĩmakũ, Jopegue ejamurã iriripoe Pedro ĩgũ ããrĩrĩ wii wekague Marĩpure sãrẽgũ marĩayupu. ¹⁰Īgũ irogue ããrĩgũ buru uaboa, baaduadiyupu. Iri wii marã ĩgũsã baari ãmuripoe kãrõ irirosũ waasũ, ãmugasi tũpãmakũ ĩayupu. ¹¹Irasũ tũpãmakũ, suñe surĩro irirosũ deyori gasiro wapikuri turori suadea gasiro miẽ, yebague dijarimakũ ĩayupu. ¹²Iri gasiro poekagure ããrĩpererã waimurã: paarã, yebague sĩgũwãgãrã, wãrã sãñañurã.

¹³Marĩpu ĩgũrẽ:

—Pedro, wãgãñugã, ĩsãrẽ wẽjẽ baaka! ãrĩyupu.

¹⁴Īgũ irasũ ãrĩmakũ:

—Yu Opũ, yu ĩgũsãnorẽ neõ baañabea. Ñerãrẽ, mu guare baadobirinerãrẽ neõ baabea, ãrĩyupu.

¹⁵Marĩpu ĩgũrẽ dupaturi ãrĩnemoyupu doja:

—Yu: “Oãrã ããrĩma”, ãrĩrãrẽ, ĩgũsãrẽ: “Ñerã, baaya marĩrã ããrĩma”, ãrĩbirikõãka! ¹⁶Þrea ĩgũrẽ irire ĩmuadero puru, iri gasirore ãmugasigue ãĩmurĩãkõãyupu doja. ¹⁷Pedro: “¿Naásũ ãrĩduaro irikuri iri yure ĩmuadea?” ãrĩ gũnarikuripoe Cornelio iriuanerã ĩgũ ããrĩrĩ wii makãpuro: “¿Simõya wii noõgue ããrĩrĩ?” ãrĩ sãrẽñarã ejañurã. ¹⁸Irogue eja, iri wii marãrẽ: “¿Oõta ããrĩrĩ, Simón Pedro wãikugu?” ãrĩ oeñurã. ¹⁹Pedro ĩgũ ĩãdeare gũñagũ iriyupu dapa. Īgũ irire gũnaripoe Oãgũ deyomarĩgũ ĩgũrẽ:

—Īaka! Ũma urerã ãmarã yãma murẽ.

²⁰Murĩgora dijapurumuka! “¿Naásũ waarokuri yure?” ãrĩ, neõ gũnarikuro marĩrõ ĩgũsã merã waaka! Yu ĩgũsãrẽ iriubũ murẽ, ãrĩyupu Pedrorẽ.

²¹Īgũ irasũ ãrĩmakũ pẽgu, Pedro dija, ĩgũsãrẽ:

—Yuta ããrã musã ãmagũ. ¿Nasirirã aarari? ãrĩyupu.

²²Īgũsã ĩgũrẽ ãrĩñurã:

—Surara opu Cornelio wãikugu guare iriuami. Īgũ õãrĩrẽ irigu, Marĩpure goepeyari merã buremugũ ããrĩmi. ããrĩpererã judío masaka ĩgũrẽ: “Oãgũ ããrĩmi”, ãrĩ ĩama. Sugu Marĩpure wereboegu murẽ ĩgũya wiigue waadoregu siudoreayupu. Mu ĩgũ puro waamakũ, mu wererire pẽgukumi. Irasirirã murẽ siuurã aarirã iriabu, ãrĩñurã.

²³Īgũsã irasũ ãrĩmakũ pẽgu, Pedro: “Ñajãrika! Oõ kãrĩka dapagã ñamirẽ!” ãrĩyupu. Gajinu gapu ĩgũsã merã waakõãyupu. Gajirãde Jope marã Jesũre buremurã ĩgũsã merã wapikuwãgãñurã.

²⁴Gajinu gapu Cesareagure ejañurã. Cornelio gapu, ĩgũyarãrẽ, ĩgũ merãmarãdere ĩgũya wiigue siiu neõ, Pedrorẽ yũyupu. ²⁵Pedro ĩgũya wii ejamakũ, Cornelio makãpurogue bokatĩrĩgũ wiria, ñadukũpuri merã ejamejãyupu ĩgũrẽ buremugũ.

²⁶Īgũ irasirimakũ ĩã, Pedro gapu ĩgũrẽ tũãwãgũnũ:

—Wãgãñugãka! Yude mu irirosũta masakũ ããrã, ãrĩyupu.

²⁷Īgũya wiigue weretamu ñajãrã, Pedro wãrã masaka irogue nerẽanerãrẽ bokajayupu. ²⁸Irasũ bokajagu, ĩgũsãrẽ ãrĩyupu:

—Gua judío masaka ããrĩrã, judío masaka ããrĩmerãya wiiriguere ñajãrã, Moisés guare pĩdeare tarinũgãbukoa. Musã irire õãrõ masã. Marĩpu gapu gajĩ bumarãrẽ: “Ñerã ããrĩma”, ãrĩdorebirami yure. ²⁹Irasirigu mu iriuanerã yure siurimakũ, “Waabea”, ãrĩrõ marĩrõ mata aarabu. Dapagora yu õõgue ejasã, musãrẽ: “¿Nasiribu yure siuari?” ãrĩ sãrẽñaduakoa, ãrĩyupu.

³⁰Cornelio ĩgũrẽ ãrĩyupu:

—Wapikurĩnu taria i horanota tres ããrĩmakũ, i wii yu bere, Marĩpure sãrẽripoe gũñaña marĩrõ sugu ãmu surĩro buru goserĩne sãñagũ deyoya: ³¹“Cornelio, Marĩpu mu sãrẽrĩrẽ pẽmi. Mu boporãrẽ iritamurĩdere ĩãmi”, ãrĩmi

yure. ³²“Muyarā ūmarē iriuka, Jopegue Simón Pedro wāikūgure siudoregu. Īgū gajigu Simón wāikūgu waimurā gasirire āmugūya wiigue wādiya turo āārīrī wiigue āārīmi. Īgū mu puro ejagu, murē weregukumi”, āri weremi yure. ³³Irasirigu mata yaarā ūmarē murē siudoregu iriuabu. Irasirigu mu gua puro ōārō aarayo. Marī āārīpererā ōōrē Marīpu iūrō āārā. Irasirirā āārīpereri murē Marīpu weredorerire mu guare weremakū péduakoa, āriyupu Cornelio Pedrore.

**Pedro Cornelioya wii
āārīrārē weredeā**

³⁴Īgū irasū ārīmakū pégu, Pedro āsū āri werenugāyupu īgūsārē:

—Yu dapagoraguetā pēmasīa. Diayeta āārā. Marīpu marī āārīpererārē surosū iāmi. ³⁵Irasirigu āārīpereri bumarā īgūrē būremu, ōārīrē irirānorē iābéobirikumi. ³⁶Marīpu īgūya kerere judío masakare pidi āārīmi. “Jesucristo merā sinajārī bokarākuma”, ārīdi āārīmi. Īgūta āārīpererā Opū āārīmi. ³⁷Āārīpereri gua judío masaka āārīrī nikūgue waadeare ōārō masīkoa musā. Juan masakare bue, īgūsārē deko merā wāiyemi. Īgū irasiriadero puru, Jesús Galileague buenugāmi. ³⁸Idere masīkoa musā. Ī Jesús Nazaretmurē Marīpu Ōāgū deyomarīgū merā īgūrē turarire sīdi āārīmi. Marīpu īgū merā āārīnikōādi āārīmi. Irasirigu Jesús masakare ōārīrē irigorenami. Noō īgū waarō āārīpererā wātī doreri irirārē taumi. ³⁹Gua judío masaka āārīrī nikūgue Jerusaléguedere āārīpereri īgū irideare iābu. Iroque īgūrē curusague pábiatū wējēma. ⁴⁰Īgūsā wējēkeremakū, urenu waarō merā Marīpu gapū īgūrē masīkōādi āārīmi. Īgūrē masū, puru guare deyoamakū irimi, īgū dupaturi okarire masīburo, ārīgū. ⁴¹Jesús āārīpererā masakare deyoabiridi āārīmi. Gua ditare deyoami. Īgū deyoamakū, gua īgū merā baa, iirību. Iripoegueta Marīpu guare beyedi āārīmi, Jesús īgū masūadire iāmurārē. ⁴²Marīpu Jesúsreta masaka āārīpererā

okarārē, boanerādere: “Ōārārē taugukoa, űnerā gapure wajamoāgukoa!” āri beyebure pidi āārīmi. Irire masakare weredoremi guare Jesús. ⁴³Āārīpererā Jesúsre būremurārē Marīpu īgūsā űnerō irideare kātigukumi, ārīrīrē gojanerā āārīmā āārīpererā Marīpuya kerere weredupiyunerā, āri weryupu Pedro Cornelioya wii nerēanerārē.

**Judío masaka āārīmerāde Ōāgū
deyomarīgūrē opanugādea**

⁴⁴Pedro werenīrīrē pērāguere Ōāgū deyomarīgū dijijayupu. ⁴⁵⁻⁴⁶Īgū ejadero puru, īgūsā gajirā ya merā werenīmasībirideare werenīnugā, usuyari merā Marīpūre: “Ōātarigu āārā mu”, āri būremunurā. Īgūsā irasū ārīmakū pērā, Pedro merā iroque ejanerā judío masaka Jesúsre būremurā péguakakōānūrā. “Marīpu Ōāgū deyomarīgūrē iriumi judío masaka āārīmerādere”, ārīnūrā. ⁴⁷Irasirigu Pedro īgū merāmarārē āriyupu: —Marīpu Ōāgū deyomarīgūrē marī judío masakare iriuderosūta iīsādere iriumi. Irasirirā īgūsā Ōāgū deyomarīgūrē opamakū iārā, marī īgūsārē deko merā wāiyebirikōārā, ārīmasīña maa. ⁴⁸Irasirirā: “Musā Jesucristore būremurā īgūyarā āārā”, āri wāiyeka īgūsārē! āri weryupu Pedro īgū merāmarārē.

Īgūsārē wāyeadero puru, Pedrosārē: “Yoaweyari poe dujaka gua merā dapa!” ārīnūrā.

**Pedro Jerusalén marārē Jesúsre
būremurārē weredeā**

11 ¹Jesús buedoregu beyenerā, gajirā īgūrē būremurā Judeague āārīrā: “Judío masaka āārīmerāde Marīpuyare būremuma”, ārīrī kerere péñurā. ²Pedro Cesareague āārādi Jerusalégue dujajamakū iārā, iro marā judío masaka Jesúsre būremurā īgūrē āsū āri werewua, sērēñañurā:

³—¿Nasirigu judío masakū āārīkeregu, judío masaka āārīmerāya wiigue űñajāa, īgūsā merā baāari?

⁴Īgūsā irasū ārimakū, Pedro āārīpereri ĩgūrē irogue waadeare āsū āri wereyupu:

⁵—Yu Jopegue āārīgū, Marīpure sērēripoe kērō irirosū waabu yure. Ūmugasigue suñe suríro irirosū deyori gasiro wapikuri turori suadea gasiro miē, yu puro dijarimakū iābu. ⁶Yu iri gasiro poekaguere: “ĪNeéno āārírī?” āri, ōārō iāgū, āārīpererā waimurā: paará, makānū marā, yebague sīgūwāgārā, wūrā sānamakū iābu. ⁷Yu ĩgūsārē iānīripoe Marīpu yure: “Pedro, wāgānugāka! ĩgūsārē wējē baaka!” ārimakū pébu. ⁸Yu gapu ĩgūrē yujubu: “Baabea yu Opu. Gajirā waimurā gua judío masaka baaya marīrā āārīma. Neō suñarō ĩgūsānorē baañabi āārīkubu”, āribu ĩgūrē. ⁹Yu irasū ārimakū, Marīpu ūmugasigue āārīgū dupaturi ārīmi doja: “Yu baadorerārē: ‘Baaya marīrā āārīma’”, āribirikōaka! ārīmi yure. ¹⁰Urea ĩgū irire ĩmuadero puru, iri gasirore āārīpererā merā ūmugasigue āimurīākōāmi doja. ¹¹Irasiriripoeta ūrerā ūma Cesarea marā yure siudorerā iriuanerā yu āārīrī wiiguere ejama. ¹²Ōāgū deyomarīgū yure: “‘Īgūsā judío masaka āārīmerā merā waabea’, āri gūñabita waaka!” ārīmi. Irasirigu yu Jope marā Jesúre būremurā su mojōma pere gajī mojō suru pērēbejarā merā waa, Cesareaguere eja, gua āārīpererā Cornelioya wiigie ñajābu. ¹³Gua iro ñajājamakū, Cornelio guare: “Sugu Marīpure wereboegu yaa wii ñajājamakū iābu. ĩgū yure: ‘Jopegue ūma muyarārē iriuka, Simón Pedro wāikugure siudoregu!’ ārīmi”, āri weremi. ¹⁴“‘Īgū murē Marīpuyare weremakū būremugū, mu, muyarā āārīpererā ōārō tarirākoa. Ūmugasiguere Marīpu merā ōārō usuyari bokarākoa’, āri weremi yure Marīpure wereboegu”, ārīmi Cornelio. ¹⁵Irasirigu yu ĩgūsārē werenugāripoe Ōāgū deyomarīgū marīrē neōgora ĩgū dijjaderosūta ĩgūsāguere dijjjami. ¹⁶Irasirimakū iāgū, Jesús ārīdeare gūñabokabu. Āsūta ārīmi: “Juan musārē deko merā wāiyedi āārīmi.

Yu gapu musārē Ōāgū deyomarīgū merā wāiyegukoa, ĩgū musā merā āārīnikōāburo, ārīgū”. ¹⁷Marīpu marīrē iriuderōsūta Ōāgū deyomarīgūrē iriumi, judío masaka āārīmerādere, marī Opu Jesucristore ĩgūsā būremumakū. ĩgū irasirimakū iāgū, Marīpure: “Irasiribirikōāka ĩgūsārē!” ārīmasībiribu yu, āri wereyupu Pedro iro āārīrārē.

¹⁸Īgū wereadero puru, toeperea: —Marīpu judío masaka āārīmerādere ĩgūsā ñerō irideare būjawere, piridoremi, ĩgūsāde ūmugasigue ĩgū merā ōārō usuyari bokaburo, ārīgū, āri, usuyari sīñurā Marīpure.

Antioquía marā Jesúre būremudea

¹⁹Estebārē wējēadero puru, Jesúre būremurārē ñerō iriñurā. Irasirirā surāyeri Feniciague, gajirā Chipre nugūrōgue, gajirā Antioquíague duriwāgāñurā. ĩgūsā irogue ejarā, Jesúya kerere wereñurā judío masaka ditare. ²⁰Surāyeri Jesúre būremurā Chipre marā, Cirene marā āārīñurā. ĩgūsā Antioquíague eja, judío masaka āārīmerārē Jesúya kerere wereñurā. “Jesús, marīrē taugu, āārīpererā Opu āārīmi”, āri wereñurā ĩgūsārē. ²¹Marīpu irasū āri wererārē ōārō iritamuyupu. Irasirirā ĩgūsā weremakū pērā, iro marā wārā Jesúre būremunugāñurā. ĩgūsā dupiyuro būremudeare pirikōāñurā.

²²“Īgūsāde Jesúre būremuma”, ārīrī kerere pērā, Jerusalén marā Jesúre būremurā Bernabé Antioquíague iriñurā: “‘ĪNaasū waāari?’ āri iāgū waaka!” ārīrā. ²³Irasirigu irogue eja, Marīpu ĩgūsārē ĩgū iritamuadeare iā, būro usuyari merā:

—Marī Opu Jesúre ōārō būremunīka! ĩgūrē būremurīrē neō piribirikōāka! āri wereyupu ĩgūsārē. ²⁴Bernabé Ōāgū deyomarīgūrē opatarigu, ōāgū, Jesúre ōārō būremugū āārīyupu. Irasirirā ĩgū weremakū pērā, wārā masaka Jesúre būremunurā.

²⁵Puru Bernabé Antioquíague āārādi Saulore Tarsogue āārīgūrē āmagú waayupu. ²⁶Īgūrē bokaja, ĩgūsā pērāgueta

Antioquíague goedujaja, Jesúre buremurá merá su bojorigora iri makáguere áaríñurá. Iroguere wárá masakare Jesúyare buenurá. Iripoe meráta iro marârê Jesúre buremurârê: “Cristoyarâ, Cristiano áaríma”, ári wáiyepuroriñurá.

²⁷Bernabé, Saulo merá Antioquíague áaríripoe gajirá Jerusalén mará Marípya kerere weredupiyurá iroguere waañurá. ²⁸Sugü ígüsá merá, Agabo wáikugü áaríyupü. Ígü iroguere eja, Óägü deyomarígü masírí sirí merá iro marârê: —Áarípererogue masaka waboarâkuma, ári wereyupü ígüsárê. Claudio wáikugü romano mará opu ñajádero purü Agabo ígü árídea waayuro. ²⁹Ígü irasú árimakü pérá, Antioquía mará Jesúre buremurá ásu áriñurá:

—Marí Judeague áarírârê Jesúre buremurârê marí niyeru oparire, marí siró bokatíuró iriurá! áriñurá. ³⁰Irasirirâ niyeru neeó, Bernabé, Saulo merá: “Jesús buedoregu beyenerârê iritamurârê wiaka!” ári iriñurá.

Santiagore wêjêdea, Pedrore peresu irídea

12 ¹Iripoe Herodes wáikugü Judea mará opu, suráyeri Jesúre buremurá Jerusalégu áarírârê ñero irinugâyupü. ²Irasirigü ígüyará surarare Santiagore Juan tígürê sarerí mají merá wêjêdoreyupü. ³Ígürê wêjêmakü iârâ, judío masaka usuyañurá. Herodes ígüsá usuyamakü iägü, Pedrore ñeádoe, peresu iriyupü. Irasiríripoe pá wemasári morêña marírí baari bosenu pascua bosenu áaríyuro. ⁴Ígürê peresu iriadero purü, wapikuri bu surarare gorawayu koredoreyupü. Iri buríku wapikurá dita áaríñurá. “Pascua bosenu purü, áiwígura masaka iürögu ígürê wêjêdorebu”, ári gñadiyupü Herodes. ⁵Irasirirâ Pedrore surara óaró koreníköñurá. Ígü iroguere áaríripoe Jesúre buremurá gapü Marípure buro sérêbosaníkóñurá.

Marípu Pedrore peresugue áaríígürê taudea

⁶Herodes Pedrore masaka iürögu ígürê áwiuburi ñamirê pérá surara

watopegue peda kómeda merá suasúadi káriyupü. Gajirá surara pérá makápuro wiriarore koreñurá. ⁷Áarípererâ káriripoe gñaña maríro sugü Marípure wereboegu Pedro áarírí taribugue deyoayupü. Irasiriro iri taribu poekague óaró boyosiriakóâyuro. Marípure wereboegu Pedroya dukare túkare, ígürê yobeyupü.

—Murígora wáganügaka! áriyupü. Ígü irasú árimaküta, Pedroya mojóirê ígüsá kómedari suadea kuradijakóâyuro.

⁸Marípure wereboegu ígürê:

—Yujutúka! Muya gubu suríre sãñaka! áriyupü.

Ígü irasú árimakü pégu, yujutú, ígüya gubu suríre sãñayupü. Ígü sãña odomakü, áriyupü doja:

—Wekamañe surírore sãñaka! Náka, yu merá! áriyupü.

⁹Ígü irasú árimakü pégu, Pedro ígürê tuyawiriayupü. “¿Diayeta Marípure wereboegu yure áiwiriagu irikuri? Gajipoe irigu kégü iribukoa”, ári gñayupü. ¹⁰Marípure wereboegu, Pedro merá surara korerá áarípurorirârê tari, purü gajírârê tari, iri wii ñajápuroiriri kóme makápurogue ejañurá. Iro ígüsá ejamakü, iri makápuro basi tûpákóâyuro. Iri makápurore tariwiria, yoaweyaro waa, Marípure wereboegu dederiakóâyupü. Pedro suguta duyayupü pama. ¹¹Marípure wereboegu dederiadero purü, Pedro ígürê waadeare óaró pémasí:

—Diayeta Marípu yure wijatadoregu, ígürê wereboegure iriuañumi Herodes yure ñero iribirikóábuo, árigü, gají áarípereri judío masaka yure ñero iriduarire kámutadoregu, ári gñayupü.

¹²Irire gñawágá, Maríyaya wiigüe ejayupü. Igo, Juan Marcos wáikugü pago áaríyupo. Iri wiigüere masaka wárá nerê, Marípure sérêbosarâ iriñurá ígürê. ¹³Iroguere ejañu, Pedro iri wii turo ñajári makápurore doteyupü. Ígü dotemakü pégo, sugo Rode wáikugü iri wii marârê moáboego: “¿Noá áarírí?” ári iägó waayupo. ¹⁴Ígü wereníríre pémasí, makápurore tûpábeota usuyari

merä ūmañajāa, iro nerēanerārē:
 “Pedro makāpuro āārīgū kárinami”, āri
 wereyupo. ¹⁵Igo irasū āārimakū pérā,
 igore: “Mū irasū āārimakūōōgō yāa”,
 āri, igo wererire buremubiriñurā.

Igo garu ĩgūsārē: “Diayeta ārā yu”,
 āriyupo.

“Iro merē Pedroya yujupūrā āārīkoa”,
 āriñurā.

¹⁶Pedro garu makāpurore dotegu
 iriyupu dapa. Irasirimakū waa, iri
 makāpurore tūpā, ĩgū iro nímakū ĩārā,
 gūkakōāñurā. ¹⁷ĩgū garu ĩgūya mojō
 merā irikeo, ĩgūsārē toedoreyupu. Puru
 wiigue ñajāja, ĩgū peresu āārīgūrē
 Maripu ĩgūrē āiwiriadeare wereyupu
 ĩgūsārē:

—Irire wereka, Santiagore, gajirā
 Jesúre buremurārē! āri were odo,
 gajirogue waakōāyupu.

¹⁸Puru boyoripoe peresu korerā Pedro
 marimakū ĩārā: “¿Naásū waāyuri?” āri
 gāme gaguinñurā ĩgūsā basi. ¹⁹Irasirigu
 Herodes ĩgūyarā surarare Pedroe
 āmadoreyupu. ĩgūsā bokabirimakū
 ĩāgū, Pedroe koreadinerārē buro
 sērēña, ĩgūsā yujubirimakū, ĩgūsārē
 wējēdoreyupu. Puru Judeare wiri,
 Cesareague āārīgū waayupu Herodes.

Herodes boadea

²⁰Iripoere Herodes Tiro, Sidón
 wāikuri makārī marā merā buro
 guayupu. Iri makārī marā baari,
 Herodeya nikū marā duadea āārīyuro.
 Irasirirā, ĩgū guamakū ĩārā: “Guare
 baari duabiribukumi”, āri, ĩgū purogue
 irire āmurā waañurā. Iroque eja,
 Herodeya wii koregu Blasto wāikugure:
 “Iritamuka guare!” āriñurā. ĩgū: “Jáu”,
 āārimakū pérā: “Herodere wereníbosaka,
 ĩgū gua merā guanemobirikōāburo,
 ārīgū!” āriñurā ĩgūrē. ²¹Irasirigu
 Herodes ĩgūsā merā wereníuarinu
 ejamakū, opu sāñarī suríre sāña,
 masaka ĩūrō opu doarogue doa, ĩgūsārē
 wereníyupu. ²²ĩgū irasū werenímakū
 pérā, masaka gaguinñurā:

—Ī ōō werenígū masakū āārībemi.
 Ūmugasigue marā Opu āārīmi, āriñurā.

²³ĩgūsā irasū āārimakū pégu, Herodes
 ĩgūsārē: “Masakuta āārā yu”, āribiriyupu.
 Irasirigu Maripure buremubiri waja,
 mata Maripure wereboegu Herodere
 pūririkamakū iriyupu. Irasirigu Herodes
 beka baaweasū boakōāyupu. ²⁴Iri
 irasū waadero puru, Jesúre buremurā
 Maripuya kerere āārīpereroguerē
 weregorenāñurā. Wārā masaka irire
 péñurā. ²⁵Bernabé, Saulo merā
 Jerusalégue gajirā Jesúre buremurārē
 iritamu odo, Antioquíague gāme
 dujāañurā. Juan Marcos wāikugude
 ĩgūsā merā waayupu.

Bernabé, Saulo merā Jesúya kerere buenugādea

13 ¹Antioquíague Jesúre
 buremurā watopegue surāyeri
 Maripuya kerere weredupiyurā, gajirā
 masakare buerimasā āārīñurā. Bernabé
 ĩgūsā merāmu āārīyupu. Gajigu Simón
 wāikugu āārīyupu. ĩgūrēta masaka:
 “Nígū” āri wāīyeñurā. Gajigu Lucio
 wāikugu Cirenemu āārīyupu. Gajigu
 Manaén wāikugu, Herodes Galilea
 marā opu dagu merā suro merā masādi
 āārīyupu. Gajigu Saulo āārīyupu. ²Sunū
 ĩgūsā bere, Maripure sērēripoe Ōgū
 deyomarīgū ĩgūsārē wereyupu:

—Bernabé, Saulore beyepíka! ĩgūsā
 yure moāboemurā, yu beyesunerā
 āārīma, āriyupu.

³ĩgū irasū āārimakū pérā, ĩgūsā bere,
 Maripure sērē odo, ĩgūsāya dipure
 ñapeo, seretu iriñurā.

Bernabé, Saulo merā Chipre marārē buede

⁴Puru Bernabé, Saulo merā Ōgū
 deyomarīgū ĩgūsārē iriuderosūta
 Seleucia wāikuri makāgue waa, iroque
 eja, doódiru merā Chipre wāikuri
 nugūrōgue waañurā. ⁵Iri nugūrōma
 makā Salamina wāikuri makārē eja,
 judío masaka nerērī wiirigue Maripuya
 kerere wereñurā. Juan Marcode
 ĩgūsārē iritamugorenayupu. ⁶Puru iri
 nugūrōrē tariwerewāgā, Pafos wāikuri
 makāgue ejañurā. Iroque ejarā, sugu

judío masakure yé aarígüré bokajañurá. Ígü Barjesús wáikugü aaríyupü. Griego ya merá Elimas wáikuyupü. Iri maká mararé: “Ümugasigüe mará Opüya kerere weredupiyurimasü aarä yu”, árikatogorenayupü. ⁷Sergio Paulo wáikugü merámü aaríyupü. Sergio Paulo iri nügürö mará opü, wári masígü aaríyupü. Ígü Marípüya kerere péduagu, Bernabé, Saulore siudoreyupü. ⁸Irasirirá Ígüsá Ígü pürogue wererá waañurá. Elimas, yé aarígü gapü Sergio Paulo Jesúre buremumakü gäämebiriypü. Irasirigü Ígüsá wererire kámutaduadiyupü. ⁹Irasirimakü, Saulo Öägü deyomarígüré opatarigü, ígüré büro iáyupü. Saulota, “Pablo” wáikuyupü. ¹⁰Asü áriyupü:

—Mü árikatorikugü, ñegü, aarípereri öärö iririre kámutaduagu, wáti irirosü aarä. Marí Opüya diayemaré gorawayuduagu aarä. ¹¹Mü irasiriri waja marí Opü müré wajamoögukumi. Irasirigü mü koye iábi dujagukoa. Marí Opü müré wajamoäröpa abe gosesiririre iábirikoa, áriyupü Pablo ígüré. Ígü irasü árirí meráta ígüré naítíaköáyuro. Neó koye iábi dujayupü. Irasirigü ígüré tüawägábure ámayupü. ¹²Ígü irasü waamakü iägü, Sergio Paulo marí Opü Jesúya buerire pégukaköáyupü. Irasirigü Jesúre buremuyupü.

**Pablo, Bernabé merá Pisidia
niküma maká Antioquia
wáikuri makágué ejadea**

¹³Püru Pablo Ígü merámara merá Pafogue aaränerá wiri taribuja, Perge wáikuri makágué ejañurá. Iri maká Panfilia wáikuri nikügué aaríyuro. Ígüsá Pergegüe ejamakü, Juan Marcos gapü ígüsäré iro pí, Jerusalégüe gáme dujáaköáyupü doja. ¹⁴Püru Pergegüe aaränerá gají maká Antioquia wáikuri makágué waañurá. Iri maká Pisidia wáikuri nikügué aaríyuro. Irogué eja, judío masaka siñajárinu⁹ aarímakü ígüsá nererí wiigüe⁹ ñajáa, doañurá. ¹⁵Iri wii

mará opará Moisés gojadeare, Marípüya kerere weredupiyunerá gojadeare bueadero püru, Pedrosäré siiu:

—Guayará, masakare wereduarä, wereka, ígüsäré öärö aarírikuburo, árirá! áriñurá.

¹⁶Ígüsá irasü árimakü pégu, Pablo wágánügá, ígüya mojó merá irikeo, ígüsäré wereyupü:

—Musá Israel bumará, gajirá ígüsá irirosü Marípüre buremurá, öö aarírä, yu wererire öärö péka! ¹⁷Marípü, gwa judío masaka Israel bumará buremugü, gwa ñeküsamararé beyedi aarími. Irasirigü iripoegüe ígüsá Egiptogüe aaríräré wárá masáporemakü iridi aarími. Püru iri nikügué aaríräré ígü turaro merá áwiridi aarími. ¹⁸Ígüsá Egiptore wiridero püru, cuarenta bojorigora masaka marírogüe waagorenanerá aarímá. Irogué ígüsá ígü dorerire tarinugákeremakü, Marípü ígüsäré öärö koredi aarími. ¹⁹Püru ígüsá Canaan nikügué ejamakü, iri nikü mararé su mojóma pere gají mojó peru pèrèbejari buri mararé Marípü béosiá, gwa ñeküsamararé pídi aarími iro aaríroregü. ²⁰Marípü ígüsäré iri nikügué pídero püru, cuatrocientos cincuenta bojorigora aarínerá aarímá. Ígüsá irogué aarímakü, Marípü ígüsäré doremuraré pídi aarími. Ígüsá Samuel wáikugü Marípüya kerere weredupiyudi ígü aarínugáripoegüe doretünunerá aarímá. ²¹Gwa ñeküsamará Samuere: “Sugü gwa opü gäämekoa”, ári sèrèmakü pégu, Marípü ígüsá opü aaríbure Saüre pídi aarími. Saúl, Cis wáikugü magü, Benjamíya bumü aarídi aarími. Ígü cuarenta bojorigora ígüsá opü aarídi aarími. ²²Püru Marípü Saüre Israel bumará opü aarírírè béo, David wáikugüe ígüsá opü aaríbure pídi aarími. Asü áridi aarími ígüré: “Davire Isái magüré bokabu. Büro usuyáa ígü merá. Aarípereri yu gäämeriré irigukumi”, áridi aarími. ²³“Sugü David parámi aaríturiagu, musäré

⁹ 13.14a Judío masaka siñajárinu, sábado aarä. ⁹ 13.14b Judío masaka nererí wii, sinagoga wáikuri wii aarä. Irogué ígüsá siñajárinu aarímakü neré, Marípüya werenírí gojadea püré buenama.

Israel bumarārē taugu aarigukumi”,
 āri weredi āārīmī Marīpu gwa
 ñekūsāmarārē. Irasirigu īgū ārīderosūta
 Jesúe iriudi āārīmī. ²⁴Jesús masakare
 buenugāburi dupiyuro Juan āārīpererā
 Israel bumarārē: “Musā ñerō irideare
 bujawere, musā gūñarīrē gorawayuka!
 Musā irasirimakū īāgū, musārē deko
 merā wāiyegukoa”, āri buedi āārīmī.
²⁵Īgū buetūnuburi dupiyuro īgūsārē
 ārīdi āārīmī: “Musā yure: ‘Guare taugu
 āārīmī’, āri gūñadāa. Āārībea yu. Yu
 pūpu gajīgu aarigukumi. Yu gapu ubu
 āārīgū, īgūrē neō sūropebirikoa”, ārīdi
 āārīmī.

²⁶Yaarā, Abraham parāmerā
 āārīturiarā, gajirā īgūsā irirosū
 Marīpūre būremurā oō āārīrāde oārō
 péka! Marīpu marīrē: “Taugura”, āri
 kere iriudi āārīmī. ²⁷Jerusalén marā,
 īgūsā oparāde Jesús marīrē taugure
 iāmasībirinerā āārīmā. Siñajārīnūrikū
 Marīpūya kerere weredupiyunerā
 gojadeare buekererā, neō pémasībirinerā
 āārīmā. Pémasībirisiā, Jesúe
 wējēdorerā, Marīpūya werenīrī gojades
 pūgue ārīderosūta irinerā āārīmā.

²⁸Jesús īgū ñerō irideare bokabirikererā,
 Pilatore: “Wējēka īgūrē!” āri sērēñurā.

²⁹Irasirirā iripoegue Marīpūya kerere
 weredupiyunerā gojades pūgue
 ārīderosūta Jesúe āārīpererē iri
 odo, īgūrē curusague boadire āīdiju,
 masāgobe ūtāyegue mádea gobegue
 pīnerā āārīmā. ³⁰Īgūrē wējēkeremakū,
 Marīpu gapu boadiguere masūdi āārīmī.
³¹Īgū masādero pūpu, wārīnūrī deyoadi
 āārīmī īgū merāmarārē. Dupiyurogue
 īgūsā īgū merā Galileague wiri,
 Jerusalégue wapikugorenarā waanerā
 āārīmā. Dapagore iīsāta īgū masādire
 iānerā, īgūyare werema guayarārē.

³²⁻³³Irasirirā yu, yu merāmu
 Bernabé musārē Jesúya kerere wererā
 aaribū. Iripoegue Marīpu īgū Jesús
 merā oārō iriburire weredi āārīmī gwa
 ñekūsāmarārē. Īgū ārīderosūta guare
 īgūsā parāmerā āārīturiarārē irasiridi

āārīmī Jesúre boadiguere masūgū.
 Salmos wāikuri gojades pūgue āsū āri
 gojasūdero āārībū: “Yu magū āārā mu.
 Dapagā mūrē masāmakū yāa”, ārīdi
 āārīmī Marīpu. ³⁴Gaji pūgue Marīpu
 āsū ārīdi āārīmī, Jesúre boadiguere
 masūburire, īgū dūpu boabiriburire:
 “Iripoegue yu Davire: ‘Oārō irigura’,
 ārīderosūta mūrē irigukoa”, ārīdi
 āārīmī. ³⁵Gaji Salmos pū David īgū
 gojades pūgue āsū āri gojadi āārīmī:
 “Mu dorerire oārō iridiya dūpere neō
 boadorebirikoa”, āri gojadi āārīmī.
³⁶Diayeta werea. David okagu, Marīpu
 gāāmederosūta īgū āārīdeapoe
 marārē iritamunīkōadi āārīmī. Īgū
 boadero pūpu, īgū ñekūsāmarā darārē
 yáaderogueta gajirā īgūrē yāanerā
 āārīmā. Īgūrē yáadero pūpu, īgūya dūpu
 boakōāyuro. ³⁷Jesús Marīpu masūdiya
 dūpu gapu neō boabiridero āārībū.
³⁸⁻³⁹Musā āārīpererā Jesúya kerere yu
 weremakū, oārō péka! Īgū merā marī
 ñerō irideare kātiri bokarākoa. Īgūrē
 būremurānorē īgūsā ñerō irideare
 Marīpu kātīgukumi. Moisés doreri iriri
 merā neō kātiri bokabirikoa. ⁴⁰Irasirirā
 musā dapagora marā oārō pémasika!
 Musā oārō pémasībirimakū, iripoegue
 marā Marīpūya kerere weredupiyunerā
 gojaderosūta musādere waarokoa. ⁴¹Āsū
 āri gojanerā āārīmā Marīpūya werenīrī
 gojades pūgue:

Oārō péka, yure būridarimasā!

Musā okarīnūrīrē musārē gajino
 būro goerire īmugura. Gajirā
 musārē irire weremakū pékererā,
 būremubirikoa. Irasirirā musā
 būremubiridea waja béosūrākoa,
 āri gojanerā āārīmā,¹

āri weryupu Pablo Antioquía marārē.

⁴²Pablosā irire were odo, wiriamakū,
 judío masaka āārīmerā iri wiigue
 nerēanerā īgūsārē:

—Gaji siñajārīnū āārīmakū, guare
 irireta werenemoka doja! āri sērēñurā.

⁴³Irasirirā iri wii nerēanerā wiriamakū,
 wārā judío masaka, judío masaka

¹ 13.41 Hab 1.5

irirosū būremurāde Pablosā wererire būremusā, ĩgūsārē t̄uyañurā. Irasirirā Pablosā ĩgūsārē: “Marīp̄u musārē būro maīrī merā ĩgūrē būremurirē neō piribirikōāka!” ārīñurā.

⁴⁴Gaji semana siñajārīnū āārīmakū, wārā iri makā marā Marīp̄uya kerere p̄emurā iri wiigue nerēñurā doja.

⁴⁵Īgūsā wārā nerēmakū ĩārā, judío masaka Pablore būro ĩaturīñurā.

Irasirirā ñerō werenírī merā Pablo wererire: “Diaye āārībea”, ārīñurā.

⁴⁶Īgūsā irasū ārīmakū p̄erā, Pablo, Bernabé güiro marīrō merā ĩgūsārē ārīñurā:

—Marīp̄u dorederosūta ḡua musārē judío masakare ĩgūya kerere wererūoriadabu. Musā gap̄u irire neō gāāmebea. Marīp̄u puro perebiri okari opaburidere gāāmebea. Irasirirā ḡua judío masaka āārīmerā gap̄ure iri kerere wererākoa. ⁴⁷Āsūta doredī āārīmī Marīp̄u ĩgūya werenírī gojadea p̄uguerē:

Musārē judío masaka āārīmerārē yaa kerere weredoreḡu p̄igūkoa. Irasiriḡu ĩgūsārē āārīpererā i nikū marā musā irire weremakū p̄erānorē taugūkoa perebiri peameḡue waabonerārē, ārīdi āārīmī Marīp̄u, ārī wereñurā.⁴

⁴⁸Īgūsā irasū ārīmakū p̄erā, judío masaka āārīmerā būro us̄uyari merā: “Marīp̄uya kere gap̄u òārī āārā”, ārīñurā.

Irasirirā Marīp̄u beyesūnerā, ĩgū p̄uroḡue perebiri okari ĩgū sīsūmurā, Jesúre būremuñurā. ⁴⁹Irasirirā Marīp̄uyare āārīpereroḡue iri nikū marārē weregorenāñurā. ⁵⁰Irasirimakū ĩārā, surāyeri judío masaka Pablosārē ñerō wereníñurā. Īgūsā wererire p̄erā, gajirā wáro niyeru oparā judío masaka iririkurire būremurā nome Pablosā merā guañurā. Iri makā marā oparāde ĩgūsā merā guañurā. Irasirirā ĩgūsārē ñerō irinugā, ĩgūsāya nikūrē beōwiukōāñurā.

⁵¹Irasirirā Pablo, Bernabé ĩgūsāya gubu surīre tuadea nikūwerare mojbēoñurā, iri makā marā ĩgūsā ñerī

iriri waja ĩmurā. Irasiri odo, Iconioḡue waakōāñurā. ⁵²Īgūsā waakeremakū, Jesúre būremurā gap̄u iroḡue āārīrā Ōāgū deyomarīgūrē opatari, būro us̄uyari merā dujañurā.

Pablo, Bernabé merā Iconioḡue ejadea

14 ¹Pablo, Bernabé merā Iconioḡue eja, judío masaka nerērī wiigue ñajāa, Jesúya kerere wereñurā. Īgūsā weremakū p̄erā, judío masaka, gajirā judío masaka āārīmerāde wārā Jesúre būremunugāñurā. ²Judío masaka Jesúyare p̄ed̄uamerā gap̄u, Jesúre būremurārē ñerō wereníñurā. Judío masaka āārīmerārē, Jesúre būremurā merā guamakū iriñurā. Irasirirā judío masaka āārīmerā Jesúre būremurārē ñerō güñañurā. ³Īgūsā irasū güñamakū ĩārā, Pablosā gap̄u yoaripoe irore duja, güiro marīrō merā: “Marīp̄u masakare būro maīrī merā ĩāmi”, ārī fueñurā.

Īgūsā buemakū, Marīp̄u ĩgūyare:

“Diyeta buema”, ārīgū, ĩgū turaro merā iri ĩmurirē ĩgūsā irimakū iritamuyup̄u.

⁴Irasirirā iri makā marā dukawariñurā. Surāyeri judío masaka buerire gāāmerā, gajirā Pablosā buerire gāāmerā dujañurā.

⁵Jesúya kerere gāāmemerā: judío masaka, judío masaka āārīmerāde, oparā merā nerē, Pablosārē ñerō ārī, ūtāyeri merā dea w̄ējēduañurā. ⁶⁻⁷Īgūsā irasū w̄ējēduarire p̄erā, Pablo, Bernabé merā Licaonia nikūḡue duriwāgāñurā. Iroḡue eja, iro marārē Jesúya kerere buegorenāñurā. Īgūsā irasū buegorenārā, iri nikū āārīrī makārī Listra, Derbe wāĭkuri makārīḡue ejañurā.

Listrague Pablore ūtāyeri merā deadea

⁸Listrague eja, suḡu neō deyoaḡuḡueta waamasībiridire iro doaḡure bokajañurā.

⁹Irasiriḡu iroḡue doaḡu, Pablo buemakū p̄eyup̄u. Īgū p̄emakū, Pablo su diayeta ĩayup̄u ĩgūrē. “Ī Jesúre būremumi. Īgū ȳure taumasīmi”, ārī güñakumi”, ārī güñayup̄u Pablo ĩgūrē ĩāgū. ¹⁰Irasiriḡu turaro merā:

⁴ 13.47 Is 49.6

—Wāgānugāka! āriyupū īgūrē.

Īgū irasū ārimakū pēgu, pariwāgānugā waayupū. ¹¹Pablo īgūrē irasirimakū īārā, Licaonia marā īgūsā ya merā āsū āri gaguinīnūrā:

—Marī būremurā ūmarōgue āārānerā ūma irirosū deyorā marī pūroque dijajama, āri gaguinīnūrā.

¹²Irasirirā Bernabere: “Marī būremurā opū Zeus wāikūgū āārīmi”, āri wāīyeñūrā. Pablo gapure īgūsārē werepūroridi āārīmakū: “Marī būremugū Hermes wāikūgū āārīmi”, āri wāīyeñūrā. ¹³Iri makā ñajārō turo Zeure būremurī wii āārīyuro. Sugū paī iri wiire koregū wekuare, goorī īgū āmuadeare āiwāgāyupū. Īgū, iro marā merā wekuare wējē soepeoduadiyupū Pablosārē būremudugū. ¹⁴Īgūsā irasū iriduamakū īārā, Pablosā īgūsāya surire yegue, iro āārīrā watopegue ūmawāgā, āsū āri gaguinīnūrā:

¹⁵—Musā guare, ĩnasirimurā irasū yāri? Guade musā irirosūta masaka āārā. Guā musārē Marīpūya kerere āsū āri wererā aaribū. Keorī weadeare béokōāka! Marīpū okagu gapure būremuka! Īgūta ūmugasi, i nikū, dia, āārīpererā i ūmugue āārīrārē iridi āārīmi. ¹⁶Iripoegue āārīpereri buri marārē īgūsā gāāmerō irimakū kāmūtābiridi āārīmi. ¹⁷Masaka īgūrē būremubirikeremakū, marīrē ōārō irigū, īgū ōārō āārīrikurire imumi āārīpererārē. Irasirigū deko merēmakū yāmi. Marī oterire dukakūmakū yāmi marī baaburire sīgū. Irasirigū usuyari merā āārīmakū yāmi marīrē, ārīnūrā Pablosā īgūsārē.

¹⁸Īgūsā irasū ārimakū pékererā, Pablosārē būremuduarā, wekuare wējē soepeoduadiñūrā dapa. Pablosā gapū īgūsārē: “Iropata irika! Iririre pirikōāka!” ārimakū pérā, irire pirikōāñūrā pama.

¹⁹Pūru gajirā judío masaka, Antioquía marā, Iconio marāde Listrague ejañūrā. Iroque ejarā, Pablōre ñerō werenīnūrā. Īgūsā irasū ārimakū pérā, iro marāde īgū merā gua, īgūrē ūtayeri merā deañūrā. Dea odo: “Īi kōmoakōāmi”, āri, iri makā

turoque tūāwāgā meépibéokōāñūrā.

²⁰Īgūsā irasirikeremakū, Jesúre būremurā gapū īgū pūro nerējañūrā. Īgūsā nerėjāmakū, wāgānugā, īgūsā merā makāgue dujāakōāyupū doja. Gajinū gapū Bernabé merā Derbegue waayupū.

²¹Iroque eja, Jesúya kerere wereñūrā. Īgūsā weremakū pérā, wārā iro marā Jesúre būremuñūrā. Irire were odo, Listrague goedujañūrā. Iro eja, Iconiogue waañūrā. Pūru Pisidiama makā Antioquíague ejañūrā. ²²Iri makārīgue weregorenarā, Jesúre būremurārē ōārō āārīrikūmakū iriñūrā. “Jesúre būremurīrē neō piribirikōāka! Marīpū īgūyarārē doreroguere waaduarā, ōōguere wāri poyari merā āārīrākoa”, āri bueñūrā īgūsārē.

²³Pūru iri makārīku marārē Jesúre būremurārē iritamumurārē beyeñūrā. Beye odo, bere, āsū āri sērēñūrā Marīpūre īgūsā būremugūrē: —Gua Opū, ĩisā mūyarārē iritamuka! āriñūrā.

Pablo, Bernabé merā Siria nikūma makā Antioquíague dujāadea

²⁴Īgūsā Pisidia nikūgue weregorenadero pūru, Panfilia nikūgue ejañūrā. ²⁵Iri nikūma makā Pergere Marīpūya kerere were oadoero pūru, Atalia wāikūri makāgue waañūrā. ²⁶Iri makā āārānerā Antioquíague dujāarā, doódiru merā waañūrā. Iripoegue iri makā marā Jesúre būremurā Pablosārē iriupūrorirā, Marīpūre īgūsāya āārīburire āsū āri sērēbosanerā āārīmā: “Guapū, mu maīrī merā ĩisārē mūyare buegorenamakū, ōārō koreka!” āri sērēnerā āārīmā. Irasirirā Pablo, Bernabé merā īgūsā buedoreadeare buepeo, iri makārē goeñūrā doja. ²⁷Irasirirā iri makārē goejarā, gajirā Jesúre būremurā merā nerē, āārīpereri īgūsā Marīpū turari merā iriadeare, Marīpū judío masaka āārīmerādere Jesúre būremumakū iriadeare wereñūrā īgūsārē. ²⁸Yoaripoero iroguere Jesúre būremurā merā āārīñūrā.

Jerusalégué Jesúre buremurā nerēdea

15 ¹Pablo, Bernabé Antioquíague āārīripoe gajirā Judea nikū marā iroque eja, Jesúre buremurārē āsū āri buenugāñurā.

—Moisés dorederosūta āārīpererā musāya dupuma gasirogārē wiiribirimakū, Marīpu musārē taubirikumi, āriñurā. ²Īgūsā irire ārimakū pérā, Pablosā īgūsā merā buro gāme guaseoñurā. Irasirirā Antioquía marā Jesúre buremurā Pablora, Bernabé, gajirā iro marādere Jerusalégué waamurārē beyeñurā. Āsū āriñurā: “Jerusalégué waaka! Jesús buedoregu beyenerārē, īgūsārē iritamurādere: ‘¿Judea marā buerire diayeta āārīrī?’ āri sērēñarā waaka!” āri iriñurā.

³Irasirirā Jesúre buremurā īgūsārē iriadero pūru, Pablo, Bernabé merā Fenicia nikū waa, pūru Samaria nikūrē tariwāgā, judío masaka āārīmerā īgūsā ñekūsāmarā buremunadeare piri, Marīpūya gapūre buremunugārī kerere wererā iriñurā Jesúre buremurārē. Irire pérā, āārīpererā buro usuyañurā.

⁴Pablosā Jerusalégué ejamakū īarā, Jesúre buremurā, Jesús buedoregu beyenerā, īgūsārē iritamurāde oārō usuyari merā bokatīrīñurā. Irasirirā Pablo, Bernabé merā āārīpereri īgūsā Marīpu turari merā irideare wereñurā. ⁵Iroguere surāyeri fariseo bumarā Jesúre buremurā āārīñurā. Pablosā weremakū pékererā, īgūsā gapū wāgānugā, āsū āriñurā:

—Judío masaka āārīmerā Jesúre buremurā, īgūsāya dupuma gasirogārē wiiriburo. “Moisés doredere irika musāde!” āriro gāamea īgūsārē, āriñurā.

⁶Īgūsā irasū ārimakū pé, Jesús buedoregu beyenerā, gajirā īgūsārē iritamurā nerē, irire āmuduarā werenīñurā. ⁷Īgūsā yoripoe wereniadero pūru, Pedro wāgānugā, wreyupū īgūsārē:

—Yaarā, oārō péka yure! Iripoegue, yu musā merā āārīgūrē Marīpu

beyedi āārīmī, yure īgūya kerere judío masaka āārīmerārē weredoregu.

Irasirigu īgū masakare tauri kerere werea, Jesúre buremurā, āriīgū.

⁸Marīpu āārīpererā guñarirē masīgū, judío masaka āārīmerārē Jesúre buremurārē: “Yaarā āārīma”, āri īmubu, īgūsādere Ōgū deyomarīgūrē iriumi marīrē iriuderosūta. ⁹Irasirigu marīrē īgūsā merā surosū īāmi. Īgūsā Jesúre buremumakū, īgūsādere īgūsā guñarigūe oārō āārīrikumakū yāmi.

¹⁰Marīpu Moisére doreri pídeare marī ñekūsāmarā bokatiūbirinerā āārīmā. Marīde īgūsā irirosū bokatiūbirikererā, çnasirimurā Jesúre buremurārē judío masaka āārīmerārē irire iridorebukuri? çNasirimurā Marīpu judío masaka āārīmerārē īgūyarā āārīmakū iririre: “Iro āārībea”, āri guñabukuri? ¹¹Āsū gapū guñarō gāamea. Marī Opū Jesús marīrē maīrī merā, Marīpu marīrē taumi. Irasirigu marīrē taurosūta judío masaka āārīmerādere taumi, āriyupū Pedro īgūsārē.

¹²Īgū irasū ārimakū pérā, āārīpererā toepereakōñurā. Irasirirā Pablo, Bernabé merā judío masaka āārīmerā watopegue Marīpu turari merā īgūsā iri īmudeare weremakū oārō péñurā. ¹³Īgūsā irire were odoadero pūru, Santiagode wreyupū:

—Yaarā, péka yure! ¹⁴Marīpu judío masaka āārīmerārē īgūyarā āārīnugāmakū neō irideare weresiami Simón Pedro musārē. ¹⁵Marīpūya kerere weredupiyunerā werederosūta waabu judío masaka āārīmerārē. Marīpūya werenirī gojodea pūge āsū āri gojanerā āārīmā īgū ārīdeare gojarā:

¹⁶Pūru Daviya bumarā īgūsā oparā āārīdea pereadero pūrgue dupaturi īgū parāmi āārīturiagure īgūsā Opū sóogura doja. Irasirigu īgūyarārē īgūsā oārō āārīrikumakū irigukoa.

¹⁷⁻¹⁸Irasirirā āārīpererā judío masaka āārīmerā yu beyenerā, yure īgūsā Opūre buremurākuma, ārīmi Marīpu masakare irire

masĩdoregu,  ari gojaner a
 aarim a.¹

¹⁹Irasirigu  asũ gũn a ya.

Judfo masaka  aarimer re Jesure
buremunug ar re w ari: “ asũ irika!”
 ari garibobirik ar  g amea marir .

²⁰Irasirir  marĩ  g s r   sũ  ri gojar :

“Keori weadea puro baari p deare
baabirik aka! Nome mer  nərə
iribirik aka! Nomedede  ma mer  nərə
iribirik aka! Waimur  w nugũ biu
w j aner ya d kuri d re baabirik aka!
D re iiribirik aka!”  ri gojar !

²¹Iripoegueta marĩ ner ri wiirigue
si aj r n riku Maripu Moisére doreri
p deare masaka buema. Irasirir 
 aripereri mak ri mar  iri dorerire
masikuma. Irasirir  ya  r dea ditare
gojar !  riyupu Santiago  g s r .

Judfo masaka  aarimer re gojadea

²²Irasirir  Jesús buedoregu beyener ,
 g s r  iritamur , gajir   ariperer 
Jesure buremur  mer  Santiago  r deare:
“Irasuta irir !”  ri,  g s  mer mar  p r r 
beyenur  Antioquiague Pablo, Bernab 
mer  waamur r . Irasirir  Judare, Silare
beyenur . Judata, “Barsab s” w iknyupu.
 g s  Jesure buremur  watopegue  arir 
opar  irirosos  arir   arir n r . ²³Puru
 g s  gojadea pur   g s  mer  iriunur .
 sũ  ri gojanur :

Gua, Jes s buedoregu beyener ,
guare iritamur , gajir  Jesure
buremur  o gue  arir   adorea
musārē.

 ariperer  judfo masaka  aarimer 
Antioquiague, Siriague, Ciliciague
 arir r r  Jesure buremur r   adorea.

²⁴Gajir  gua mer mar  mus  p rogue
ejar , musārē garibogorena ur .

Mus ya dupuma gasirogārē wiiridore:
“ aripereri Mois s doredede irika!”
 rigorena ur . Gua gapu  g s r  irire:
“Buerā waaka!”  ribiradib . ²⁵Irasirir 
gua  ariperer  ner , gua mer mar 
Judas, Silas w ikur r r  beyeb  mus 
p rogue iriumur .  g s  marĩ ma r 

Pablo, Bernab  mer  waarākuma.

²⁶Masaka Pablos r ta Jesucristo
marĩ Opuya kerere giuro marir  mer 
buemak  w j boyaunaner   arim a.
M r g  tariner   arim a. ²⁷Judas 
mus  p rogue ejar , gua gojadeare
werer kuma. ²⁸ g  deyomarig 
guare g narĩ sir suta: “Gaji dorerire
p birikoa mus r ”,  ri g n a. Irasirir  i
doreri ditare p r koa: ²⁹“Keori weadea
puro baari p deare baabirik aka! D re
iiribirik aka! Waimur  w nugũ biu
w j aner ya d kuri d re baabirik aka!
Nome mer  nərə iribirik aka! Nomedede
 ma mer  nərə iribirik aka!” I gua
dorerire irir ,  arir r  irir koa mus .
Iropata  ar  mus r r  gua wered ari,  ri
gojanur  Jesure buremur  Jerusal gue
 arir .

³⁰Iri pur  goja odo, Pablos r : “ ar 
waaka!”  ri seretu ur . Puru Pablos 
Antioquiague waa ur . Irogue eja, Jesure
buremur r  siiu nee , iri pur  wia ur .

³¹Iri pur  bue odo,  ari  g s  were
gojadeare  r r , buro  suy  ur . ³²Judas,
Silas mer  Maripuya kerere weredupiyur 
 arir n r . Irasirir  Jesure buremur r 
Maripu  g s r  weredoredeare were ur .
 g s  weremak  p r , Jesure buremur 
gapu  suy ,  ar  g nat rari mer 
dujanur . ³³Judas iroguere yoaweyaripoe
 arir : “Duj agu y a”,  ri seretuyupu iro
mar r . Irasu  rimak  p : “ ar  waaka!
Buro si aj r  mer  duj aka Jerusal gue.
 aburo iro mar , mus r  iriuaner ”,  ri
dujunur .  g s  iras   r dero puru, Judas,
gajir  mer  Jerusal gue duj ak ayupu
doja. ³⁴Silas gapu: “ ogue duj ag r ”,  ri
g nas , Antioquiague dujak ayupu dapa.
³⁵Pablo, Bernabé mer  yoaweyaripoe
iroguere dujanur . Irasirir  w r  gajir 
mer  iro mar r r  bue, marĩ Opu Jesuya
kerere weregorena ur .

Dupaturi Pablo Jesuya kerere buegorenag  waadea

³⁶M r g  puru Pablo Bernab re
wereyupu:

¹ 15.18 Am 9.11-12

—Náka, áārīpereri makārī marī Opu Jesúya kerere marī buegorenadea makārī marārē: “¿Naásū áārīrikuri?” ári, iáagorenarā! áriyupu.

³⁷Ígū irasū árimakū pégu, Bernabé gapu Juan Marcore áiaduadiyupu.

³⁸Dupiyurogue Juan Marcos ígūsā merā Panfiliague áarígú, ígūsā moārīrē bokatīūbiridea waja Pablo dupaturi ígūrē áiaduabiriyupu. Irasirigu Bernabére: “Ígūrē áiabirimakūdere óarokoa”, áriyupu. ³⁹Irasirirā ígūsā basi irire buro gāme guaseo, dukawariakōāñurā. Irasirigu Bernabé gapu Juan Marcore áiyupu, doódiru merā Chipre nugūrōgue waagú. ⁴⁰Pablode Silare beyeyupu ígū merā waabure. Ígūsā buerā waaburi dupiyuro Jesúre buremurā ígūsārē: “Marī Opu musārē maígū óārō koreburo”, ári sērēbosa, iriñurā. ⁴¹Irasirirā Siria nikū, Cilicia nikūdere tariwāgā, Jesúre buremurārē ígūyare bue, óārō gūñaturamakū iriñurā ígūsārē.

**Timoteo, Pablo, Silasārē
wapikwāgādea**

16 ¹Puru Pablo, Silas merā Derbegue, Listrague ejañurā. Iroque ejarā, Timoteore Jesúre buremugūrē bokajañurā. Ígū pagode Jesúre buremugō, judío masako áarīyupo. Pagu gapu griego masaku áarīyupu. ²Jesúre buremurā Litra marā, Iconio marāde Timoteore: “Óāgū áarīmi”, ári iāñurā. ³Irasirigu Pablo Timoteore ígūrē wapikūbure áiaduayupu. Judío masaka iri nikū marā gapu Timoteo pagu griego masako áarīrīrē masīñurā. Irasirigu Pablo ígūsā merā guamakū iriduabi, Timoteoya dūpuma gasirogārē wiiriyupu judío masaka irinarosū irigu. ⁴Puru Pablo, Timoteo merā waa, ígūsā gojadea pūmarē Jesúre buremurārē ígūsā ejari makārī marārē wereñurā. Iri pū Jerusalégue Jesús buedoregu beyenerā, ígūsārē iritamurā: “Ásū irika!” ári gojadea pū áarīyuro. ⁵Ígūsā irire weremakū pérā, Jesúre buremurā: “Jáu”, ári, gūñaturari merā

Jesúre buremunemoñurā. Gajirāde ūmurikū Jesúre buremubirinerā, buremunemowāgāñurā.

**Pablo kērōgue irirosū
Macedoniamurē iādea**

⁶⁻⁷Puru Pablosā Asia nikūgue Jesúya kerere buerā waaduarārē Óāgū deyomarīgū waadobiriyupu. Irasirirā ígūsā Frigia nikūrē taria, Galacia nikūdere taria, Misia nikū turogue eja, Bitinia nikūgue waaduadiñurā. Óāgū deyomarīgū gapu irogedere waadobiriyupu. ⁸Irasirirā Misia nikū turore tariwāgā, Troas wāikuri makāgue buajañurā. ⁹Iroque iri ñamirē Pablo kērōgue irirosū sugu Macedonia nikūmu ígū puru nímakū iāyupu. “Guare Macedonia marārē iritamugū aarika!” ári siiyupu. ¹⁰Pablo kērō irirosū waadeare guare weremakū pérā: “Marīpu iri nikū marārē ígūya kerere weredoregu iriugu irikumi marīrē”, ári gūña, guayare āmu, Macedoniague waakōābu. ((Yu Lucas i pūrē gojabude ígūsā merā waabu.))

Pablo, Silas merā Filipogue waadea

¹¹Irasirirā Troague áarānerā doódiru merā Samotracia wāikuri nugūrōgue taribuja, gajinu gapu Neápoligue waabu. ¹²Iri makārē taria, Filipo romano marāya makāgue ejabu. Iri makāta Macedonia nikūma makārīrē doreri makā áarībú. Iroguere yoaweyaripoe áarībú. ¹³Judío masaka siñajarīnu áarīmakū, ígūsā Marīpūre sērērā nerēnarōrē ámará waarā, iri makā turo, dia wekague waabu. Iroque eja, iro nerānerā nomerē Jesúya kerere were doañibu. ¹⁴Iroguere sugo Tiatira wāikuri makāmo, Lidia wāikūgo óārī surī diiari surīre duarimasō áarīmō. Marīpūre buremugō áarīmō. Irasirigu Marīpu igore Pablo wererire óārō pémasīrī merā pé buremumakū irimi. ¹⁵Irasirigu Pablo igore, igoya wii marā áarīpererārē deko merā wāiyemi. Ígū wāiyeadero puru, ásu árimo: —Musā yure: “Diayeta Jesúre buremugō áarīmō”, ári gūñarā, yaa wiigūgue dujaka! árimo guare.

Igo irasū ārimakū pérā, igoya wiigue dujabu.

¹⁶Sunu iro marā Marīpure sērērā nerēnarōgue dupaturi waarā, wātī nājāsūdeore bokajabu. Igo gajirārē moāboego āarimó. Irasirigo wātī masīrī sīrī merā masakare: “Āsū waarokoa musārē”, āriboka, wáro niyeru wajatabosamo igo oparārē. ¹⁷Igo gua noó waaró gua merā waagó, āsū ārī gaguinímo:

—Īgūsā Marīpu āārīpererārē doregure moāboerimasā āārīma. Marīpu marīrē tauri kerere werema musārē, ārī gaguinímo.

¹⁸Wárinurī guare garibomakū, Pablo gāmenugā, wātī igoguere āārīgūrē āsū ārimi:

—Jesucristo wāi merā, Īgū turari merā murē: “Igore iropata wirika!” ārimi.

Īgū irasū ārimakūta, wātī igore wiriakōāmi.

¹⁹Wātī igore wiriadero puru, masakare: “Āsū waarokoa”, ārī weremasībiri, igo oparārē niyeru wajanemobosabirimo pama. Irasirirā, igo oparā gapu Pablo, Silare nēā, iri makā marā oparā purogue āiāma.

²⁰Puru weresārīrē beyerimasā purogue Īgūsārē āija, āsū ārima:

—Īsā judío masaka āārīma. Marīya makā marārē gariborā yāma. ²¹Īgūsā marīrē buerā, marī romano marā iririkurire iridorebema. Irasirirā Īgūsā buerire gāamebea. Īgūsā doreridere irimasībea, ārima.

²²Īgūsā irasū ārimakū pérā, masaka wārā iroque āārīrā Pablosā merā guama. Weresārīrē beyerimasā gapu Pablosāya surīre túweadore, yuku merā tārādorema. ²³Īgūsārē burō tārā odo, peresu irima. Īgūsārē korebure ōārō iāduripídorema. ²⁴Irasirigu Īgūsārē koregu gapu iri wii dekomena taribugue Īgūsārē Īgūsāya guburire taboa majīrima goberigue suadobo, ōārō biadobokōāyupū.

²⁵Puru nāmi deko āārīmakū, Pablosā Marīpure sērē, bayapeonūrā. Īgūsā irasū bayamakū, gajirā peresugue

āārīrā péñurā. ²⁶Īgūsā bayaripoe gūñāña marīrō nikū burō ñomeyuro.

Irasiro iri wiide burō gāmeña, surō merā āārīpereri iri wiima makāpurori tūpāpereakōāyuro. Peresugue āārīrārē Īgūsā kōmedari merā suadeadaride kurakōāyuro. ²⁷Irasū waamakū, Īgūsārē koregu yobe, iri wiima makāpurori toyomakū iāgū: “Peresu āārānerā duriwiriapereakōāñuma”, ārī gūñayupū. Irasirigu Īgūya rariiri majīrē āi, Īgū basi sareboadugū iriadiyupū. ²⁸Īgū irasirimakū iāgū, Pablo Īgūrē gaguiníyupū:

—Mu basi ñerō neō iribirikōāka!

Āārīpererekōā gua, āriyupū.

²⁹Īgū irasū ārimakū pégu, siāgodore, Pablosā purō ūmawāgā, Īgūsāya guburi purō naradari merā ejamejāyupū.

³⁰Puru Īgūsārē āiwīu, āsū ārī sērēñayupū:

—ĀNasirīgukuri, yu Marīpu yure taumakū gāamegū? ³¹Pablosā yujñūrā:

—Marī Opū Jesucristore buremuka!

Mūya wii marāde Īgūrē buremuburo. Musā Īgūrē buremumakū iāgū, Marīpu musārē taugukumi, ārīñurā.

³²Irasū ārī odo, Īgūya wii marādere Jesúya kerere wereñurā. ³³Nāmi deko puru Īgūsārē koreadi Īgūsāya kāmīrē koeypū. Īgū koe odoadero puru, Pablosā Īgūrē, Īgūya wii marādere deko merā wāiyēñurā. ³⁴Īgūsārē wāiyeadero puru, Pablosārē Īgūya wiigue āia, baari ejoyupū. Īgū, Īgūya wii marā merā Marīpure buremusīā, burō usuyañurā.

³⁵Boyoripoe oparā surarare iriñurā, peresu wii koregure Pablosārē wiudorerā. ³⁶Iri wii koregu irire pégu, Pablosārē āriyupū:

—Oparā musārē wiridoreañurā.

Irasirirā giūro marīrō usuyari merā wirika! āriyupū.

³⁷Īgū irasū ārimakū pégu, Pablo gapu āriyupū surarare:

—Oparā gua ñerō irideare bokabirikererā, masaka wārā iūrō guare tārādoreama. Īgūsā, gua romano marā āārīkeremakū, tārādoreama. Puru peresu iriama. ĀDapague guare masaka

ĩãbero wiuduari? Āārĩbea. Īgūsã basita wiuurã aariburo gũare, ariyupu Pablo.

³⁸ Īgũ irasũ ģĩmakũ pãrã, surara Pablo ārãdeare oparãrẽ wererã waañurã. Pablo, Silas romano marã āārĩma, āĩrĩrĩ kerere pãrã, oparã gũĩgorañurã. ³⁹ Irasirirã Pablosã pũro ejarã, āsũ āĩrĩñurã:

—Kātika, gua musãrẽ peresu iriadeare! Irasũ ārĩ odo, Īgūsãrẽ peresugue āārãnerãrẽ wiu: “Guaya makãrẽ wirika!” āĩrĩñurã. ⁴⁰ Irasirirã Pablosã peresugue āārãnerã wiria, Lidiaya wiigue waañurã. Irogue eja, Jesũre bũremurã nerẽanerãrẽ bokajarã, õãrõ gũñaturanemomakũ iriñurã. Pũru waakõañurã.

**Tesalónica marã Pablo,
Silas merã guadea**

17 ¹ Pablo, Silas merã waarã, Anfĩpolire, Apoloniare taria, Tesalõnicague ejañurã. Iri makãguere judĩo masaka nerẽrĩ wii āārĩyuro.

² Irogue eja, Pablo iri wiigue waayupu Īgũ gaji makãrĩrẽ irinaderosũta. Ũre semana judĩo masaka siñajãrĩmũrĩ āārĩmakũ, iro marãrẽ Marĩpũyare werenayupu. ³ Āsũ ārĩ bueyupu:

—Marĩpu iriudi, Cristo āārĩmi. Marĩ ñerõ iridea waja ñerõ taridi āārĩmĩ. Īgũ boadero pũru, Marĩpu gapu Īgũrẽ masũdi āārĩmi marĩ õãrõ āārĩburire. Īrĩ Jesũs yu āsũ ārĩ weregu, Īgũta Cristo āārĩmi marĩrẽ taugu. Āsũta ārĩ werea, Marĩpũya kerere Īgũsã gojãdea pũguere, ārĩ wereyupu.

⁴ Īgũ irasũ āĩmakũ pãrã, surãyeri judĩo masaka Īgũ wererire: “Diyeta āãrã”, ārĩ bũremuñurã. Irasirirã Pablosã merã waañurã. Gajirã wãrã griego masaka Marĩpure bũremurĩmasã, oparã nomede, Pablo wererire pãrã, bũremuñurã. Irasirirã Īgũsãde Īgũsã merã waañurã. ⁵ Gajirã judĩo masaka irasirimakũ ĩãrã, Pablosãrẽ ĩãturi, wãrã ñerã moãmerãrẽ siu needõ: “Pablo Īgũ merãmarã merã ñerõ irigu yãmi”, ārĩ gaguinĩrã waaka i makã marãrẽ, ārĩ iriũñurã. Irasũ ārĩ gaguinĩrã, āārĩpererã iri makã marãrẽ Pablosã merã guamakũ

iriñurã. Irasirirã Jesũre bũremugũ Jasõn wãĩkũgũya wiima makãpũrore turaro merã tũãkoro, ñajãa, Pablosãrẽ ãmadiñurã masakaguere wiadũarã. ⁶ Īgũsãrẽ bokabirisĩã, Jasõrẽ, gajirã Jesũre bũremurãdere ñeã tũãwãgã, iri makã marã oparã pũrogue ããa, irogue eja, gaguinĩñurã:

—Pablosã āārĩpererogue masakare gariborã iriama. Dapagorare marĩya makãrẽ ejasiama. ⁷ Īrĩ Jasõn Īgũsãrẽ Īgũya wiigue ñajãdõreamĩ. Īĩsã āārĩpereri marĩ romano marã opu dorerire tarinũgãma. “Gajigu musã Opu, Jesũs wãĩkũgu āārĩmi”, ārĩ buema masakare, ārĩ gaguinĩñurã oparãrẽ.

⁸ Īgũsã irasũ ārĩ gaguinĩmakũ pãrã, āārĩpererã iri makã marã, Īgũsã oparãde Pablosã merã guañurã. “¿Naásũ waãari?” ārĩ gaguinĩsirikõãñurã. ⁹ Irasirirã oparã Jasõrẽ, Īgũ merãmarãdere peresu waadoremerã: “Dupaturi Pablosãrẽ iritamubirikõãka!” ārĩ, niyeru wajaridore, wiukõãñurã.

Pablo, Silas merã Bereague ejadea

¹⁰ Pũru iri ñamita Jesũre bũremurã Pablosãrẽ Bereague iriukõãñurã. Irogue eja, judĩo masaka nerẽrĩ wiigue waañurã. ¹¹ Judĩo masaka Berea marã gapu Tesalónica marã nemorõ Jesũya kerere õãrõ pãduañurã. Irasirirã irire: “¿Diyeta āārĩrĩ?” ārĩ masĩduarã, ãmũrikũ Marĩpũya werenĩrĩ gojãdea pũmarẽ buenĩkõãñurã. ¹² Irasirirã wãrã Jesũre bũremuñurã. Gajirã griego masakade, iri makã marã oparã nomede bũremuñurã. ¹³ Pablo, Berea marãrẽ Marĩpũyare wereri kerere pãrã, Tesalónica marã judĩo masaka ejañurã. Irore eja, Berea marãrẽ kere ārĩ, Pablosã merã guamakũ iriñurã. ¹⁴ Īgũsã irasirimakũ ĩãrã, Jesũre bũremurã Pablore mumurõ merã dia wãdiya tũrogue iriũñurã. Īgũ merãmarã gapu Silas, Timoteo merã Bereague dujañurã. ¹⁵ Pablore āĩwãgãnerã Atenas wãĩkũri makãgue eja, Īgũrẽ irogue pí, Bereague gãme dujãakõãñurã doja. Irogue dujarã, Pablo Īgũ: “Murĩgora Silas,

Timoteode òogue aariburo”, àrì kere iriuadeare wereñurà ìgùsàrè.

Pablo Atenague àarídea

¹⁶Pablo Atenague Silas, Timoteore yúgu, iri makà marà keori weadeare wári opamakù ìgùgù, burò bujawereyupù. ¹⁷Irasirigù judío masaka nerèrì wiigüe ìgùsà merà werenígù waayupù. Iroguere gajirà judío masaka ààrimerà Marìpùre buremurà ààrìñurà. Ìgùsà meràdere wereníyupù. Òmùrikù iri makà marà ìgù bokajarà merà wereníyupù. ¹⁸Gajirà ùmade Epicúreos wàikùri bumaràyare buerimasà, gajirà Estoicos wàikùri bumaràyare buerimasà Pablo merà wereníñurà. Ìgù weremakù pérà, àsù àrì gàme sèrèñañurà:

—¿Naásù àrì wereduagu yári, ìi iropa werenígù? àrìñurà.

Pablo Jesúyare, ìgù masà muríadeare weremakù pérà, gajirà àsù àrìñurà:

—Gajiro marà ìgùsà buremuràyare weregù irikumi, àrìñurà. ¹⁹Irasirirà ìgùsà nerèrò Areópago wàikùroguere Pablora àiàñurà. Iroguere àija, ìgùrè àrìñurà:

—Gua maama bueri mù wererire masíduakoa. ²⁰Mù bueri gajirosù ààrà. Irasirirà gua: “¿Naásù àrìduaro yári iri?” àrì masíduakoa, àrìñurà Pablora.

²¹Àarìpererà Atenas marà, gajiro marà iri makà ejaneràde maama bueri ditare wereníduañurà.

²²Irasirigù Pablo Areópagogue ìgùrè àijadero pùru, wàgànugà, àsù àrì wereyupù ìgùsàrè:

—Keori weadeare musà àarìpererà òàrò buremua. Irire masía yu. ²³I makà musàya makàrè naagorenagù, musà buremuròrè ìàbù. Sugu musà buremugùrè sídea soepeorogue gojatúdeadere ìàbù. “Òmùgasigüe marà Opù marì masíña marìgùrè buremurò ààrà”, àrì gojatúdeare ìàbù. Musà ìgùrè masìbirikeremakù, ìgùrèta werea yu musàrè, àrìyupù Pablo. Irasù àrì odo, àrìnemoyupù doja:

²⁴—Marìpù i ùmurè àarìpereri iridi ààrímí. Òmùgasi, i nikù Opù ààrímí.

Masaka iridea wiirire àarìbemi. ²⁵Marì iritamurìrè gàamebemi. Ìgù gapù marìrè iritamumi. Marì àarìrikurire, àarìpereri gajinodere sími. Okari opamakù yámi. Yùjuàimakù yámi marìrè.

²⁶Marìpù sugu ùmàù meràta àarìpereri buri marà àarìmakù iridi àarímí, ìgùsàrè i nikù àarìpererogüere àarìburo, àrigù. “Òòpa yoaripoe okaràkuma ìgùsà àarìróguere”, àrì pídi àarímí. ²⁷Marìpù: “Yure àmarà bokaburo”, àrigù, irasiridi àarímí. Ìgùrè marì bokaburo, àrigù, yoarogue àarìbemi. Marì meràta àarímí. ²⁸Marìpù marìrè àarìmakù yámi. Ìgù marìmakù marìbukuyo. Marì okari, marì irimasirì, marì àarìrikurire sígù àarímí. Musà bayarire gojarimasàde àsù àrì gojanerà àarímá: “Marìde ùmùgasigüe marà Opù pùrà ààrà”, àrì gojanerà àarímá. ²⁹Irasirirà marì ìgù pùrà àarírà, keori masaka weadeare ìgùsà gùnarò merà irideare: “Marìpù irirosù àarímí”, àrì gùñabirikòàrà! Marìpù, masaka oro, plata, ùtàyeri merà keori weadea irirosù àarìbemi. ³⁰Marìpù iripogüe marà ìgùrè masìmerà ìgùrè buremubirimakù irasù ìàkòadi àarímí. Irasirigù, dapaguere pama marìrè àarìpererà i nikùgue àarìràrè: “Musà ñerò irideare bujawereka! Musà gùnarìrè gorawayuka!” àrímí. ³¹Pùru Marìpù àarìpererà ñeràrè wajamoàrìñù ejamakù, ìgù beyedi Jesús merà àarìpererà i nikùgue àarìràrè diayeta irigukumi òàràrè beye, ñerà gapùre béobu. Jesús boadero pùru, Marìpù ìgùrè masùgù, ìgù beyedi àarìrìrè ìmudi àarímí àarìpereràrè, àrì wereyupù Pablo Atenas maràrè.

³²Ìgù Jesús boadigüe masàdeare weremakù pérà, gajirà ìgùrè ubu burìkòàñurà. Gajirà gapù:

—Dupaturi ire mù weremakù péduakoa doja, àrìñurà.

³³Pablo ìgùsàrè piri waakòayupù.

³⁴Gajirà, ìgù wererire pénemoduarà ìgù merà waañurà. Irasirirà Jesùre buremunugàñurà. Ìgùsà merà sugu Dionisio wàikùgu Areópagogue oparà

merā nerērīmasū āārīyupū. Gajigo Dámaris wāikugode gajirā merā Jesúre buremunugāyupū.

Pablo Corintogue ejadea

18 ¹Puru Pablo Atenague āārādi waa, Corinto wāikuri makāgue ejayupū. ²Irogue judío masakū Aquila wāikugure Ponto nikūmurē bokajayupū. Aquila, ĩgū marāpo Priscila merā Italia nikūgue āārīnerā āārādima. ĩgūsā irogue āārīriroe romano marā opu Claudio wāikugū āārīpererā judío masakare Romarē wiridoremakū, Aquila ĩgū marāpo merā Corintogue ejanerā āārīmā. ĩgūsā irogue āārīmakū, Pablo ĩgūsārē ĩgū waayupū. ³ĩgūde ĩgūsā moārīkārīnorēta moāgū āārīyupū. Irasirīgu dujakōāyupū ĩgūsā merā moābu. ĩgūsā surī gasiri merā wiiri irirā āārīñurā. ⁴Pablo, judío masaka sīñajārīnuriku ĩgūsā nerērī wiigue waa, judío masakare, judío masaka āārīmerādere Jesúya kerere werenayupū, ĩgūsā iri kerere: “Diyeta āārā”, ārī gūñaburo, ārīgū.

⁵Timoteo, Silas merā Macedoniague āārānerā Pablo purogue ĩgūsā ejadero purū, Pablo surī gasiri merā wiiri moārīrē piri, ũmurīkū judío masakare Jesúya kerere diaye ārīri merā bueyupū: —Jesús āārīmi marī yoiripoe yúdi. ĩgūta Marīpu iriudi, Cristo āārīmi, ārīyupū.

⁶ĩgū irasū ārī buekeremakū, judío masaka gapū ĩgūrē péduabiriñurā. Irasirīgu ĩgūsā ñerō werenírī merā ĩgūrē werewuamakū pégu, Pablo ĩgūsārē: “Buenemobirikoa”, ārī ĩmugū ĩgūya surīre iroma nikū tuadeare pásiri, āsū ārīyupū:

—Marīpu dorederosūta musārē bueabu. Musā gapū yure péduabea. Irasirirā musā péduabiri waja perebiri peamegue waarākoa. Irasirīgu yu musārē bueadeare pirīgūkoa. Dapagorare judío masaka āārīmerārē buegu waagura, ārīyupū.

⁷Irasū ārī, iri wiigue āārādi wiria, Ticio Justo wāikūya wiigue waayupū.

ĩgūya wii judío masaka nerērī wii turo āārīyuro. ĩgū Marīpūre buremugū āārīyupū. ⁸Nerērī wii opu Crispo wāikugū, āārīpererā ĩgūya wii marāde Jesúre buremuñurā. Gajirā Corinto marāde wārā Jesúya kerere pérā, ĩgūrē buremunugāñurā. Irasirirā deko merā wāīyesūñurā, ĩgūsā Jesúre buremurīrē ĩmurā. ⁹Su ñami Pablōre kērōgue irirosū marī Opu ĩgūrē āsū ārī wereyupū:

—Gūibirikōāka! Neō piriro marīrō yaa kerere buenikōāka i makā marārē! ¹⁰Yu, mu merā āārā. Irasirirā masaka murē ñerō irimasībema. I makārē wārā yaarā āārīma, ārīyupū.

¹¹Irasirīgu Pablo iro marā merā su bojori gaji bojori deko āārīyupū Marīpūya kerere buegu.

¹²Iripoere romanomu Galión wāikugū Acaya nikū marā opu āārīriroe judío masaka suro merā nerē, Pablōre ñeā, Galión purogue āīja, ¹³āsū ārīñurā:

—Īi masakare: “Āsū gapū irika, Marīpūre buremurā!” ārī buegu, i nikūma doreri gapure béodoremi, ārīñurā Galíórē.

¹⁴ĩgūsā irasū ārīmakū, Pablo ĩgūsārē werebu iriripoeta Galión gapū judío masakare ārīyupū:

—ĩgū ñerō iriadero purū tamerārē yu péboakuyo musā judío masaka weresārīrē. ¹⁵Musā dorerire tarinugāmakū, musā basi āmuka! Ire masībeya yu. Irasirīgu irire: “Irasūta irika!” ārīmasībirikoa, ārīyupū.

¹⁶Irasū ārīgūta ĩgūyarā surarare Pablōre weresārārē béowiudoreyupū. ¹⁷Irasirīmakū ĩārā, āārīpererā iri wii āārīrā Sostenērē judío masaka nerērī wii opure ñeā, Galión ĩūrō pāñurā. ĩgūsā pámakū ĩgū, Galión gapū: “ĩgūsā gāamerō iriburo”, ārī ĩākōāyupū.

Pablo Antioquíague goedujáa, dupaturi buegorenadea

¹⁸Pablo Corintogue yoiripoe āārīyupū dapa. Purū Jesúre buremurārē: “Waagú yáa”, ārī odo, doódiru merā Priscila, Aquila merā Siríama makāgue waakōāñurā. ĩgū doódiru

merā waaburi dupiyuro Cencreague āārīgū, Marīp̄re: “Āsū irigūra mūrē būremugū”, ārīderosūta īgūya poarire w̄w̄apeokōādoreyup̄. ¹⁹P̄r̄u īgūsā merā waa, Efeso wāik̄rī makāgue eja, Priscila, Aquilare pikōā, judío masaka nerērī wiigie waayup̄. Iri wiigie eja, judío masaka iro nerēanerā merā Marīp̄yare wereyup̄. ²⁰Īgū irasū weremakū pérā, īgūrē: “Yoaripoe dujaka gua merā!” ārādīnūrā. Īgū gap̄: “Dujabea musā merā”, ²¹ārīgūta īgūsārē seretuyup̄:

—Jerusalégue bosenu īāgū waagū yāa. Marīp̄ gāāmemakū dupaturi īāgū dujarībukoa musārē, āriyup̄.

Irasū ārī odo, Efesogue āārādī doodiru merā waakōāyup̄. ²²Irasirigu Cesareare tariwāgā, Jerusalégue eja, iro marā Jesúre būremurārē oādoregu ejayup̄. P̄r̄u Antioquíague waayup̄ doja. ²³Irore yoaweyaripoe āārī, p̄r̄u Galaciama makārīgue Frigiamā makārīrē dupaturi eja, iri makārī marārē Jesúre būremurārē bue, īgūsārē oārō us̄yari merā āārīrikumakū iriyup̄.

Apolos Efesogue buedea

²⁴Iripoere judío masakū Apolos wāik̄gu, Alejandría wāik̄rī makāmū Efesogue ejayup̄. Īgū oārō weregu, Marīp̄ya werenírī gojadeare masīgū āārīyup̄. ²⁵Gajirā īgūrē marī Op̄u Jesúya kerere weresianerā āārīmā. Irasirigu us̄yari merā Jesús irideare diaye ārīrī merā wereyup̄. Irasirikeregu, Juan masakare deko merā wāiyedea ditare masiyup̄. ²⁶Güiro marīrō judío masaka nerērī wiigie āārīrārē buenugāyup̄. Īgū buerire péanerā Priscila, Aquila īgūsāya wiigie īgūrē āia, irogu oārō diaye ārīrī merā wereñurā īgū Marīp̄yare masībirire. ²⁷P̄r̄u Apolos Acayague waadumakū, Jesúre būremurā īgūrē su p̄u gojabosañurā. Irasirirā Jesúre būremurārē Acayague āārīrārē: “Apolore oārō bokatīrīñeāka!” ārīrī pūrē īgū merā iriuñurā. Irasirigu Apolos irogu ejamakū, Marīp̄ īgūsārē maīgū, īgū merā oārō iritamuyup̄.

²⁸Irasirigu Apolos āārīpererā iūrō judío masakare oārō turari merā:

—Marīp̄ iriudi, musā yoaripoe yúdi, Cristo āārīmi. Īgūta Jesús āārīmi, āriyup̄. Irasirirā Marīp̄ya werenírī gojadea pūrē keoro weremakū pérā, judío masaka: “Diaye āārībea”, ārīmasībirīñurā.

Pablo Efesogue buedea

19 ¹Apolos Corintogue āārīripoe Pablo gap̄ ütāyuku watopegue taria, Efesogue eja, wārā Jesúre būremurārē bokajayup̄. ²Bokaja, īgūsārē sērēñayup̄:

—ĪMusā Jesúre būremurā, Ōāgū deyomarīgūrē bokatīrīñeārī? āriyup̄.

Īgūrē yuññurā:

—“Ōāgū deyomarīgū āārīmi”, ārīmakū, neō pébiribū gua.

³Pablo īgūsārē sērēñayup̄ doja:

—ĪNoāya buerire pédero p̄r̄u, deko merā wāiyeri musārē? āriyup̄. Īgūsā gap̄ yuññurā:

—Juāya buerire gua pédero p̄r̄u, guare wāiyema, āriñurā.

⁴Pablo āsū āriyup̄ doja:

—Juan masakare īgūsā ñerī irideare bujawere, gūñarīrē gorawayurārē wāiyedi āārīmī. Irasū wāiyekeregu: “Yu p̄r̄u aaribure būremuka!” ārī buedi āārīmī. Irasū ārīgū: “Jesúre Marīp̄u iriudire būremuka musā!” ārīgū iridi āārīmī, āriyup̄ Pablo.

⁵Īgū irasū ārīmakū pérā, marī Op̄u Jesús wāi merā wāiyesūñurā īgūrē būremurārē imurā. ⁶P̄r̄u Pablo īgūsāya dipu weka īgūya mojōrī merā ñapeomakū, Ōāgū deyomarīgū dijijayup̄ īgūsārē. Īgū dijijamakū, gajī masā ya werenírī merā īgūsā werenīmasībirideare werenīñurā. Marīp̄ īgūsārē weredorerire wereñurā. ⁷Īgūsā āārīpererā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarāgora āārīñurā.

⁸Pablo iri makāguere urerā abe āārīgū, judío masaka nerērī wiigie ñajāa, güiro marīrō Marīp̄ marī Op̄u āārīrī kerere masakare werenayup̄. Irire gūñaturari merā weremakū pérā:

“I diayeta aārā”, āriñūrā. ⁹Gajirā gapu Marīpuyare péduamerā, igū wererire buremubiriñūrā. Irasirirā masaka péurogue marī Opūya bueri: “Ñegorāa”, āri ñeñūrā. Igūsā irasū ārimakū pégu, Pablo gapu Jesúre buremurārē siu wiria, Tiranno wāikuguya bueri wiigue waayupu. Iroguere ūmuriku masakare buenayupu. ¹⁰Pe bojorigora bueyupu igūsārē iri wiiguere. Igū irasū buemakū, āarīpererā Asia nikū marā judío masaka, judío masaka āarīmerāde marī Opūyare pépereakōñūrā.

¹¹Pablo iri makāgue āarīmakū, Marīpu igū turari merā igūrē wāri iri imurirē irimakū iriyupu. ¹²Irasirimakū iārā, masaka surī gasiri, Pabloya dupu pērēadea gasirire pūrīrikurā puro āianañūrā. Igūsā āiāmakū, pūrīrikurā iri gasirire moaña, tarinañūrā. Wātēa ñajāsūnerāde irire moaña, wirisūnañūrā.

¹³⁻¹⁴Iripoeerē gajirā judío masaka wātēārē béowiugorenarā iriñūrā. Igūsā Esceva wāikugu pūrā su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejarāgora āarīñūrā. Esceva paía opu āarīyupu. Igū pūrā Pablo irirosūta marī Opū Jesús wāi merā wātēārē béowiuduwarā, āsū āriñūrā:

—Jesús, Pablo weredi wāi merā dorea musārē. Wirika musā ñajādire! āri beowiuadiñūrā. ¹⁵Igūsā irasū ārikeremakū, wātī masakugueerē ñajādi āsū āriyupu:

—Jesúre, Pablora masía. Musā gapure masibe. ¿Niísāno āarīrī musā? āriyupu.

¹⁶Igū irasū ārimakūta, wātī ñajāsūdi gapu pari meébeja, buro turaro merā igūsā āarīpererārē ñeā, tarinugayupu. Igūsārē pá, kāmítu, igūsāya surire yeguepeokōāyupu. Irasirirā surī marīrā, kāmīkurāgue ūmawiriañūrā. ¹⁷Igūsā irasū waadea kerere pérā, āarīpererā Efeso marā, judío masaka, judío masaka āarīmerāde péguca, buro guiñūrā. Irasirirā marī Opū Jesús wāirē oārō goepeyari merā buremuñūrā pama.

¹⁸Irasirirā wārā dupiyuro Jesúre buremunugānerā gapu igūsā ñerō irideare masaka péurogue weretarirā ejañūrā. ¹⁹Igūsā merā wārā yéa āarīrā

āarīñūrā. Irasirirā igūsā bayirima gojadea papera turirire iroguē āia, masaka iūrō irire soebéokōñūrā. Āarīpereri iri wajakudeare igūsā keoñamakū, cincuenta mil niyeru koeri wajakuadiyuro. ²⁰Igūsā irasirimakū iādero puru, ūmuriku wārā masaka Marīpuya kerere pérā, igū turari merā Jesúre buremunugāñūrā.

²¹Irasū waadero puru, Pablo āsū āri gūñayupu: “Macedonia nikū waapurori, iri nikūrē taria, Acaya nikūdere taria, Jerusalégue waagura. Iro merāta Romarē iāgū waagura”, āri gūñayupu. ²²Irasirigu igū waaburi dupiyuro pérā igūrē iritamurārē Erasto, Timoteore iriyupu Macedoniague. Pablo gapu sugata dujayupu dapa Asiaguere.

Efeso marā Pablo merā gua, gaguinídea

²³Pablo Efesogue āarīripoe gajirā iro marā buro wenerirī merā igūrē iāturiñūrā, masaka wārā Jesúre buremumakū iārā. ²⁴Sugu plata wāikuri kōme merā moarīmasū Demetrio wāikugu Pablora iāturiwāgūyupu. Igū plata merā iro marā buremugō Artemisa wāikugo buremurī keori wiirigārē weanayupu. Igū, gajirā moārā merā igūsā weadeare masakare duarā, wáro wajatanañūrā. ²⁵Irasirigu Demetrio igū merā moārārē, gajirā igū irirosū plata moārārē siu neeō, āsū āriyupu:

—Yū merāmarā, oārō péka! Irire masía musā. Marī weadeare duari merā wáro wajata, oārō āarīkōā. ²⁶Pablo buedeadeare masía. Āsū āri buegorenami: “Masaka buremurā keori weadea, turari oparā irirosū āarībea. Ūmugasigue marā Opū irirosū neō āarībea, keori weadea āarā”, āri buemi. Irire pérā, wārā masaka oō marā, āarīperero Asia marāde igū buedeare: “Diayeta aārā”, āri gūñama. ²⁷I marīrē buro goea. Marīya moarī wajamarīākōāburo yā. Marī buremugō Artemisaya wiide ubu āarīrī wii dujakōārokoa. Dapagueta āarīperero Asia marā buremuadima igore. Masaka Pablo wererire buremurā sōō gapu

merā igore buremunemobirikuma pama, ariyupu Demetrio igūsārē.

²⁸ Igū irasū ārimakū pérā, buro guari merā:

—Artemisa, Efeso marā buremugō turago āārīmo, āri gaguinipuroriñurā.

²⁹ Igūsā gaguinimakū, gajirā wārā Efeso marā: “¿Naasū waari?” āri pemasibirikererā, igūsāde gaguinipereakōñurā. Irasū gaguinirāta Gayore, Aristarcōrē ñeā, iri makā marā nerērōgue igūsārē tūāwāgāñurā. Gayo, Aristarco Macedonia marā, Pablōre wapikwāgānerā āārīñurā. ³⁰ Igūsārē ñeāmakū iāgū, Pablo gapu masaka wārā watopegue igūsārē weregū waaduadiyupu. Jesúre buremurā gapu waadobiriniñurā. ³¹ Gajirā iri nikū marā oparāde, Pablo merāmarā igūrē: “Gua murē dorea: ‘Igūsā nerērōgue waabirikōāka!’ ” āri kere iriñurā.

³² Irogue nerēanerā buro gaguinirā iriñurā dapa. “¿Nasirirā marī oōgue nerērī?” ārimasimerā igūsā gāāmerō gaguinimirekōñurā. ³³ Irasirirā judio masaka igūsāyagure Alejandro wāikugure gaguinirā iūrōgue túmeénúñurā igūsārē weredorerā. Irasirigu igū gapu igūya mojó merā irikeo: “Iropata gaguinika, toeaka!” āriñuadiyupu. “Gua judio masaka ñerō iribeā”, āri wereduadiyupu. ³⁴ Igū judio masakū āārīrīrē iāmasirā, āārīpererā suro merā pe hora gaguininiñurā:

—Artemisa, Efeso marā buremugō turago āārīmo, āri gaguininiñurā.

³⁵ Igūsā buro gaguinimakū iāgū, sugu iri makā marā oparārē iritamugū masakare toedore, āsū ariyupu:

—Musā, Efeso marā oārō péka! Artemisa, marī buremugō turago āārīmo. Iгоре buremurī wiire, igo keori ūmugasigie djarideadere korerā āārā marī. Irire āārīperero marā oārō masīma. ³⁶ “I diaye āārībeā”, ārimasībema. Irasirirā iropata gaguinika, toeaka! Gaguininemobirikōāka pama! Diaye gūñaka musāde! Noó gāāmerō pēmasirī marirō gajinorē iribirikōāka! ³⁷ Īisā musā ñeānerā marī buremurī

wiirimarē neō yajabirama. Marī buremugōrē ñerō neō āri werenibirama. Igūsā ñerō iribirikeremakū, igūsārē ñeā, oōgue āriayo. ³⁸ Demetrio, igū merā moārā igūsārē weresāduarā, weresārīrē beyerimasā purogue waaburo. Irogue i nikū marā oparā iūrōgue igūsārē weresādeare āmumasīma. ³⁹ Oparā i makā marārē siu neeōmakū iārā, gajino sērēduarā, werenirā aarika! ⁴⁰ Dapagā musā guari merā gaguinideā kerere marī oparā pérā: “Marīrē tarinugāduarā yāma”, āri weresābukuma. Irasirirā marī buro gaguinideā waja marīrē weresāmakū neō yujumasibiribukoa, ariyupu oparārē iritamugū igūsārē. ⁴¹ Irire were odo: “Iropata āārā. Waaka musāya wiirigüe!” ariyupu.

Pablo Macedoniague,
Greciague ejadea

20 ¹ Igūsā irasū āri gaguinimirēdero puru, Pablo gapu Jesúre buremurārē siu neeō, igūsārē oārō āārīrikudoregu, wereyupu. Were odo, mojó ñeā, igūsārē seretu, Macedoniague waakōāyupu. ² Irogue eja, iroma makārī marārē Jesúre buremurārē igū werenirī merā oārō gūñaturamakū iriyupu. Puru Greciague waayupu. ³ Irore urerā abegora āārīyupu. Puru Siria nikūgue doódiru merā taribujabu iriripoe judio masaka: “Murē ñerō iriduarā iriama”, ārīrī kerere péyupu. Irasirigu: “Maa merā Macedoniagueta dujāagura doja”, āri gūñayupu. ⁴⁻⁵ Gua, igū merā waaburi dupiyuro gajirā igū merāmarā Troas wāikuri makāgue waa, guare yúñurā. Īisāku āārīmā: Sōpater wāikugu Bereamu, Pirro wāikugu magū āārīmī. Gajirā Tesalónica marā pérā Aristarco, Segundo wāikurā āārīmā. Gajigu Derbemu Gayo wāikugu, gajigu Timoteo, gajirā Asia marā Tíquico, Trófimo āārīmā. ⁶ Igūsā yúripoe gua gapu pá wemasārī morēña marirī baari bosenu puru, Filipogue āārānerā doódiru merā su mojóma nurī taribuja, Troague ejabu. Irogue igūsārē bokaja, igūsā merā su semana dujabu.

Troague Pablo naadea

⁷ Siñajārīnu āārīmakū, gajirā Jesúre buremurā merā pāre dukawa baamurā nerēbu. Pablo gajīnu gapu waabu āārīsīā, yoaripoe buemi ĩgūsārē. Ņami deko āārīmakū bue odobirimi dapa. ⁸⁻⁹ Gua nerērī taribu, ure kaya wekama taribu, siāgori wāri opari taribu āārībū. Pablöre iro āārīrā pēripoe sugu maamu Eutico wāikugu ventanague doami. Pablo ĩgūsārē yoaripoe buemakū, ĩgūrē yurija ejayuro. Irasirīgu kārītari, yebague yuridījakōāmi. ĩgū yuridījamakū ĩārā, ĩgū puro waa, kōmoadiguere āiwāgū doboma. ¹⁰ ĩgūsā irasū irimakū ĩāgū, Pablo dijari, maamurē pābua āiwāgūnū, ĩgūsārē weremi:

—Gukabirikōāka! Okami dapa, ārīmi.

¹¹ ĩgū irasū ārīmakū, maamu kōmoadigū āārīkeregu, masākōāmi. ĩgū masāmakū ĩāgū, Pablo dupaturi murīa, pāre dukawa, ĩgūsā merā baami. ĩgū irasiriadero puru, yoaripoe buenemomi doja. Boyoburo dupiyurogā ĩgūsārē bue odo, wiriakōāmi. ¹² ĩgū wiriadero puru, irogue nerēanerā Eutico kōmoadigū masādire usuyari merā ĩgūya wiigūe āīāma.

Pablosā Troas āārānerā Miletogue waadea

¹³ Pablo guare ārīderosūta doódiru merā ĩgū dupiyuro Asogue waabu. ĩgū gapu ĩgū waaduaderosūta maague waami. ¹⁴ Asogue guare bokaja, gua merā doódirugue űajāa, Mitilenegue waami. ¹⁵⁻¹⁶ Gajīnu iro merā waarā, Quío wāikuri nūgūrō bokatiūrōgue ejabu. Gajīnu waarā, Samogue ejabu doja. Iro merā waa, Trogilio wāikurogue kārībū. Pablo, Pentecostés bosenu dupiyuro Jerusaléguere ejaduagu, guare: “Asiare yoaripoe āārīduabirīkoa yu”, ārīmi. “Irasirirā Efesore diayeta taria, Miletogue waapurumurā!” ārīmi. Irasirirā gajīnu gapu waa, Miletogue ejabu.

Pablo Efeso marā Jesúre buremurā oparāre weredeā

¹⁷ Pablo Miletogue āārīgū, Efeso marā Jesúre buremurā oparāre kere iriumi

ĩgū puro aaridoregu. ¹⁸ ĩgūsā ĩgū puro ejamakū, ĩgūsārē ārīmi:

—Asiague ejagu, musā merā neōgora yu irideare oārō masā musā. ¹⁹ Musā merā āārīgū, marī Opuyare irībū. Irasirīgu musārē neō tarinūgābirībū. Masaka Jesúre buremubirimakū ĩāgū, orebu. Judío masaka yure wejēduakeremakū, musārē buebu. ²⁰ Musā nerērōgue, musāya wiiriguedere āārīpererī musā oārō āārīrikūburire buebu. ²¹ Judío masakare, judío masaka āārīmerādere irireta buebu. “Oārō péka! Musā űerō iririre piri, Marīpuya gapure oārō irinūgāka! Marī Opu Jesúre buremuka!” ārī buebu. ²² Irasirīgu dapagorare Ōāgū deyomarīgū doredoresūta Jerusaléguere waagū yāa. Irogue yure āsū waarokoa, ārīmasībirīkoa dapa. ²³ Yu ejadea makārīku Ōāgū deyomarīgū āsū ārīmi yure: “Mu irogue waamakū, masaka murē peresu iri, űerō tarimakū irirākuma”, ārīmi. Iri ditare masā. ²⁴ Irire masīkeregu, gūibeā. Yaa okaridere maibeā. Marīpu masaka āārīpererārē maīrī merā ĩāmi, ārīrī kerere marī Opu Jesús weredoremi yure. I ditare ĩgū yure moārī pídeare iripeoduāa.

²⁵ Yu musā merā āārīgū, Marīpu ĩgūyarārē doreri kerere weregorenabu. Dapagorare musā neō dupaturi yure ĩānemobirīkoa. Irire masā yu. ²⁶⁻²⁷ Irasirīgu dapagārē irire werea musārē. āārīpererī Marīpuyare ĩgū yure weredoredeare werebu musārē. Irasirirā musā āārīpererā irire: “Neō pébea yu”, ārīmasībirīkoa. Perebiri peamegue waamakū, ĩgūsā péduabirīdeā waja āārīrokoa. Yaa waja āārībirīkoa. ²⁸ Irasirirā Marīpuyare oārō péduripīka! Musā Jesúre buremurārē, Ōāgū deyomarīgū musārē koredorerādere: “Oārō péka musāde!” ārī wereka! ĩgū magū boagu dí béodea merā Marīpu ĩgūsārē ĩgūyarā āārīmakū iridī āārīmī. Irasirirā ĩgūsārē oārō koreka, oveja korerā ĩgūsāyarā ovejare oārō koredoresūta! ²⁹ Yu waadero

puru, gajirā ārikatorimasā, makānū marā diayéa ovejare wejēduarā irirosū musā puro ejarākuma. Īgūsā bueri merā musārē dukawarimakū iriduarākuma. ³⁰Purugue gajirā musā merāmarāta musārē Jesúre buremurārē ārikatorākuma īgūsā buerire pēdorerā. ³¹Irasirirā oārō pēmasika! Ėre bojorigora ūmūrī, űamirī oreri merā musā āārīpererārē werebu. Irasirirā yu weredeare gūñanikōaka!

³²Dapagore Marīpure sērēbosagura musārē koreburo, ārigū. Īgū musārē maīrī merā īārī kerere buerā, oārō āārīrikurākoa. Ūmūriku īgū turari merā musārē īgūrē buremunemomakū yāmi. Musārē īgūyarārē āārīpererārē oārīrē sīgukumi īgū iripoegue āriderosūta. ³³Yu musā merā āārīgū, musāya niyerure, musāya surīdere: “Yure sika!” neō āribiribu. ³⁴Yu basi moādea waja merā, yu gāāmerīrē, yu merāmarā gāāmerīdere bokabu. Irire oārō masīa musā. ³⁵Marī moā wajatadea merā gajino opamerārē iritamurō gāāmea. Ire musārē iri īmubur: “Āsū iririkuka musāde!” ārigū. Marī Opū Jesús ārīdeare gūñaka! Āsū āriyupū: “Sugu gajino sīgū gapū īgū sirīrē űeāgū nemorō ūsuyami”, āri weremi Pablo Efeso marā Jesúre buremurārē.

³⁶Irasū āri odo, Pablo īgūsā merā űadukūpuri merā ejamejā, Marīpure sērēmi. ³⁷⁻³⁸Sērē odo: “Musā dupaturi neō īānemobirikoa yure”, īgū ārīdeare gūñarā, buro bujawereri merā dujama. Irasirirā āārīpererārē īgūrē pābua, orema. Puru īgūrē perague tuyabuajama gua doódiru merā waamakū īātuyarā.

Pablo dupaturi Jerusalégue waadea

21 ¹Gua Efeso marārē Jesúre buremurārē seretu odo, doódiru merā Cos wāikuri nūgūrōgue diaye waakōābu. Gajinu Rodas wāikuri nūgūrōrē taria, Pátara wāikuri makāgue ejabu. ²Iroque eja, doódiru Feniciague waaburidirure bokaja, iriru merā waabu doja. ³Waa, Chipre wāikuri nūgūrōrē tariatā, iri nūgūrō kúgapu

dujamakū īābu. Irore taria, Siria nikūrē eja, Tiro wāikuri makāma perague ejabu. Iroque doódirure moārā iriruma doebirire pīma. ⁴Iroque eja, Jesúre buremurārē bokaja, su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarinurī īgūsā merā āārībū. Īgūsā Ōāgū deyomarīgū masīrī sīsūnerā āārīsīā, Pablore: “Jerusalégue waabirikōaka murē wejērī!” āri werema. ⁵Īgūsā irasū ārikeremakū, su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarinurī puru, waakōābu. Gua waamakū, āārīpererārē Jesúre buremurā, īgūsā marāposā nome, īgūsā pūrā iri makā turoque guare īātuyarā ejama. Irasirirā gua āārīpererārē īgūsā merā perague buāa, iroma īmparogue űadukūpuri merā ejamejā, Marīpure sērēbu. ⁶Puru īgūsārē pābua seretu odo, doódiru merā waakōābu. Īgūsā gapū īgūsāya wiirigue majākōāma.

⁷Irasirirā gua Tirore āārānerā waa, Tolemaida wāikuri makāgue ejabu. Iroque eja, Jesúre buremurārē oādore, sunū īgūsā merā āārībū. ⁸Gajinu gapū Pablo gua merā maague waami, Cesarea wāikuri makāgue waagū. Iroque eja, Felipe wāikugu Jesúya kerere weregorenaguya wiigue waa, īgū merā āārībū. Felipe Jesúre buremurā su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarā baari guenererā watope āārīdi āārīmī. ⁹Felipe pūrā wapikurā nōome, marāpū marārē nome āārīmā. Īgūsā Marīpū weredorederosūta īgūya kerere wereturiarā nome āārīmā. ¹⁰Gua irore yoawayaripoē āārādero puru, Agabo wāikugu Marīpuya kerere weredupiyugu Judeague āārādi guare īāgū ejami. ¹¹Īgū gua puro eja, Pabloya yūjuwēñarīdare āi, īgū basi īgūya guburire, īgūya mojōrīrē suami. Sua odo, guare ārīmi:

—Āsū ārīmi Ōāgū deyomarīgū yure: “Īdare opagu Jerusalégue ejamakū, mu basi ida merā suaderosūta judío masaka suarākuma īgūrē. Sua odo, judío masaka āārīmerārē īgūrē wiarākuma”, ārīmi yure, āri weremi Agabo guare.

¹²Īgū irasū ārīmakū pērā, gua Cesarea marā merā Pablore: “Jerusalégue waabirikōaka!” āri werebu. ¹³Pablo gapū guare ārīmi:

—¿Nasirimurā iropa ore, yure būro būjoweremakū yāri? Jerusalégue ĩgūsā yure sua, peresu irimakū ōārokoa. Marī Opū Jesúya kerere werede waja yu boamakū ōārokoa. Nerō yure āārikeremakū waagura, ārimi.

¹⁴Irasirirā gua ĩgūrē: “Waabirikōāka!” ārānerā pirikōābu pama. Āsū ārību:

—Marī Opū ĩgū gāamerōsūta iriburo, ārikōābu.

¹⁵Puru guayare āmu, Jerusalégue waakōābu. ¹⁶Iroque waamakū, gajirā Cesarea marā Jesúre būremurā gua merā waama. ĩgūsā merāmu Mnasón wāikugu Chipremu āārīdi, yoaripoe Jesúre būremugū āārīmī. Irasirirā Jerusalégue eja, ĩgūya wiigue ĩgū merā āārībá.

Pablo Santiagore ĩagū ejadea

¹⁷Gua Jerusalégue ejamakū, iro marā Jesúre būremurā usuyari merā bokatírīma. ¹⁸Gajinu Pablo gua merā Santiagore ĩagū waami. ĩgū purogue āārīpererā Jesúre būremurā oparē, nerēnerā āārīmá. ¹⁹Pablo ĩgūsārē ōādore odo, judío masaka āārīmerārē āārīpereri Marīpu ĩgū merā irideare weremi. ²⁰ĩgū weremakū pérá, Marīpore: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari síma. Puru āsū ārīma Pablore:

—Guayagu, ire ōārō masía mu. Wárā judío masaka Jesúre būremukererā, āārīpererā: “Moisés dorededere iriro gāamea dapa”, ārīma. ²¹Gajirā masaka āsū ārī werewuama murē: “ĩgū judío masaka āārīmerārē āārīrogue āārīgū, judío masaka iroque āārīrārē Moisés dorededere iridorebemi. ĩgūsā pūrārē ĩgūsāya dūpuma gasirogārē wiiridorebemi. Marī judío masaka iririkurire iridorebemi”, ārī werewuama. ²²ĩgūsā mu ōōrē ejayupu, ārīrī kerere pérá, nerē, murē turirākuma. Iro tamerārē, ¿nasirigakuri mu? ²³Āsū irika! Ōōrē wapikurā ūma āārīma. “Marīpore būremurā, āsū irirāra!” ārīnerā āārīma. ²⁴ĩgūsā merā Marīpuya wiigue waaka! Mude ĩgūsā irirosūta irika! Moisés dorededere irirā waamurā

yáma. Irasirigu Marīpu ĩūrōrē ĩgūsā iriri wajare wajaribosaka! Mu irasiriadero puru, ĩgūsāya poarire wuadorerākuma. Mu irasirimakū ĩārā, āārīpererā masaka murē werewuadeare: “Ārīkatorā iriñuma”, ārīrākuma. “ĩgūde Moisés dorededere ōārō irigu āārīmi”, ārīrākuma. ²⁵Judío masaka āārīmerārē Jesúre būremurārē gua gojadea purē iriusiabu. Āsū ārī gojabu: “Keori weadea puru baari pīdeare, waimurā wēnugū biu wējēanerāya díkuri díre baabirikōāka! Díre irībirikōāka! Nome merā ñerō irībirikōāka! Nomedē ūma merā ñerō irībirikōāka!” ārī gojabu gua, ārīma Pablore.

Marīpuya wiigue judío masaka Pablore ñeādea

²⁶Irasirigu Pablo gajinu gapu wapikurā ūma merā Marīpu ĩūrō Moisés dorededere irigu waayupu. Puru Marīpuya wiigue ñajāa, Pablo paire ārīyupu: “Su semana dūyāa, gua Moisés dorededere iri odoburo. Gua odorinu āārīmakū, guaku waimurā ejarārē ārīrīrākoa. Marīpu ĩūrō ĩgūsārē wējē soepeoka! ārīrā!” ārīyupu.

²⁷ĩgūsā Moisés dorededere iri odoburipoe Asia marā judío masaka Pablore Marīpuya wiigue āārīgūrē ĩāñurā. Irasirirā gajirārē iri wii āārīrārē ĩgū merā guamakū iri, Pablore ñeā, āsū ārī gaguinīñurā:

²⁸—Guayarā Israel bumarā, guare iritamuka! ĩta āārīmi, āārīpererogue marīrē ñerō ārī werenīgorenagū. “Judío masaka ñegorama. Moisés dorededere wajamāa. I wiide ñegorāa”, ārī buegorenami masakare. Gajire griego masakare i wiigue āñajāgū ñerō irigu yámi i wiire, ārīñurā.

²⁹Pablo iro dupiyuro Tróximo merā makāgue āārīmakū ĩānerā āārīsīa, Pablo ĩgūrē Marīpuya wiigue āñajāgū irikumi, ārī gūñāñurā. Tróximo Efesomu judío masakū āārībi āārīyupu. Irasiriro ĩgūñorē iri wiiguere ñajāmasīña marīyuro.

³⁰Pablore weresā gaguinīmakū pérá, iri makā marā āārīpererā būro

guañurá. Irasirirá úmañajáa, Pablore ñeá tñáwiria, iri wii makápurorire mata biakóañurá. ³¹Ígūsá Pablore wējēmurá iriripoe gajirá surara opugere wererá waañurá. Ígū p̄rogue eja: “Áārīpererá Jerusalén mará neré, b̄uro guarí merá gaguinírā iriama”, āri wereñurá. ³²Ígūsá irasū ārimakū pégu, surara opu ígūyarā surarare, ígūsārē dorerādere siu needō, ígūsā merá Pablore wējēduarā p̄rogue úmawāgāyupū. Ígūsā ejamakū iārā, Pablore pánerā pirīñurá. ³³Surara opu Pablo p̄rogue eja, ígūyarā surarare ígūrē ñeādore, pe kōmeda merá suadoreyupū. Ígūsā sua odomakū iāgū, surara opu masakare sērēñayupū:

—¿Niño āārīrī īī? ¿Nasiriari, ígū musā irasirimakū? āri sērēñayupū.

³⁴Ígū irasū ārimakū, masaka gapū: “Ásū iriami”, āri, gajirā gajirosū, gajirā gajirosū gaguinimirkóañurá. Ígūsā irasū gaguinimakū, surara opu neō díaye pébiriyupū. Irasirigu ígūyarā surara āārīrī wiigue Pablore āiadoreyupū. ³⁵⁻³⁶Ígūsā irogue ígūrē āiāmakū iārā, wárā masaka: “Wējēkóāka ígūrē!” āri gaguiní, tñyañurá. Irasirirā surara ígūsāya wii makápurō m̄rīaro ejará, Pablore āikōa m̄rīañurá, masaka ígūrē wējērī, ārīrā.

Pablo masakare: “Neō ñerō iribea yu”, āri weredea

³⁷Iri wiigue eja, ígūrē peresu irimurá iriripoe surara op̄re:

—Yu, m̄ merá wereníduakoa, āriyupū.

Pablo griego ya merá werenímakū pégu, surara opu gapū āriyupū:

—¿M̄ griego yare masírī? ³⁸¿Sōō āārādi, Egiptom̄ meta āārīrī m̄? Ígū romano marā oparā merá gāmekēādūagu, wárā cuatro mil wējērīmasārē siu needō, masaka marīrōgue āiyupū. ¿Ígū meta āārīrī m̄?

³⁹Ígū irasū ārimakū pégu, Pablo yujyupū:

—Yu, ígū meta āārā. Judío masakū āārā. Tarso, Cilicia nikū āārīrī makā deyoabū. Ubu āārīrī makām̄ āārībea.

Irasirigu murē sērēa. Ísā masaka merá wereníodoreka yure! āriyupū.

⁴⁰Ígū irasū ārimakū pégu, surara opu: “Jáu, wereníka!” āriyupū. Irasirigu Pablo m̄rīrogue m̄rīnugā, ígūya mojó merá masakare toeburo, ārigū, irikeoyupū. Ígū irasirimakū iārā, toekóañurá. Ígūsā toemakū, Pablo hebreo ya merá wereyupū ígūsārē:

22 ¹—Yaará, yu irideare musārē weremakū, óārō péka! āriyupū Pablo.

²Ígū hebreo ya merá werenímakū pérā, masaka toeperekóañurá. Irasirigu Pablo ígūsārē āsū āri wereyupū:

³—Yu judío masakuta āārā. Cilicia nikū Tarso wāik̄uri makāgue deyoabū. Iro deyoadi āārīkeregū, óō Jerusalén masābū. Gamaliel wāik̄ugu buemi yure. Irasirigu marī ñekūsāmarārē Moisés doreri pídeare óārō masīa. Irasirigu musā irirosūta yude Marīpu doredere óārō yáa. ⁴Iripoeguere Jesúre b̄remurārē ñerō iriunabū. Surāyerire wējēdorebū. Úmarē, nomedere ñeā, peresu iriunabū. ⁵Paía opu, āārīpererā judío masaka oparā yu ārīrīrē: “Irasūta iriunami”, āri weremasīma musārē. Ígūsāta yure su pū gojabosama marīyarā Damasco marārē Jesúre b̄remurārē ñeādorerā. Irasirigu iri pū merá Jesúre b̄remurārē ñeāgū waadibū, óō Jerusalégue ígūsārē āija peresu iribu.

Pablo ígū Jesúre b̄remunugādeare weredea

⁶Goeripoe āārīmakū, yu Damascogue ejabu iriripoe gūñaña marīrō úmugasi b̄uro k̄umijūrō yu p̄rore gosesiribū. ⁷Irasū waamakū, yebague meémejá, p̄r̄n̄ āsū āri werenímakū pébū. “Saulo, ¿nasirigu yure ñerō yári m̄?” ⁸Ígū irasū ārimakū pégu: “¿Noā āārīrī m̄?” āri sērēñabū. Ígū gapū: “Yu, Jesús Nazaretm̄ m̄ ñerō iriguta āārā”, ārīmī yure. ⁹Yu merá āārīnerā iri gosesiririre iāgukakóāma. Irire iākererā, Jesús yure werenímakū pébirima. ¹⁰P̄r̄n̄: “Yu Opū, ¿nasirigukuri yu?” āri sērēñabū ígūrē. Ígū yure yuj̄m̄i: “Wāgānugā,

Damascogue waaka! Irogue sugu āārīpereri yu murē iridoreburire murē weregukumi”, ārīmi. ¹¹ Buro kūmijūrō waadea yaa koyere neō deymarīmakū irikubu. Irasirirā yu merāmarā yaa mojóogue neā, Damascogue āāma.

¹² Yu iro ejadero pūru, Ananías wāikugu, Marīpure buremugū, Moisés doredeare ōārō irigu yure iāgū ejami. Īgū iro marā judío masaka āārīpererā buremugū āārīmi. ¹³ Īgū yu puro ejanugāja: “Yaagu Saulo, mu dupaturi koye iāgukoa doja”, ārīmi. Īgū irasū ārīmakūta, dupaturi iābu doja. Irasirigu Ananías yu puro nīmakū ōārō iābu.

¹⁴ Yu iāmasiadero pūru, yure ārīmi doja: “Iripoegue Marīpu marī nekūsāmarā buremudi murē beyesiadi āārīmi, Īgū dorerige ōārō iribure, Īgū magūrē nerī opabire iābure, Īgū werenīrīrē pébure. ¹⁵ Irasirigu āārīpererā masakare mu iādeare, mu pédeare weregorenagukoa. ¹⁶ Dapagorare yoaripoe yūbirikōāka! Wāgānugā, deko merā wāiyedoreka, mu marī Opū Jesúre buremurīrē imugū! Marīpure: ‘Jesúre buremua, irasirigu yu nerō irideare kātika!’ ārī sērēka, mu nerō irideare kātiburo, ārīgū!” ārīmi Ananías yure.

**Pablo judío masaka āārīmerārē
Marīpu Īgūrē buedoredeare werede**

¹⁷ Pūru Damascogue āārādi i makā Jerusalégue dujajagu, Marīpuya wiigue Īgūrē sērēgū waabu. Irogue kērō irirosū waarīre iābu. ¹⁸ Irogue Jesús yure deyoa, weremi: “Jerusalén marā yaare mu weremakū péduabema. Irasirigu murīgora gajirogue waaka!” ārīmi. ¹⁹ Īgū irasū ārīmakū pégu, Īgūrē ārību: “Yu Opū, Jerusalén marā yu irideare ōārō masīma. Yu judío masaka nerērī wiirigie āārīrārē murē buremurārē neā pá, peresu iribu. ²⁰ Muya kerere weredi Estebārē Īgūsā wējēmakū, Īgūrē wējērāya surī wekamarē korebosabu. ‘Ōārō irirā, wējēma’, ārī gūñabu”, ārī werebu yu Opūre. ²¹ Yu irasū ārīmakū pégu, yu Opū weremi: “Yoarogue waaka! Judío masaka āārīmerārē

buedoregu iriugura murē”, ārīmi, ārī wereyupu Pablo Īgūsārē.

Surara opū Pablo merā werenīdea

²² Pablo: “Yu Opū Jesús judío masaka āārīmerārē buedoregu iriugura”, ārīrīrē pérā, buro guari merā gaguinīnūrā:

—Dapagorare īī āārīnemobirikōāburo. Dapagorata boaburo, ārī gaguinīnūrā.

²³ Irasū ārī gaguinīrā, Īgūsāya surī wekamarē wējāsiri, nikūwera merā meēsiriñūrā. ²⁴ Irasirimakū iāgū, surara opū Īgūyarārē Pablōre Īgūsāya wiigue āīñajāadoreyupu. Pablōre: “¿Nasirirā masaka murē guari merā gaguinīrī?” ārī masīduagu Īgūrē tārāadoreyupu. ²⁵ Irasirirā Īgūrē sua, tārāmurā iriripoe Pablo gapu Īgū puro nīgūrē surarare doregure āriyupu:

—Yu romano marāya nikūmu āārā.

Irasirirā weresārīrē beyerimasū yure: “Āsū iriami nerō irigu”, ārī weresābirikeremakū, ubugorata tārāmasībea musā yure, āriyupu.

²⁶ Īgū irasū ārīmakū pégu, surarare doregu Īgū opūre weregu waayupu:

—Ōārō pémasīka! “Romano marāya nikūmu āārā yu”, ārāmi. Irasirigu nerō iribirikōāka Īgūrē! āriyupu.

²⁷ Īgū irasū ārīmakū, surara opū Pablōre sērēñagū waayupu:

—¿Diyeta romano marāya nikūmu āārīrī mu? Wereka yure!

Pablo gapu Īgūrē:

—Īgūta āārā, ārī yujyupu.

²⁸ Surara opū Īgūrē āriyupu:

—Yu romanomu āārīduagu wāro niyeru wajaribu.

Pablo Īgūrē āriyupu doja:

—Yu tamerā romanoma makāgue deyoabu. Irasirigu deyoaguguetā romanomu āārīdi āārā yu.

²⁹ Īgū irasū ārīmakū pérā, Īgūrē tārāboanerā güi wiriakōāñūrā. Surara opūde Pablo romanomu āārīrīrē pégu, kōmedari merā Īgūrē sua tārādoreadeare gūñagū, güiyupu.

**Pablo judío masaka
oparā puro āārīdea**

³⁰ Irasirigu gajinu gapu judío masaka Pablōre weresādeare masīduagu, paía

oparārē, gajirā āārīpererā judío masaka oparārē siu neeoyupū. Īgūsā nerēmākū īāgū, Pablōre īgūsā suadea kōmedarire kura, āi, īgūsā iūrō dobooyupū.

23 ¹Pablō judío masaka oparārē īābokatiūnūgāja, āsū āriyupū:

—Yaarā, yū okaro bokatiūrō Marīpū iūrō oārō āārīrikua, āri pēñāa. Irasirigū gūñarikuro marīrō āārīkōāa.

²Īgū irasū ārīmakū pēgū, paía opū Ananías Pablō werenirirē péduabi īgū pūro āārīrārē īgūya disire pádoreyupū.

³Irasirigū Pablō Ananiare āsū āriyupū:

—Marīpū mūrē wajamoāgukumi gajirārē mū yure pádoreri waja. Mū irīkatorikūgū āārā. Yure: “Moisés doredeare tarinūgā”, āri īākeregū, mū gapū iri dorerire tarinūgāa, gajirārē yure pádoregū, āriyupū.

⁴Irasū ārīmakū pērā, iro āārīrā āsū ārīñūrā Pablōre:

—Ñerō āri werenībirikōāka paía opūre Marīpū beyedire!

⁵Īgūsā irasū ārīmakū pēgū, Pablō āriyupū doja:

—Yaarā, yū masībirakubū īgū paía opū āārīrārē. Masīgū irasū ārībiriboakuyo. Marīpūya werenirī gojadesa pūguere: “Musāya makā marā opūre ñerō āri werenībirikōāka!” āri gojasūdero āārībū.

⁶Iroge āārīrā: Saduceo bumarā, gajirā fariseo bumarā āārīñūrā. Irasirigū īgūsārē īāgū, Pablō busuro wereniyupū:

—Yaarā, yude fariseota āārā. Fariseo bumū magūta āārā. Irasirirā masaka boanerā masārīrē yū buremurī waja yure wajamoādnakoa, āriyupū.

⁷Īgū boanerā masārīrē weremākū pērā, fariseo, saduceo bumarā merā gāme guaseonūgāñūrā. Irasirirā iri wiigue suro merā āārānerā āārīkererā, gāme dukawariakōāñūrā.

⁸Saduceo bumarā: “Masaka boanerā masābirikuma. Marīpūre wereboerā marīkuma. Masaka boanerā yūjpurārīde marīkoa”, āri wererā āārīñūrā. Fariseo bumarā gapū āārīpereri irimarē buremurā āārīñūrā.

⁹Irasirirā irimarē gāme guaseo, buro gaguinūnūgāñūrā. Irasirirā surāyeri

fariseo bumarā Moisés doredeare buerimasā wāgānūgā, wereñūrā:

—Masakū boadi, o Marīpūre wereboegu diayeta īi merā wereniakumi. Irasirirā īgūrē ñerō iriami, neō ārimasibe. Īgūrē wajamoārā, Marīpūre ñerō irirā iribukōāa marī, ārīñūrā.

¹⁰Īgūsā buro gaguinīmakū īāgū, surara opū gapū Pablōre gūisāyupū. “Īgūrē ñeā, tūāwējāsiribéokōābukuma”, ārīgū, īgūyarā surarare: “Pablōre āiaka, dupaturi marī āārīrī wiigue!” āri iriyupū.

¹¹Iri ñamita marī Opū Jesús Pablōre deyoa, wereyupū:

—Gūñaturaka! Gūibirikōāka! I makā Jerusalén marārē yaa kerere wereaderosūta Roma marādere weregū waaka! āriyupū.

Judío masaka Pablōre wējēduadea

¹²Gajinu gapū surāyeri judío masaka Pablōre wējēduarā nerē, āsū ārīñūrā:

—Dapagā merā neō baabiri, iirībirikōārā! Īgūrē wējēmerā uamerāta boarā! Īgūrē wējēbirimakū, Marīpū marīrē wajamoāburo, ārīñūrā.

¹³Irasū āri werenirā cuarenta nemorō āārīñūrā. ¹⁴Puru pafa oparā, gajirā judío masaka oparā pūroge wererā waañūrā: —“Dapagā merā neō baabirikōārā!

Īgūrē wējēmerā uamerāta boarā! Īgūrē wējēbirimakū, Marīpū marīrē wajamoāburo”, ārābū, ārīñūrā. ¹⁵Irasirirā musā, musā merāmarā oparāde ārikatori merā kere iriuka surara opūguere! “Ñamigā Pablōre dupaturi īgū irideare weremākū péduakoa”, ārīka īgūrē! Surara opū iri kerere pēgū, Pablōre oōgue āiwāgāridoregukumi. Irasirirā maague yūrā, īgū oōrē ejaburo dupiyuro īgūrē wējēmurā, ārīñūrā.

¹⁶Pablō tīgō magū gapū īgūsā irasū āri werenīmakū péyupū. Irasirigū Pablōre surara āārīrī wiigue āārīgūrē weregū waayupū. ¹⁷Pablō irire pēgū, sugū surarare siu wereyupū:

—Īi maamū mū opūre gajino wereduayupū. Irasirigū īgū pūroge āiaka! āriyupū.

¹⁸Ígũ irasũ árĩmakũ pégu, surara Pablo tígõ magũrẽ ígũ opu p̄rogue aĩja, árĩyupu:

—Pablo peresugue aãrĩgũ yũre ñi maamũrẽ m̄ p̄ro iriuami. Ígũ murẽ gajino weregũ aarĩgũ iriami, árĩyupu.

¹⁹Ígũ irasũ árĩmakũ pégu, surara opu maamũrẽ ígũya mojóre ñeã tũãwãgã, masaka péberogue s̄rẽñayupu:

—¿Naásũ árĩbu iriari m̄ yũre?

²⁰Maamu gapũ ígũrẽ árĩyupu:

—Judío masaka oparã murẽ ígũsã p̄rogue Pablore aĩadorerãkuma. Murẽ ãsũ árĩ wereníama: “Ñamigãrẽ dupaturi Pablöre s̄rẽñaduakoa ígũ irideare õãrõ masimurã”, árĩkatorãkuma. ²¹Irasirĩgu ígũsãrẽ yũjubirikõãka! Ũma cuarenta nemorõ maague Pablöre wẽjẽmurã duriri merã yúsiama. “Dapagã merã neõ baabirikõãrã! Ígũrẽ wẽjẽmerã uamerãta boarã! Ígũrẽ wẽjẽbirimakũ, Marĩpu marĩrẽ wajamoõburo”, ãrãma, árĩ wereyupu maamu surara opu.

²²Ígũ irasũ árĩmakũ pégu, surara opu gapũ:

—Waaka doja! Irire gajirãrẽ neõ werebirikõãka! árĩyupu ígũrẽ.

Surara opu Pablöre Félix p̄rogue iriudea

²³Maamu waadero p̄ngu, opu p̄rã ígũyarã surarare dorerãrẽ siuu wereyupu:

—Yaarã surarare doscientos gubu merã waamurãrẽ, setenta caballu weka peyamurãrẽ, doscientos sarerĩ yuku oparãdere Cesareague waamurãrẽ ígũsãyare amudorerã waaka! Ígũsã ãmu odomakũ, dapagã ñami nueve aãrĩmakũ, ígũsãrẽ siuaka! ²⁴Pablo peyamurã caballuadere amubosaka! Irasirĩgu õãrõ waagukumi. Óãrõ pĩrã waaka, ígũrẽ opu Félix p̄ro Cesareague! árĩyupu surara opu ígũ dokamarãrẽ.

²⁵Irasũ árĩ odo, Félix su papera pũ ãsũ árĩ gojayupu:

²⁶Yu, Claudio Lisias, murẽ opu Félix yu buremugũrẽ õãdorea.

²⁷Judío masaka ñi Pablo wãikugũre ñeã, wẽjẽadima. Ígũ romano marã nikũmũ aãrĩrĩrẽ masĩgũ, yu gapũ

ígũrẽ ígũsã wẽjẽboadire yaarã surara merã wijatagu ejabu. ²⁸Irasirĩgu ígũrẽ ígũsã weresãdeare masĩduagu judío masaka oparã p̄ro aĩjabu.

²⁹Judío masakaya doreri ditare ígũ tarinugãdea waja ígũsã weresãmakũ pégu, ígũrẽ peresu iribiribu. Ñeéno waja wẽjẽmasĩña marĩbu ígũrẽ.

³⁰Irasirĩgu judío masaka ígũrẽ wẽjẽkõãrã, árĩrĩ kerere pégu, m̄ p̄rogue iriu. Ígũrẽ weresãnerã m̄ p̄rogueta waa, murẽ weresãrã waaburo, árĩbu ígũsãrẽ. Iropata aãrã, árĩ gojayupu surara opu Félix.

³¹Irasirirã surara ígũsã opu doreaderosũta iri ñami merã Pablöre Antĩpatris wãikũri makãgue aĩãñurã.

³²Gajinu gapũ surara gubu merã waanerã iro merãta ígũsã aãrĩrĩ wiigue gãme dujáakõãñurã. Caballu weka waanerã dita Pablöre Cesareague aĩ tariañurã. ³³P̄ru Cesareague Pablöre aĩja, surara opu ígũ iriuadea pũrẽ Félix wiañurã. Irasirirã Pablöre Félix p̄rogueta pikõãñurã. ³⁴Félix iri pũrẽ buena odo, ãsũ árĩ s̄rẽñayupu:

—¿Dĩ nikũmũ aãrĩrĩ ñi?

—Cilicia nikũmũ aãrĩmi, árĩ yũjuñurã.

³⁵Félix Pablöre árĩyupu:

—Murẽ weresãnerã õõrẽ ejamakũ, m̄ wererire pégu, árĩyupu.

Irasũ árĩ odo, opu Herodes dagũya wiigue Pablöre pĩ, ígũyarã surarare koredoreyupu.

Pablöre Félix iürõ weresãdea

24 ¹Su mojóma nurĩ tariadero p̄ngu, paía opu Ananías Cesareague waayupu. Ígũ merã gajirã judío masaka oparã, gajigu masakare werenibosarimasũ Tértulo wãikugũde opu Félix Pablöre weresãrã waañurã. ²Pablöre ígũsã nerẽrõgue aĩjamakũ, Tértulo ígũrẽ Félix ãsũ árĩ weresãngũyupu:

—Gua opu, wãri masĩrĩ merã guare i nikũ marãrẽ doregu aãrã m̄. M̄ doreri merãta i nikũ õãrĩ gorawayuro yãa. Gãmekãrõ marĩrõ õãrõ aãrĩkõãa.

³Irasirirã gua aãrĩperero marãgue

mu merā ōārō usuyáa. ⁴Yoaripoe mu merā wereníbirikoa. Irasirigu yu mu merā mérōgā werenímakū péka dapa! ⁵Gua ire wereduakoa murē. Íi Pablo wáikugū guare garibotarimi. Áaripereri níkūgue judío masakare guari merā gaguiní, ígūsā basi gāme dukawarimakū irigorenami. “Nazarenos” wáikuri bumarā opu áarími. ⁶Marípuya wiire ígū ñerō iriduamakū iārā, ígūrē peresu irimurā ñeābu, gua judío masakaya dorerire ígū tarinugārí waja ígūrē wajamoāduarā. ⁷Gua irasiriduamakū iāgū, surara opu Lisias wáikugū gapu gua purō eja, ígūrē turaro merā émakōami. ⁸Puru Lisias, gua ígūrē weresānerārē mu purōgue iriuami. Ígū irasū árimakū pérā, ōōgue aaraba. Mu basita ígūrē sērēnagū, áaripereri gua ígūrē weresārírē diayeta árima, árigukoa, áriyupu Tértulo Féliere.

⁹Gajirā judío masaka iro áarírāde: “Tértulo diayeta wereními”, áriñurā. ¹⁰Ígūsā irasū árimakū pégu, opu Félix Pablöre mojō merā irikeo, weredoreyupu. Pablo áriyupu ígūrē:

—Wári bojori i níkū marārē mu dorerire ōārō masía yu. Irasirigu yaamarē usuyari merā murē weregura.

¹¹Pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarinurita taria, yu Jerusalégue Marípure buremugū ejadero puru. Irire diaye masiduagu, gajirārē sērēnaka!

¹²Yu iri makāgue áarímakū, yure weresānerā yu gajirā merā guaseomakū neō iābirama. Marípuya wiire, judío masaka nerērī wiiriguedere, noó gajiro iri makā marārē gua gaguinímakū iribirabu. ¹³Irasirirā yure weresānerā: “Ásū iriami, irasirigu waja opami”, árimasíbema. ¹⁴Murē gaji gapure weregura. Gua ñekūsamarā Marípure, Moisés doreri pídeare, Marípuya kerere weredupiyunerā gojeadere buremuderosūta yu burema. Irire buremukeregu, Jesús buedeadere burema. Yure weresānerā: “Jesús buedea árikatori áarā”, ári wereníma. ¹⁵Ígūsā: “Marípū áarípererā masaka boanerārē ōārārē, ñerādere

masūgukumi”, ári gūñarōsūta yude gūñáa. ¹⁶Irasirigu yu Marípū iūrō, masaka iūrōdere yu turaro bokatūrō ōārō iriduakoa.

¹⁷Yaa makā Jerusalérē yu wiriadero puru, wári bojori gajirogue naagorena, puru irogueta dujáabu. Irogue eja, yaarā boporārē niyeru sigū ejabu. Irogue áarígú, Marípū iūrō waibure soepeoduadibu ígūrē buremugū. ¹⁸Marípuya wiigue waa, ígū iūrō Moisés doredeare yu iriripoe judío masaka Asia marā yure bokajama. Yu merā gajirā masaka mérāgā áarímá. Neō ígūsārē gua gaguinímakū iribiribu. ¹⁹Judío masaka Asia marā yu Marípuya wiigue irideare iānerā, yure: “Ñerō iriami”, ári weresāduarā, ōōgue mu iūrōgue weresārā aariburo. ²⁰Ígūsā aaribirimakū, judío masaka oparā ōōgue áarírā yu ígūsā oparārē wereadeare péanerā: “Ásū áarā”, ári weresāduarā, weresāburo. ²¹I tamerārē yure weresāmasíma. Yu ígūsā merā áarígú, buro turaro merā: “Boanerā masārākuma”, áridea waja yure wajamoāduakoa”, áribu ígūsārē, ári wereyupu Pablo Féliere.

²²Ígū irasū árimakū pégu, Félix gapu Jesúre buremurā iririkurire ōārō masísíā, ásu áriyupu Pablöre:

—Iropata pégu. Surara opu Lisias ejadero puru, murē yu iriburire weregukoa, áriyupu.

²³Irasū ári ōdo, Pablöre koregure: “Peresugue ōārō koreka ígūrē! Iri wiigueta naā áaríkōāburo. Ígū merāmarā ígūrē iritamuduamakū kāmubirikōāka!” áriyupu.

²⁴Yoaweyaripoe tariadero puru, Félix ígū marāpo judío masako Drusila wáikugo merā eja, Pablöre áiridoreyupu, Jesucristore ígū buremurírē weremakū péduarā. ²⁵Pablo ígūsārē ásu áriyupu: “Marípū masakare diayemarē irimakū, ígūsā basi ñerō iriduare iribirimakū gāamemi. I ũmu peremakū, Marípū áarípererā ñerārē wajamoāgukumi”, ári weremakū, Félix gapu péguka, güi, “Waaka!” áriyupu ígūrē:

—Gajipoe yure gajino moārī marímakū siigura doja murē, áriyupu.

²⁶Félix irasú aríkeregu: “Pablo yure niyeru sīburo”, arīgū, igū merā werenígū wári igūrē siunayupū. “Gajipoe irigu niyeru sīmakū igūrē wiubukoa”, arī gūñadiyupū. ²⁷Pe bojori pūru, Porcio Festo wāikūgu Félice gorawayugū, opu ñajāyupū. Irasirigu Félix gapū igū opu āārīrīrē wirigu, judío masaka merā ōārō āārīduagu, Pablöre peresuguetā āārīdorekōāyupū dapa.

Pablo, Festo merā werenídea

25 ¹Urenū igū opu āārīrī ñajādero pūru, Festo Cesareague āārādi, Jerusalégue waayupū. ²Igū irogue ejadero pūru, paía oparā, gajirā judío masaka oparā Pablöre igūsā weresādeare Festoguerer wererā waañurā. ³Igū puro eja, turaro merā: “Guare iritamuka! Pablöre ōō Jerusalégue āāridoreka!” arī sērēñañurā. Igūsā igūrē maague aarigūre: “Wējēkōārā!” arī āmuyusiadiñurā. ⁴Festo gapū igūsārē yujuyupū:

—Pablo Cesareague peresu āārīmi dapa. Mērōgā pūru irogue goedujāagukoa doja. ⁵Pablo ñerō iririkūgu āārīmakū iārā, musā oparā Cesareague yu merāta waa, igūrē weresārā waaburo, arīyupū.

⁶Irasirigu Festo su semana pere, gaji semana ūrenū waarō merā Jerusalégue āārādi Cesareague goedujāakōāyupū. Igū dujajadero pūru, gajinu gapū weresārīrē beyeri wiigūe waayupū. Iro eja, opu doarogue doa, Pablöre āāridoreyupū. ⁷Pablo irogue ejamakū iārā, judío masaka Jerusalemā merā aaranerā igū puro waa ejanūgā, igūrē wári ñerī weresādiñurā. Irasū arī weresākererā: “Āsū irimakū iābu”, neō arīmasībiriñurā.

⁸Pūru Pablo igū irideare wereyupū:

—Judío masaka dorerire, Marīpūya wiima dorerire, romano marā opu doreridore neō tarinūgābiribū yu, arīyupū.

⁹Festo gapū judío masaka merā ōārō āārīduagu, Pablöre sērēñañupū:

—ĀJerusalégue waaduakuri? Irogue mū irideare yure weremakū, igūsā

mūrē weresādeare weremakū péduakoa, arīyupū.

¹⁰Igū irasū arīmakū, Pablo yujuyupū:

—Yu ōō romano marārē weresārīrē beyerogue āārīsīāa. Irasirigu Jerusalégue waaduabirikoa. Ōōta yure irire beyero gāāmea. Judío masakare neō ñerō iribiribū. Mū irire ōārō masīkoa. ¹¹Yu ñerō iridi tamerā: “Yure wējēbirikōāka!” arībiriboakuyo. Igūsā yure arīkatori merā weresādea āārīmakū, neō sugū opūguere wīamasīña máa. Yu irideare romano marā opūre beyemakū gāāmekoa, arīyupū Pablo Festore.

¹²Igū irasū arīmakū pégu, Festo igū merāmarā merā werení odo, Pablöre arīyupū doja:

—Mū irideare romano marā opūre wereduamakū, igū purogue iriugūra mūrē, arīyupū.

Pablo, opu Agripare weredea

¹³Yoawayaripoe pūru Festo opu ñajādero pūru, Judea marā opu Agripa wāikūgu, igū tīgō Berenice merā Cesareague Festore ōādorerā waañurā.

¹⁴Agripa irore yoaripoe āārīmakū, Festo Pablöre igūsā irideare wereyupū igūrē:

—Ōōrē sugū āārīmi Félix peresu iridi. ¹⁵Yu Jerusalégue āārīmakū, paía oparā, gajirā judío masaka oparā igūrē yure weresārā ejama. “Igū ñerō irīdea waja wējēdoreka!” arī sērēma yure. ¹⁶Yu gapū: “Gua romano marā ubugorata gajirārē neō wējēdorebea. Irasirirā sugū masakure weresānerā igūsā weresādi merā weresārīrē beyerimasū iūrō gāme werenībirikererā: ‘Wējēkōāka!’ arīmasībema”, arī yujubū.

¹⁷Irasirigu igūrē weresānerā yu merā ōōgue igūsā ejadero pūru, yooboro marīrō gajinu gapū weresārīrē beyeri wiigūe waabu. Iro eja, opu doarogue doa, igūsā weresādire āāridorebu.

¹⁸Igū yu puro ejamakū iārā, igūrē weresānerā wāgānūgāma. Igūsā wāgānūgāmakū iāgū: “Igū ñerī irideare wári weremurā yāma”, arī gūñadibū. Igūsā gapū: “Igū ñerī irimakū iābu”, arī neō weremasībiriima. ¹⁹Judío

masaka buremurí ditare weresâma. “Jesús wâikugü boa, puru masâdi âârîmf”, igü ârîdea waja weresâma igürê. ²⁰Nasirimasîbirisîâ, igürê sêrêñabu: “¿Jerusalégue mude yu merâ waaduakuri? Irogue yu merâ waasîâ, mu irideare wereaso yure”, ârîbu igürê. ²¹Yu irasû ârîmakû pégu: “Iroguere waaduabirîkoa, Romano marâ opu gapure yu irideare weregu waaduakoa”, ârîmi. Irasirigu yu gapu igürê ôôta pikôâbu dapa. “Yu mure iriumakû, romano marâ opu Augusto puro waaguko mu”, ârîbu igürê, ârî wereyupu Festo Agripare.

²²Agripa Festore ârîyupu:

—Yude igü weremakû péduakoa.
—Jâu, ñamigâta igürê péguakoa mu, ârîyupu.

²³Gajinu gapu Agripa, igü tígô Berenice merâ iri makâ marâ nerêrî taribugue waañurâ. Irogue ñajârâ, oparâ sâñarî surf merâ ñajâñurâ. Gajirâ surara oparâ, iri makâ marâ oparâde igüsâ merâ ñajâñurâ. Igüsâ nerêadero puru, Festo Pablore ârîdoreyupu. ²⁴Pablo igüsâ purogue ñajâjamakû, Festo iro âârîrârê ârîyupu:
—Opu Agripa, âârîpererâ i taribugue nerêanerâ ôârô péka yure! Wârâ judío masaka Jerusalén marâ, i makâ marâde îrê weresâma yure. “Wêjêkôâka igürê!” ârî gaguinîma. ²⁵Igüsâ irasû ârîkeremakû, yu gapu igüsâ igürê wêjêrô gâamea, ârîrî wajare bokabirîbu. Irasirigu opu Augustore igü irideare weregu waaduakoa, ârîmakû: “Igü purogue iriugura”, ârî gûñabu. ²⁶Yu gapu igürê igüsâ weresâdeare ôârô masîbirisîâ, opu Augustore irimarê gojabirîbu dapa. Irasirigu igürê ârîdoreabu, igü irideare musâ péuro weredoregu. Opu Agripa, igü irideare weremakû mu péadero puru, igürê sêrêña, puru yu ôârô gojaguko pama marî opu Augustore. ²⁷Sugu masakure igü ñerô irideare masîbirikererâ, marî opu Augusto purogue iriumasîña máa. Igürê weresâdeare ôârô masîbirikererâ igürê iriurâ, ubugorata iriubukoa, ârîyupu Festo Agripare.

Pablo Agripare werede

26 ¹Irasirigu Agripa Pablore: —Wereka yure mu irideare! Igüsâ mure weresâdeare mu yujumakû péduakoa, ârîyupu.

Igü irasû ârîmakû pégu, Pablo igüya mojôrê soemu, igü irideare werenugâyupu:

²—Opu Agripa, dapagorare mu yure weredoremakû, buro usuyâa. Irasirigu yu irideare, judío masaka yure weresâdeare âârîpererê mure weregura. ³Gua judío masaka iririkurêre gua gâme werenîrîdere ôârô masîkoa. Irasirigu bopoñarî merâ yu weremakû, ôârô péka!

Pablo Jesúre buremuburi dupiyuro igü âârîrikudeare werede

⁴Âârîpererâ judío masaka yaa nikû marâ, Jerusalén marâde yu majîgûgueta igüsâ merâ âârîdeare masîma. ⁵Yu maamugeta fariseo bumû âârîdi âârîbâ. Mure irire wereduarâ, weremasîma. Âârîpererâ gua judío masaka watopeguere fariseo bumarâ gua buremurîrê gajirâ nemorô ôârô yâma. ⁶Marîpu gua ñekûsamarârê masaka boanerârê masûgura, ârîdeare yu buremurî waja yure weresârê ôogue iriuma wajamoâburo, ârîrâ. ⁷Gua judío masaka, Israel bumarâ pe mojôma pere su gubu peru pêrêbejari buri marâgora, Marîpu marî boadero puru masûburire usuyari merâ yúa. Irasirîrâ ûmurî, ñamîrî Marîpûre buremunîkôâa. Opu Agripa, gua irire yûkeremakû, surâyeri judío masaka weresâma yu irire buremurî waja. ⁸Musâ gapu, çnasirîrâ Marîpu boanerârê masûburire buremuberî?

Pablo Jesúre buremurârê igü ñerô iriunadeare werede

⁹Iripoegue Jesús Nazaretmure buremurârê yu bokatîurô ñerô iridûadîbu. ¹⁰Jerusalégue paía oparâ dorero merâ wârâ Jesúre buremurârê peresu irîbu. Irasirigu oparâ igüsârê wêjêdoremakû, yude neô kâmutabirîbu.

¹¹ Āārīpereri ĭgūsā nerērī wiirigüe ñajāa, Jesúre bñremurārē ñerō iriunabu, ĭgūrē bñremurirē piriburo, ārīgū. ĭgūsā merā buro guabu. Gaji makārīguedere irasūta ñerō irigorenabu.

Pablo Jesúre bñremunugādeare werede

¹² Irasirigū Damascogue Jesúre bñremurārē ñerō irigū waadibū, paía oparā yure: “Gua dorero merā waaka!” ārīmakū pégu. ¹³ Opū Agripa, yu maague waamakū, āsū waabu. Goeripoe āārīmakū, ũmugasigüe abe ũmumu gosero nemorō gosisiribu yu puro, yu merā waanerā pñrodere. ¹⁴ Gua āārīpererā yebague meémejābu. Sugu yure hebreo ya merā werenīmakū pébu. “Saulo, ñnasirigū yure ñerō yāri mū? Mū yure ñerō irigū, mū basita ñerō yāa”, ārīmi yure. ¹⁵ ĭgū irasū ārīmakū pégu, yu gapu: “¿Noā āārīrī mū?” ārī sērēñābu. Marī Opū gapu āsū ārīmi: “Yu, Jesús, mū ñerō irigūta āārā. ¹⁶ Wāgānugāka! Yu mūrē deyoa, yure moāboegū āārīburo, ārīgū. Irasirigū mū yure ĩadeare, pñrūgüe yu mūrē ĩmuburidere gajirārē weregūkoa. ¹⁷ Yu mūrē judío masaka āārīmerārē buebure iriugūra. Judío masaka, judío masaka āārīmerāde mūrē ñerō irimakū wijatagura. ¹⁸ Yu mūrē judío masaka āārīmerārē buedoregū iriugūkoa, yaa kerere masīburo, ārīgū. Irasirirā ñerīrē pirirākuma. Koye ĩāpāmerā, naĩtīārōgüe āārīrā irirosū āārībirikuma. Boyorogue āārīrā irirosū āārīrākuma. Wātī ĭgūsā opū āārībirikumi pama. Marīpu gapu ĭgūsā Opū āārīgukumi. Irasirigū, ĭgūsā yure bñremumakū ĩāgū, Marīpu ĭgūsā ñerī irideare kātīgukumi. ĭgūsārē ĭgūyarā āārīmakū irīgukumi”, ārīmi Jesús yure.

Pablo, Jesús dorerire yujudea

¹⁹ Opū Agripa, ũmugasigüe Jesús yure werenīdeare tarinugābiribu. ²⁰ Irasirigū Damasco marārē ĭgūya kerere wererñroribu. Pñru Jerusalén marārē, āārīpererogue Judea marārē werebu. Judío masaka āārīmerādere

werebu. “Musā ñerō irideare bujawere, musā gūñārīrē gorawayuka! Marīpu gāāmerī gapure irika! Irasirirā musā gūñārī gorawayuadeare ĩmurākoa”, ārī buebu ĭgūsārē. ²¹ Yu irire budea waja judío masaka Marīpuya wiigüe yu āārīgūrē ñeā wējēduarā irima. ²² ĭgūsā irasirikeremakū, Marīpu gapu yure iritamunīkōāmi. Irasirigū āārīpererā oparārē, ubu āārīrādere yu ĭgūya kerere wererire neō piribe. Iripoegue Moisés, gajirā Marīpuya kerere weredupiyunerā, pñrūgüe āsū waarokoa, ārīdeare werea. Āsū ārī gojanerā āārīmā: ²³ “Cristo, Marīpu iriudi buro ñerō tarīgukumi. ĭgū boadero pñru, ĭgūta masāpñrori, neō dupaturi boabirikumi. Irasirigū ĭgū masakare taugu āārīrē judío masakare judío masaka āārīmerādere masīmakū irīgukumi”, ārī gojanerā āārīmā, ārī wereyupu Pablo Agripare.

Pablo Agripare: “Jesús bñremuka!” ārī werede

²⁴ ĭgū irasū ārīripoeta Festo gaguñiyupu:

—Pablo, mirēgū yāa. Wāri buetarisīā, mirērīmasū waāa, ārīyupu.

²⁵ Pablo gapu Festore ārīyupu:

—Yu opū, mirēbea. Yu wereri diayeta āārā. Irasirigū ire goepeyaru merā werea. ²⁶ Opū Agripa gapu, yu wereri āārīpererire dārō masīkumi. Irire masīa yu. Irasirigū ĭgūrē gūiro marīrō werea. Yu Jesúyare weregū, yayerogue werebea, ārīyupu Pablo Festore. Irasū ārī odo, āsū ārīyupu Agripare:

²⁷ —Opū Agripa, Marīpuya kerere weredupiyunerā gojadeare bñremua mū. Mū irire bñremurirē masīa yu, ārīyupu.

²⁸ Agripa ĭgūrē yujuyupu:

—Iropagā werekeregū, çyure Jesúre bñremumakū iriduarī? ārīyupu.

²⁹ ĭgū irasū ārīmakū pégu, Pablo yujuyupu ĭgūrē:

—Jesúyare wāri, o mérōgā weregū, musā āārīpererārē yu irirosū ĭgūrē bñremumakū gāāmea. Marīpūguere irire sērēbosāa. Yu peresugue āārīgū irirosū musā āārīmakū tamerārē gāāmebea, ārīyupu.

³⁰⁻³¹ Ìgũ irasũ àrĩmakũ p̄rã, Agripa, Festo, Berenice gajirã ìgũsã merã doanerãde wãgãnũgã, gaji taribugue waa, ìgũsã basi ãsũ àrĩ gãme werenĩnurã:

—Ìgũrẽ i waja wēj̄j̄rõ gããmea, àrĩrĩ maa. I waja peresu iriro gããmea, àrĩrĩde maa, àrĩ gãme werenĩnurã.

³² Irasirigu Agripa ãsũ àrĩyupũ Festore:

—Pablo romano marã opũre yu irideare weredũakoa, ìgũ àrĩbirimakũ, marĩ ìgũrẽ peresugue àarĩgũrẽ wiukõaboakuyo, àrĩyupũ.

Pablore Romague iriudea

27 ¹ Irasirirã Pablore, gajirã peresu àarĩrãdere doódiru merã Italia nikũma makã Romague gua merã iriuma. Julio wãikũgu surara opũdere iriuma ìgũsãrẽ koredorerã. Ìgũsã romano marã opũ Augusto wãikũgũyarã surara àarĩmã. ² Gũa Adramitio wãikũri makã marãya doódiru Asia nikũma perague waadiru merã waabũ. Gajigũ Aristarco wãikũgu Macedonia nikũma makã Tesalonica wãikũri makãmũde gua merã waami. ³ Gajinũ gapũ Sidón wãikũri makãma perague ejabũ. Irogue ejadero pũrũ, Julio Pablore bopõnarĩ merã ìã, ìgũrẽ ìgũ merãmarã pũro naadoregũ iriumi, ìgũsã ìgũ gããmerĩrẽ sĩburo, àrĩgũ. ⁴ Gũa iri makãgue àarãnerã doódiru merã waamakũ, bũro mirũ guare gajipãrẽgue wēj̄j̄putaribujubũ. Irasirirã Chipre wãikũri nũgũrõ kũgapũ dujamakũ taribũ. Iro gapũ mirũ wēj̄j̄pubiriweyabũ. ⁵ Ciliciare, Panfiliadere taribũ. Pũrũ Licia nikũma makã Mira wãikũri makãgue ejabũ.

⁶ Gũa irogue ejamakũ, surara opũ gajiru doódiru bokajami. Iriru Alejandrĩague aaradiru, Italiague waaburidiru àarĩbũ. Irasirigu guare irirugue ñajãdoremi. ⁷ Iriru merã waarã, mirũ guare bũro wēj̄j̄pu kãmutamakũ, yoaripoe yoobobũ. Bũro ñerõ tariri merã waa, Gnido wãikũri makã bokatĩrõ ejabũ. Irore gua tarimakũ, mirũ dupaturi

bũro wēj̄j̄pubũ. Gua waaderoguerẽ ejamasĩbiribũ. Irasirirã Creta wãikũri nũgũrõgue waa, Salmón wãikũri ñorõrẽ tariadero pũrũ, mirũ guare neõ wēj̄j̄putaribujubiribũ pama. ⁸ Iri nũgũrõ tũro taria, gariboretarianerãgue “Òarĩ pera” wãikũrogue ejabũ. Iri pera Lasea wãikũri makã pũrogue àarĩbũ.

⁹ Gũa yoaripoe yooboadea waja puibũ waaburo mérõgã dũyabũ. Irasirigu Pablo doódiru moãrãrẽ weremi:

¹⁰ —Péka! Marĩ dapagora waamakũ, iru doódiru, doebiride dederibukoa. Marĩdere mirĩboama goegorãa, àrãdimi.

¹¹ Ìgũ irasũ àrĩkeremakũ, surara opũ Pablo wererire p̄birimi. Doódiru opũ, iriru wejatugũ wereri gapũre bũremumi. ¹² Ìgũsã ejadea pera gapũ puibũ tamumakũ, ñegorayuro. Irasirirã: “Fenice wãikũri makãgue waakõãdorea. Gajipoe irirã irogue puibũ tamubukoa”, àrĩma. Fenice, Creta nũgũrõma makã abe ñajãrõ gapũ àarĩrĩ makã àarĩyuro. Iri makãma pera gapũre mirũ wēj̄j̄pubiriweyayuro.

Wãdiyague bũro mirũ waadea

¹³ Irasirirã sur gapũ mirũ wēj̄j̄puweyamakũ ìãrã, doódiru moãrã: “Òãrĩnũ àarĩrokoa”, àrĩ gũñadima. Gua irirure ñajãa, Creta nũgũrõ tũro waabu Fenicegue waaduarã. ¹⁴ Mérõgã pũrũ bũro mirũ nordeste wãikũri aaribũ. ¹⁵ Irasiriro guaya doódirure mirũ wēj̄j̄pubẽokõãbũ. Mirũ iro wēj̄j̄pumakũ gãme goroamasĩbiri, mirũ wēj̄j̄puro gapũta waabũ. ¹⁶ Gũa Cauda wãikũri nũgũrõgã tũrogue ejamakũ, mirũ wēj̄j̄pubiriweyabũ. Irasirirã gua bũro moãtarianerãgue doódirumarũ m̄diru kũmagãrẽ õãrõ tũãmu suaopebũ. Iriru wãdiru mirĩmakũ, ìgũsã ñajãburidirugã àarĩbũ. ¹⁷ Irirugãrẽ suaope odo, wãdirure pũgubudari merã suanemoma mirũ merã waarĩ, àrĩrã. Pũrũ gũi, Sirte wãikũri ìmiparo miẽgue marĩrẽ mirũ àãrĩ, àrĩrã, ìgũsã mirũ ñeãrĩ gasiri suatũdea gasirire kuradijũkõãma. Ìgũsã kuradijuadero pũrũ, mirũ wēj̄j̄puro gapũta waabũ. ¹⁸ Gajinũ gapũ mũrãrõta

buro mirū wējāpumakū iārā, iriruma doebirire diague béobu. ¹⁹Gajinu gapudere iriruma āārīrīrē diague béobu. ²⁰Yoaripoe nīpirinurī āārimakū, abe ūmumu, neñukāde neō deyouarīma. Buro mirū wējāpubu dapa. Irasirirā: “Iro diaye waakōāa”, āri masīña marību guare. “Mirī boakōārākoa”, āri gūñabu.

²¹Irasirigu yoaripoe gua baabirimakū iāgū, Pablo gua watopegue āārādi wāgānugā, āārīpererārē ārīmi:

—Musā yu Cretague weredeare pémakū ōāgorabukuyo. Marī iro wirimerā, irure poyanorē, doebiridere dedeubiriboakuyo.

²²Irasirirā dapagorare yu weremakū péka! Gūñaturaka! Gūibirikōāka! Neō sugu boabirikoa. Iru doódiru dita dederirokoa. ²³Yu Marīpuyagu āārā. Īgūrē buremua. Dapagā nāmi Īgūrē wereboegu yure deyoami. ²⁴Āsū ārāmi: “Pablo, neō gūibirikōāka! Mu romano marā opure mu irideare weregukoa. Marīpu murē maírī merā iāgū, mu sērēaderosūta murē, mu merāmarā irugue āārīrādere taugukumi”, ārāmi.

²⁵Irasirirā gūñaturaka! Marīpu Īgūrē wereboegu yure ārāderosūta waamakū irigukumi, āri buremua. ²⁶Irasiriro marīrē nugūrōgue mirū wējāpumeéúrokoa, āri weremi Pablo.

²⁷Su nāmi, pe semana gua Cretare wriadero puru, wádiya Adria wāikūdiya mirū buro wējāpuro gaputa waabu dapa. Nāmi deko āārimakū, doódiru moārā: “Marī nikūgue ejarā irisuyua”, ārīma.

²⁸Irasirirā pūgubudague kōmerūrē suatúdiyu keoñama. Īgūsā keoñamakū, treinta y seis metrogora ūkūābu. Mérōta waa, dupaturī keoñamakū, veintisiete metrogora ūkūābu. ²⁹Irasirirā nāmi āārīyomakū, ūtāyerigue meétuabukoa, āri gūirā, āsū irima. Wapikuri majī kōme majīrīpare iriyaburigue pūgubudari merā suatúdeare wejaturu gapu meéyoma irirure tūāñeāpaburo, ārīrā. Irasirī odo: “Murīgora boyoro gāāmeadāa”, āri gūñarikuma. ³⁰Iri nāmita irirure moārā gapu duriduarā irima. Irasirī gaji kōme majīrīrē wejadupiyuro gapu meéyomurā yāa,

ārīkato, doódirumarū médirugārē āidiju, iriru merā duriduarā irima. ³¹Īgūsā duriduumakū iāgū, Pablo surara opure Īgūyarā suraradere weremi:

—Īsā iru moārā médirugā merā waamakū, musā āārīpererā taribirikoa, ārīmi.

³²Īgū irasū ārimakū pérā, surara gapu médirugā Īgūsā suadeadarire ditiá, diague béokōāma.

³³Boyoburi dupiyuro Pablo Īgūsārē baadoregu, āsū ārīmi:

—Pe semanagora waāa, musā baamerāta buro gūñarikuro. ³⁴Irasirigu tariduarā baaka! āri, buro sērēa. Neō sugu musā dederibirikoa. Musāya poadaride neō dederibirikoa, ārīmi.

³⁵Irasū ārī odo, Pablo páre āi, āārīpererā iūrō Marīpore: “Mu merā usuyāa”, āri, irire dukawa baami. ³⁶Īgū baamakū iārā, Īgūsāde āārīpererā gūñatura baama. ³⁷Gua irirugue āārīrā āārīpererā doscientos setenta y seis gora āārībū. ³⁸Irasirirā Īgūsā āārīpererā baayapi, puru irirugue āārīrī, wári trigore diague béoma, kārāwáridu dujaburo, ārīrā.

Doódiru ĩmiparogue soemurībeja mirīdea

³⁹Boyoripoe doódiru moārā nugūrōrē iāboka: “Āsū wāikuri nugūrō āārā”, āri iāmasībirima. Dupatūgūguere ĩmiparo āārimakū iārā: “Sōō buanumuarā! Gajipoe irirā iro majābukoa”, ārīma.

⁴⁰Irasirirā kōme majīrīrē Īgūsā suadeadarire ditimeéidijubéokōāma. Iri odo, wejadupabu wejaturī Īgūsā suadeadarire kurama. Puru iriru wejadupiyuro gapu āārīrī surī gasirore āiwāgūnūma mirū āiaburo, ārīrā. Irasiriro ĩmiparo puro gapu numuabu.

⁴¹Numua, wejadupiyuro gapu ĩmiparo ūkūāberogue soemurībejabu. Neō soebumasiña marību. Iriru wejaturu gapu makūrī pagari meétuamakū waarikōābu.

⁴²Irasū waamakū iārā, surara gapu ārīma:

—Iru mirīmakū, marī peresu irianerā bánumuā, duriakōābukuma. Irasirirā

Īgūsārē wējēpeokōārā! āri wereníma Īgūsā basi.

⁴³Īgūsā opu gapu Pablore tauđuagu: “Neō sugure wējēbirikōāka! Āārīpererā bāmasirā mata nūgūrō turogue bānumuaka!” ārimi. ⁴⁴“Gajirā taboa majīri merā, gaji iriruma waariadea majīri merā payanumuaka!” ārimi. Irasirirā āārīpererā iri merā bānumuā, ōārō tariperekōābu.

Pablo, Malta wāikuri nūgūrōgue ejadea

28 ¹Āārīpererā turogue majānūgādero puru iri nūgūrōrē ĩāmasību. Malta wāikuri nūgūrō āārīdero āārībú. ²Iri nūgūrō marā masaka guare ōārō irima. Deko merēmakū, guare buro yusakubu. Irasirirā guare peame diubosa, sūmadorema. ³Pablode pea bojoñajāri seagu waa, seatiāmi. Īgū seatiāripoe āña Īgū seadeague āārādi peame asiri kūiwirigu, Pablore Īgūya mojōgue kūrimeésiami. ⁴Īgūrē kūrimeésiamakū ĩārā, iri nūgūrō marā Īgūsā basi āsū āri gāme wereníma:

—Īi masakare wējēdi āārīkumi. Īgū dia wādiyare tariadi āārīkeremakū, marī būremugō masakare wajamoādorego Īgūrē okadobirikumo, ārādima.

⁵Pablo gapu āñarē peamegue wējāsiri meépeokōāmi. Neō pūrisūbirimi.

⁶Irasirimakū ĩārā, iro marā gapu: “Gūñaña marīrō kōmoakōāgukumi”, ārīma doja. Yoaripoe Īgū pūrisūbirimākū ĩārā: “Īi sugu ūmugasigue marā opu āārīkumi”, ārīma.

⁷Gua majādero puro iri nūgūrō marā opu Publio wāikuya nikū āārībú. Guare Īgūya wiigue siuami. Irasirirā gua ūrenu Īgū merā āārīmakū, guare ōārō irimi.

⁸Publio pagu nimakuri yojo merā sīrīgū Īgū kārīrōgue peyami. Irasirigu Pablo Īgūrē ĩāgū waa, Īgūya taribuque ñajāa, Marīpūre sērē odo, Īgūya mojōri merā Īgū weka ñapeo, taumi. ⁹Īgūrē taumakū ĩārā, āārīpererā gajirā iri nūgūrō marā pūririkurā Pablo puro ejama. Īgūsā

ejamakū ĩāgū, Pablo Īgūsādere taumi. ¹⁰Īgū irasirimakū ĩārā, wāri gajino síma, guare Īgūsā būremurirē ĩmurā. Puru gua waaburi dupiyurogā āārīpereri gua gāamerī, gua baaburidere doódirugue durisābosama.

Pablo Romague ejadea

¹¹Gua iri nūgūrōgue ūrerā abe āārādero puru, doódiru Alejandrīague aaradiru merā waabu doja. Iri iri nūgūrōgue puibu tamudero āārībú. Iri wejadupiyurore pērā masaka būremurā Cástor, Pólux wāikurā keori weadea āārībú. ¹²Gua iriru merā waa, Siracusa wāikuri makāma perague ejabu. Irore ūrenu āārībú. ¹³Iri makārē wiriwāgā, iri nūgūrō turo taria, Regio wāikuri makāgue ejabu. Gajinu gapu gua waaripoe gua puru gapu mirū wējāpuwāgāribu. Irasirirā gajinu gaputa Puteoli wāikuri makāgue ejabu. ¹⁴Irogo gajirā Jesúre būremurārē bokajabu. Īgūsā guare: “Su semana gua merā dujaka!” ārimakū pērā, su semanagora Īgūsā merā dujabu. Puru Romague waarā, maa merā waabu. ¹⁵Gajirā Roma marā Jesúre būremurā gua waarī kerere pērā, Apio wāikuri makāgue guare bokatīrīrā ejama. Iri makā doebiri duari makā āārībú. Puru maague yoaweyaro waaripoe naarā kārīri wiiri, ūre wii āārīrōgora gajirā guare bokatīrīrā ejama. Īgūsā bokatīrīrā ejamakū ĩāgū, Pablo ūsuyari merā Marīpūre: “Mūrē ūsuyari sīa”, āri, siñajā gūñaturakōāmi. ¹⁶Romague gua ejadero puru, surara opu peresu āārīrārē Pablo merā āiānerārē iro marā peresu āārīrārē korerā opu wiami. Pablo gapure: “Suguta āārīduamakū ōārokoa”, āri, sugu surara Īgūrē korebure pími.

Pablo Roma marārē buedea

¹⁷Ūrenu puru Pablo judío masaka oparārē iro āārīrārē siu neeōmi. Īgūsā nerēperemakū ĩāgū, āsū ārimi:

—Yaarā, yu marīyarārē, marī ñekūsamarā iriunadeadere tarinūgābirikeremakū, Jerusalén marā

yure ñeã, romano marã oparãguere wia, yure peresu irima. ¹⁸Romano marã oparã gapu yure sërëña wiuduadima wëjërõ gãamea, ãriri bokabirisã.

¹⁹Marïyarã judío masaka gapu neõ yure wiuduabirima. Ìgüsã irasirimakü ãgü: “Romano marã opure yu irideare weredorerã iriuka!” ãri sërëbu. Irire sërëgü, yu gapu marïyarãrë: “Ñerõ irima”, ãri weresãbiribu. ²⁰Irasirigu musãre ire werebu siiuabu. Marï judío masaka yoiripoe yúdi, marírë taugu, Jesucristo ããrïmi. Yu ìgürë bremuri waja peresugue i kõmeda merã suasüdi ããrã, ãri weremi Pablo judío masaka oparãrë.

²¹Ìgüsã ìgürë ãrïma:

—Neõ su papera pü, marïyarã Judea marã, muyamarë gojadea pürë ñeãbea. Ìgüsã õõgue naarã ejanerãde murë neõ ñerõ ãri weresãbirima. Gajirãde: “Ñerõ irimi”, ãri werëbirima guare. ²²I ditare maña. Æãrïpererogue marã masaka mu merãmarãrë: “Ìgüsã bueri ñegorãa”, ãri wereníma. Irasirirã mu buerire péduakoa, ãrïma.

²³Irasirirã sunu irire wereníburinurë beye odo, waakõama. Puru irinu ejamakü ãrã, wãrã masaka Pablo ããriri wiigue ejama. Irasirigu boyoripoe ããrimakü, ìgüsãrë buenegãdi, bueneãkõami. Maripu ìgüyarãrë doreri kerere buemi. Moisés gojadeare, Maripuya kerere weredupiyunerã gojadeadere buemi, Jesúre bremuburo, ãrigü. ²⁴Surãyeri ìgü buerire bremuma. Gajirã gapu neõ péduabirima. ²⁵Irasirirã surosü güñabiri, wirianokõama. Ìgüsã wiriaripoe Pablo ãrïmi:

—Õãgü deyomarigü Maripuya kerere weredupiyugu Isafas merã marï ñeküsãmarãrë diayeta weredi ããrïmi. Æsü ãri weredi ããrïmi:

²⁶Masakare ãsü ãri weregu waaka: “Ûmuriku musã yaare pékererã: ‘Irasü ãrïduaro irikoa’, ãri neõ pémasíbea. Ûmuriku yu õãrõ iririre ãkererã: ‘Irasü ãrïduaro irikoa’, ãri neõ ãamasíbea”, ãri werëka ìgüsãrë!

²⁷Yaa werenírë pémerã diayeta pémasíbema. Irasirirã gãmipürï pémerã, koye ãpãmerã irirosü ããrïma. Irasü ããrimerã ãamasí, õãrõ pémasíbukuma. Irasirirã yu pémasíri sirirë oparã yure bremubukuma. Irasirigu ìgüsãrë tauboakuyo, ãrïdi ããrïmi.”

²⁸Irasirirã musã yure péduabiri waja dapagora merã Maripu masakare tauri kerere judío masaka ããrimerã gapure wererã waarãkoa. Ìgüsã gapu pérãkuma, ãrïmi Pablo judío masaka ìgü purõ nerëanerãrë.

²⁹Ìgü irasü ãrïmakü pérã, ìgüsã basi buro gãme turi wiriama.

³⁰Pe bojorigora Pablo iro marã ìgürë wayudea wiigue ããrïmi. Ìgü iri wiigue ããriri waja ìgüsãrë niyeru merã wajarinami. Iri wiigue ããrigü, ìgürë ããrã ejanarãrë usuyari merã bokatíríñeãnami.

³¹Güiro marirõ Maripu ìgüyarãrë doreri kerere, Jesucristoya keredere buenami. Neõ sugu ìgürë: “Buebirikõaka!” ãrïbirima.

Iropata ããrã.

Lucas